

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА
ДИЗАЙНУ

Факультет управління та бізнес-дизайну

Кафедра фінансів та бізнес-консалтингу

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Механізм формування та реалізації кредитної політики банку

Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Спеціальність	072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Освітня програма	Фінансово-інвестиційний бізнес-консалтинг

Виконав: студент групи МГЗФІБК-23
Антон ВЕНГЛЮК

Керівник: ст. викл. к. е. н., доц. Батрак О. В.

Рецензент: Русіна Ю. О.

Київ 2024

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА
ДИЗАЙНУ

Факультет	<u>Управління та бізнес-дизайну</u>
Кафедра	<u>Фінансів та бізнес-консалтингу</u>
Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Спеціальність	<u>072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»</u>
Освітня програма	<u>Фінансово-інвестиційний бізнес-консалтинг</u>

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри ФБК

_____ проф. Ірина ТАРАСЕНКО
«___» _____ 2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Венглюку Антону Вадимовичу

1. Тема кваліфікаційної роботи: Механізм формування та реалізації кредитної політики банку.

Науковий керівник роботи Батрак Ольга Володимирівна, к. е. н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом КНУТД від 03.09.2024 р. № 188-уч

2. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи: законодавство України та нормативні акти Національного банку України, статистична та наглядова інформація Національного банку України, результати аналізу фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк», професійна література.

3. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити): дослідити підходи до визначення сутності поняття «кредитна політика банку»; систематизувати фактори, що впливають на формування та реалізацію кредитної політики банку; дослідити науково-методичне забезпечення формування та реалізації кредитної політики банку; надати загальну характеристику діяльності, здійснити аналіз фінансового стану та оцінити ефективність кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк»»; дослідити механізм формування та реалізації кредитної політики в ньому; розробити рекомендації щодо удосконалення механізму формування та реалізації кредитної політики банку.

4. Дата видачі завдання 03.09.2024 р.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи.

Розділ	Прізвище, ініціали та посада Консультанта	Підпис, дата			
		завдання видав		завдання прийняв	
Вступ	к.е.н., доц. Батрак О. В.	02.10.24		02.10.24	
1 розділ	к.е.н., доц. Батрак О. В.	10.10.24		10.10.24	
2 розділ	к.е.н., доц. Батрак О. В.	16.10.24		16.10.24	
3 розділ	к.е.н., доц. Батрак О. В.	17.10.24		17.10.24	
Висновки	к.е.н., доц. Батрак О. В.	27.10.24		27.10.24	

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Терміни виконання етапів	Примітка про виконання
1.	Вступ	18.09.24-02.10.24	
2.	Розділ 1. Теоретичні основи формування та реалізації кредитної політики банку	03.10.24-10.10.24	
3.	Розділ 2. Практичні аспекти формування й реалізації кредитної політики в АТ КБ «ПриватБанк»	11.10.24-16.10.24	
4.	Розділ 3. Шляхи підвищення ефективності кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк»	17.10.24-24.10.24	
5.	Висновки та пропозиції	25.10.24-27.10.24	
6.	Оформлення кваліфікаційної роботи (чистовий варіант)	28.10.24-29.10.24	
7.	Подача кваліфікаційної роботи науковому керівнику для відгуку	30.10.24	
8.	Здача кваліфікаційної роботи на кафедрі для рецензування (за 14 днів до захисту)	01.10.24	
9.	Перевірка кваліфікаційної роботи на наявність ознак плагіату та текстових співпадінь (за 10 днів до захисту)	05.10.2024	
10.	Подання кваліфікаційної роботи на затвердження завідувачу кафедри (за 7 днів до захисту)	07.11.24	

З завданням ознайомлений:

Студент _____

Антон ВЕНГЛЮК

Керівник роботи _____

Ольга БАТРАК

АНОТАЦІЯ

Венглюк А. В. Механізм формування та реалізації кредитної політики банку. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» за освітньою програмою «Фінансово-інвестиційний бізнес-консалтинг». – Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, 2024 рік.

Кваліфікаційну роботу присвячено розробленню теоретико-методичного підґрунтя та вдосконаленню практичного інструментарію формування й реалізації кредитної політики банку у системі кредитного менеджменту. У межах дослідження проведено структурно-контекстний аналіз поняття «кредитна політика банку», здійснено систематизацію зовнішніх і внутрішніх факторів, які визначають процеси її формування та реалізації, а також розроблено науково-методичне забезпечення цих процесів. На основі даних діяльності АТ КБ «ПриватБанк» проведено комплексну оцінку механізму реалізації кредитної політики та проаналізовано її ефективність.

Ключовим результатом дослідження є розробка науково-методичного підходу до моделювання впливу факторів невизначеності геополітичного, політичного, економічного та регуляторного характеру на цільові параметри кредитної політики банку. Підхід був апробований на основі даних АТ КБ «ПриватБанк», що підтвердило його практичну значущість і дієвість.

Розроблений інструментарій сприяє підвищенню ефективності управління кредитним портфелем шляхом своєчасного виявлення ризиків, формування превентивних заходів для їх мінімізації та прийняття оптимальних управлінських рішень у нестабільному операційному середовищі.

Ключові слова: банк, кредит, кредитна політика банку, невизначеність, авторегресійно-розподілена лагова модель.

ANNOTATION

Venglyuk A. V. Mechanism of Formation and Implementation of Bank Credit Policy. – Manuscript.

Diploma master's degree work on speciality 072 « Finance, Banking, Insurance, and Stock Market » on the study program «Financial and Investment Business Consulting» is the Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv, 2024.

The qualification paper is devoted to the development of a theoretical and methodological framework and the improvement of practical tools for the formation and implementation of a bank's credit policy within the credit management system. The study includes a structural-contextual analysis of the concept of «bank credit policy», a systematization of external and internal factors influencing the formation and implementation of the credit policy, and the development of scientific and methodological support for these processes. Based on data from the activities of JSC CB «PrivatBank», a comprehensive assessment of the mechanism for implementing the credit policy was conducted, and its effectiveness was analyzed.

The key result of the research is the development of a scientific and methodological approach to modeling the impact of geopolitical, political, economic, and regulatory uncertainties on the target parameters of the bank's credit policy. The proposed approach was tested using data from JSC CB «PrivatBank», confirming its practical significance and effectiveness.

The developed toolkit contributes to improving the efficiency of credit portfolio management by enabling the timely identification of risks, designing preventive measures to minimize them, and making optimal management decisions in an unstable operational environment.

Keywords: bank, credit, bank credit policy, uncertainty, autoregressive distributed lag model.

Перелік скорочень, умовних позначень

- КПБ – кредитна політика банку.
- НБУ – Національний банк України.
- BSC – система збалансованих показників

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ	12
1.1. Структурно-контекстний аналіз поняття «кредитна політика» та її типологізація.....	12
1.2 Систематизація факторів, що впливають на формування та реалізацію кредитної політики банку	23
1.3 Науково-методичне забезпечення формування й реалізації кредитної політики банку	32
Висновки до розділу 1	43
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ Й РЕАЛІЗАЦІЇ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ В АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	46
2.1 Загальна характеристика діяльності та оцінка фінансового стану АТ КБ «ПриватБанк»	46
2.2 Механізм формування та реалізації кредитної політики банку	62
2.3 Аналіз ефективності кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк»	71
Висновки до розділу 2	80
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ НА ОСНОВІ РОЗВИТКУ АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	83
3.1 Концептуальні основи врахування невизначеності при формуванні кредитної політики банку	83
3.2 Моделювання впливу невизначеності на кредитну політику банку.....	89
3.3 Апробація моделі оцінки впливу невизначеності на кредитну політику АТ КБ «ПриватБанк»	98
Висновки до розділу 3	107
ВИСНОВКИ.....	109
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	113

ДОДАТОК А. Інструментарій оцінювання кредитного ризику банку.....	124
ДОДАТОК Б. Стрес-тестування кредитного ризику банку.....	101
ДОДАТОК В. Ключові показники ефективності кредитної політики банку ...	102
ДОДАТОК Г. Аналіз зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк».....	104
ДОДАТОК Д. Аналіз активів АТ КБ «ПриватБанк».....	106
ДОДАТОК Е. Аналіз кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за типами кредитів	107
ДОДАТОК Ж. Аналіз якості кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк»	108
ДОДАТОК И. Інформаційна база моделювання впливу невизначеності на кредитну політику АТ КБ «ПриватБанк»	110
ДОДАТОК К. Результати побудови авторегресійно-розподіленої лагової моделі для показника «недіючі кредити»	111

ВСТУП

Дослідження формування та реалізації КПБ України в сучасних умовах функціонування є надзвичайно актуальним. Воно допомагає банківському сектору адаптуватися до нових економічних та соціальних викликів, забезпечити кредитну підтримку економіки та населення, а також знизити ризики, пов'язані з військовими діями. Ефективна КПБ в цей період є ключовою для збереження фінансової стійкості на мікро- та макрорівнях банківської системи та відновлення економіки країни після закінчення війни.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в розробленні теоретико-методичного підґрунтя та вдосконаленні практичного інструментарію формування й реалізації КПБ у системі кредитного менеджменту.

Для досягнення мети роботи були реалізовані наступні завдання:

- на основі комплексного аналізу систематизовано науковий доробок з проблематики КПБ та розроблено типологію КПБ;
- систематизовано фактори, які впливають на формування та реалізацію КПБ;
- узагальнено науково-методичне забезпечення формування та реалізації КПБ;
- надано загальну характеристику діяльності та здійснено оцінку фінансового стану АТ КБ «ПриватБанк»;
- охарактеризовано механізм формування та реалізації кредитної політики в АТ КБ «ПриватБанк»;
- проведено аналіз кредитного портфеля та здійснено оцінку ефективності кредитної політики в АТ КБ «ПриватБанк»;
- розроблено науково-методичний підхід до моделювання впливу невизначеності геополітичного, політичного, економічного та регуляторного походження на цільові параметри КПБ та здійснено його апробацію в АТ КБ «ПриватБанк».

Об'єктом дослідження є економічні відносини між банками як кредиторами та позичальниками. Предметом дослідження виступає сукупність науково-методичних підходів та практичного інструментарію формування та реалізації КПБ України в поточних умовах їх функціонування.

Теоретичну та методологічну основу дослідження становлять фундаментальні положення теорії грошей та кредиту, кредитного менеджменту та ризик-менеджменту в банку. Інформаційною базою дослідження є законодавство України, нормативні документи, аналітичні та звітні дані НБУ; звітність АТ КБ «ПриватБанк», наукові праці, присвячені питанням кредитного менеджменту, ризик-менеджменту, формуванню та реалізації КПБ.

У процесі дослідження використано загальнонаукові методи пізнання: аналіз та синтез, індукція та дедукція, абстрагування та конкретизація (під час уточнення сутності поняття «КПБ»; систематизації факторів впливу на формування та реалізацію КПБ, характеристики механізму формування та реалізації КПБ); порівняльний, коефіцієнтний, графічний та табличний аналіз (у ході аналізу фінансового стану та оцінювання ефективності кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк»); бібліометричний аналіз – для формування кластерів досліджень у сфері формування та реалізації КПБ; методи регресійного моделювання з використанням авторегресійно-розподіленої лагової моделі та статистичні тести Джарка-Бера, Брюша-Годфрі та метод Глейзера (для моделювання впливу невизначеності геополітичного, політичного, економічного та регуляторного походження на цільові параметри кредитної КПБ).

Розрахунки та економетричне моделювання здійснено з використанням статистичних програм EViews 12 та MS Office Excel, бібліометричний аналіз – інструментарію VOSviewer v.1.6.10, трендовий аналіз – інструментарію Google Trends; компаративний аналіз – інструментарію Google Books Ngram Viewer.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у розробленні теоретико-методичного підґрунтя та удосконаленні практичних інструментів формування й реалізації КПБ у системі кредитного менеджменту. Особливістю запропонованого підходу є моделювання впливу різних типів невизначеності на ключові параметри

КПБ, що дозволяє підвищити її адаптивність та ефективність в умовах мінливого операційного середовища.

Практичне значення отриманих результатів полягає у розробці та впровадженні інструментарію, який може бути застосований у процесі формування КПБ з метою підвищення її адаптивності до впливу факторів невизначеності. Запропонований алгоритм, заснований на авторегресійно-розподіленій лаговій моделі, дозволяє ідентифікувати ключові індикатори геополітичної, економічної, політичної та регуляторної невизначеності, а також оцінити їх короткостроковий і довгостроковий вплив на цільові параметри КПБ. Реалізація запропонованого інструментарію сприяє підвищенню ефективності управління кредитним портфелем шляхом своєчасної ідентифікації ризиків невизначеності та розробки превентивних заходів для їх мінімізації.

Основні положення та висновки роботи опубліковані в науковій статті загальним обсягом 0,65 друк. арк., з яких особисто автору належить 0,30 друк. арк.: Венглюк А., Батрак О. Вплив невизначеності на кредитну політику банків: теоретичний аналіз. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-83>.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ

1.1. Структурно-контекстний аналіз поняття «кредитна політика» та її типологізація

Зміна економічних умов, скорочення доходів підприємств та домогосподарств, загрози зупинення або скорочення обсягів діяльності підприємств в регіонах бойових дій виступають факторами, що підвищують рівень кредитного ризику та значно впливають на можливість появи недіючих кредитів на балансі банків. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває дослідження теоретичних аспектів КПБ, оскільки воно не лише сприяє глибшому розумінню ризиків, з якими стикаються банки України на поточному етапі її функціонування, але й має стратегічне значення для забезпечення їх фінансової стійкості в довгостроковій перспективі.

Складність та багатовимірність КПБ підкреслює необхідність проведення комплексного структурно-контекстного аналізу, спрямованого на глибше розуміння процесів її формування та реалізації. Для цього вважаємо за доцільне використати трендовий (за допомогою Google Trends), компаративний (з використанням Google Books Ngram Viewer), бібліометричний (за допомогою інструментарію VOSviewer) та контекстний аналіз, результати яких сформують теоретичну основу формування та реалізації КПБ, забезпечуючи її адаптивність до поточних умов операційного середовища.

Результати трендового аналізу, який дозволяє виявити зміни користувацького інтересу до цієї тематики у часі, та може сигналізувати про періоди підвищеної актуальності певних аспектів КПБ, наведені на рисунку 1.1.

Наведені дані свідчать, що частота згадок терміну «КПБ» англійською мовою демонструє значні коливання, зокрема, зростання спостерігається у 2004, 2006 роках та під час глобальної фінансової кризи 2008 року.

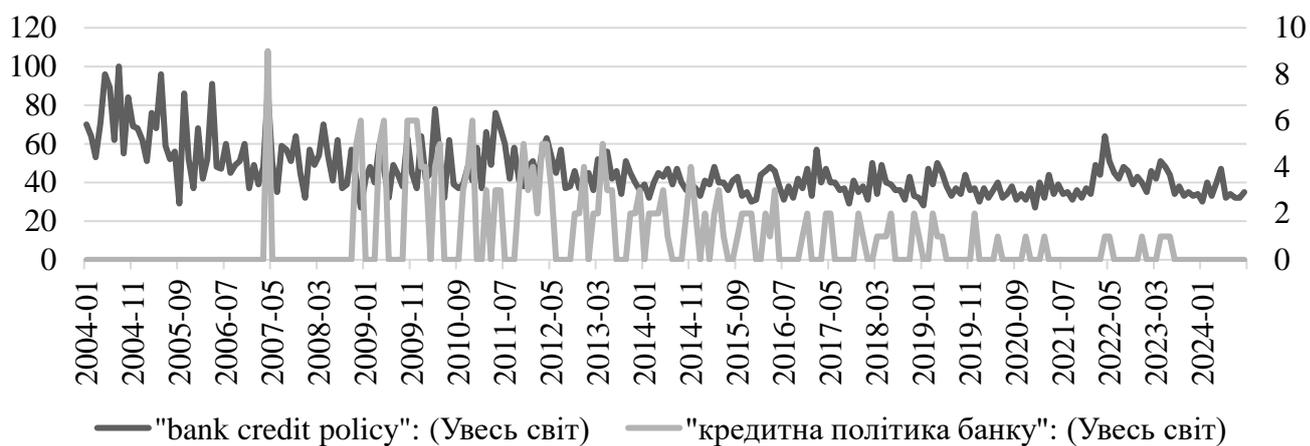

Рис. 1.1. Динаміка пошукових запитів у Google щодо проблематики КПБ за 2004 р. – жовтень 2024 р.

Джерело: побудовано автором з використанням інструментарію Google Trends (www.google.com/trends)

Пік користувацького інтересу в цей період, на нашу думку, пов'язаний з підвищеною увагою до кредитної діяльності банків, високий ризик якої став одним з тригерів глобальної фінансової кризи.

Під час глобальної фінансової кризи 2008-2009 років відбулося значне зростання інтересу до проблематики КПБ, що було обумовлено необхідністю підвищення якості управління кредитними ризиками в умовах економічної нестабільності. У цей час зростала потреба в трансформації кредитних відносин між банками та позичальниками для врахування викликів глобальної економічної кризи та мінімізації ризиків, пов'язаних з недіючими кредитами.

У період з 2010 по 2024 роки спостерігається відносно стабільний рівень пошукового інтересу до проблематики КПБ, з незначними коливаннями, який є значно нижчим порівняно з кризовим періодом. Активізація пошукового процесу корелює з періодами турбулентності та зростання кризового потенціалу, спричиненого пандемічною кризою COVID-19, та геополітичною кризою через початок повномасштабної війни росії проти України.

Пошуковий інтерес до поняття «КПБ» українською мовою є спорадичним протягом усього періоду, який аналізується, що свідчить про відносно низький рівень користувацького інтересу до цієї тематики в Україні.

Отже, аналіз користувацького інтересу до проблематики КПБ свідчить, що найбільший інтерес до неї спостерігається у періоди нестабільності та криз. Це зумовлено тим, що ризикова кредитна діяльність виступає тригером банківських та фінансових криз, при цьому в останні роки відбувається зниження інтересу до неї.

Компаративний аналіз з використанням Google Books Ngram Viewer (рис. 1.2) дозволяє відстежити частотність використання ключових термінів, та характеризує активність дослідження КПБ у різні часові проміжки.

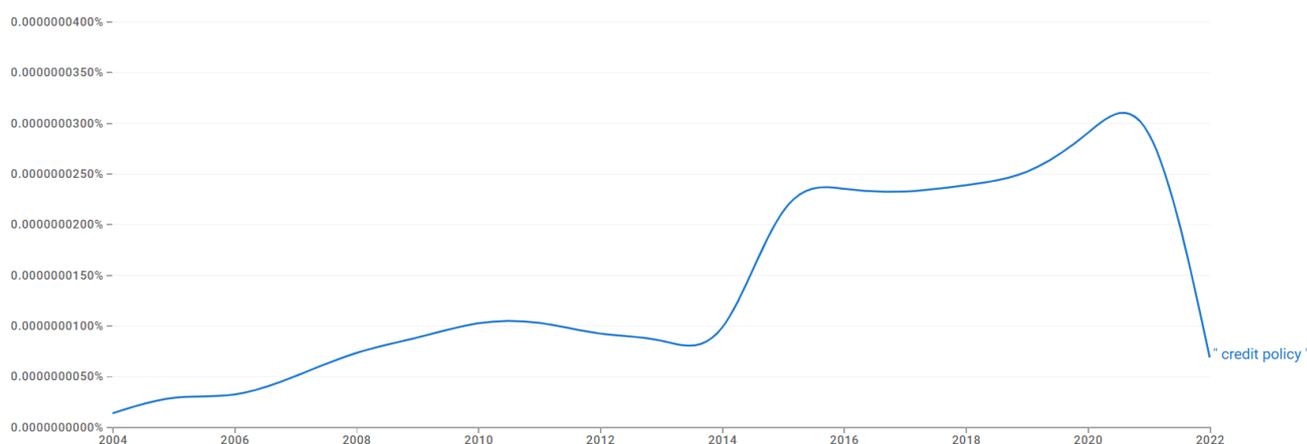

Рис.1.2. Результати аналізу частоти згадувань поняття «кредитна політика банку», опублікованих в англomовних книгах по світу за 2004-2022 рр.

Джерело: побудовано з використанням інструментарію Google Books Ngram Viewer

На основі даних, наведених на рисунку 1.2, можна зробити наступні висновки. З 2004 по 2010 рік відбувається поступове збільшення частоти згадок КПБ як результат зростання її важливості в забезпеченні ефективних кредитних механізмів на мікро- та макрорівнях банківської системи. Пік наукового інтересу припадає на період глобальної фінансової кризи 2008 року, коли КПБ стає важливим детермінантом забезпечення фінансової стійкості та запобігання виникненню кризових явищ. У післякризовий період ця тема залишається важливою, проте інтерес до неї не демонструє різких коливань, як це було під час кризи. У 2020 році спостерігається новий сплеск інтересу до КПБ, що є наслідком функціонування банків в умовах кризи COVID-19. Після піку у 2020 році частота згадок поняття різко знижується.

Отже, за результатами дослідження визначено, що науковий інтерес до цієї тематики аналогічно до інтересу користувачів Інтернету посилюється у кризові

періоди, коли виникає потреба в адаптації інструментів кредитного механізму до нових загроз. У стабільні періоди значущість цієї проблематики знижується, поступаючись іншим аспектам діяльності банків.

Наступним етапом комплексного аналізу поняття «КПБ» є проведення бібліометричного аналізу наукових публікацій у міжнародній наукометричній базі Scopus, динаміка кількості яких представлена на рисунку 1.3.

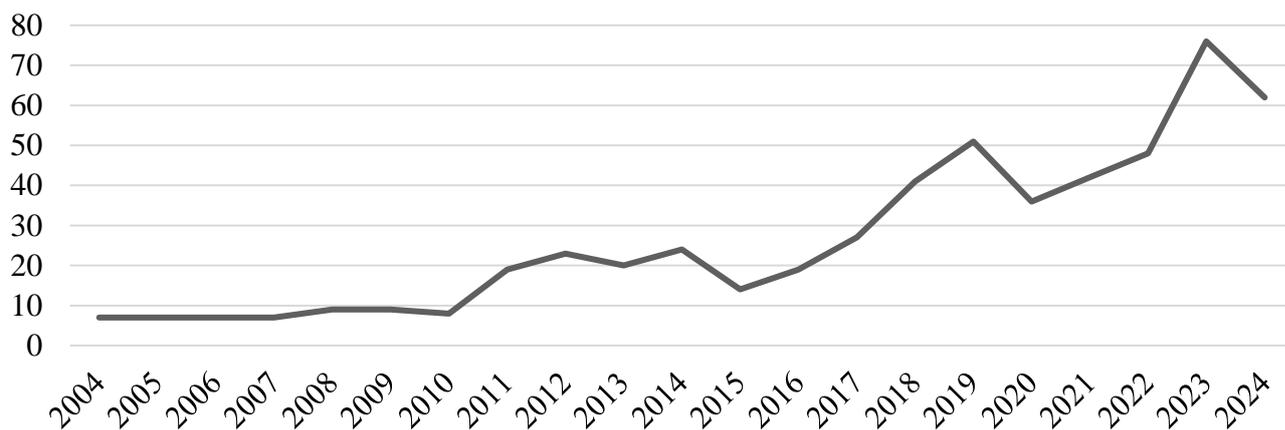

Рис. 1.3. Динаміка дослідницьких публікацій в базі даних Scopus щодо проблематики КПБ за 2004 р. –2024 р., од.

Джерело: побудовано з використанням бази даних Scopus (<https://www.scopus.com/>)

Динаміка кількості публікацій у базі Scopus, які містять ключовий термін «КПБ» за період 2004-2024 років, демонструє суттєве зростання наукового інтересу до цієї тематики, особливо після глобальної фінансової кризи 2008-2009 років. Відносна стабільність у 2004-2010 роках на рівні 7-9 публікацій на рік змінилася різким зростанням у 2011-2014 роках, коли кількість досліджень досягла 24 статей у 2014 році. Після короткотривалого зниження активності у 2015-2016 роках наукова зацікавленість знову зросла, досягнувши піка в 76 статей у 2023 році. Це свідчить про підвищену увагу до КПБ у періоди економічної нестабільності та потребу в адаптації до нових викликів, таких як цифровізація та необхідність впровадження сталих практик у діяльність банків.

Для бібліометричного аналізу наукового доробку з проблематики КПБ відібрано 651 стаття в базі даних Scopus за період з 2004 по 2024 рр. на основі ключового терміну «КПБ» (рис. 1.4).

позичальників. Це підкреслює взаємозалежність між монетарною політикою та КПБ в управлінні економічною активністю та запобіганні фінансовим кризам.

Зелений кластер зосереджений на поняттях, пов'язаних з економічним розвитком. Зв'язки між поняттями «надання кредитів» та «економічний розвиток» акцентують на ролі КПБ у стимулюванні інвестицій та розвитку економіки, зокрема в аграрному секторі та в країнах, що розвиваються.

Поняття «зелена КПБ» та «зелені фінанси» утворюють окремий кластер, що відображає тенденцію до впровадження сталих практик та екологічних аспектів у КПБ. Зв'язки з такими поняттями, як «екологічна політика», «сталий розвиток» та «екологічна економіка» вказують на інтеграцію екологічних стандартів у банківську діяльність.

Це підкреслює важливу роль зеленої КПБ у підтримці сталого розвитку та реалізації екологічних ініціатив через фінансування відповідних проєктів.

Центральними поняттями фіолетового кластера є поняття «ризик-менеджмент» та «оцінювання ризиків», що наголошує на важливості управління ризиками в банківському кредитуванні. Цей кластер має зв'язки з поняттями «кредитний ризик», «банківське кредитування», «комерційні банки», що підкреслює потребу в ефективному оцінюванні та контролі ризиків у процесі формування та реалізації КПБ.

Аналіз кластерів свідчить про багатовимірність КПБ та її інтеграцію з іншими аспектами банківської діяльності, такими як монетарна політика, економічний розвиток, екологічні ініціативи та управління ризиками. КПБ є не лише внутрішнім інструментом банків для управління кредитними операціями, але й механізмом впливу на макроекономічні процеси, поведінку позичальників, інвестиції у сталий розвиток, а також на формування фінансової стійкості на мікро- та макrorівнях банківської системи через ефективне управління ризиками.

У рамках дослідження необхідно уточнити сутність поняття «КПБ». Узагальнення наявних підходів до розуміння КПБ представлено в таблиці 1.1.

Підходи науковців до визначення поняття «кредитна політика банку»

Джерело	Визначення
Михайляк Г., Михайляк І.	«у вузькому значенні КПБ – це система заходів банку під час кредитування клієнтів, які здійснюються банком для реалізації його стратегії і тактики в даному регіоні в певний період часу; у більш ширшому значенні КПБ як основа процесу управління кредитом визначає пріоритети в процесі розвитку кредитних стосунків і функціонування кредитного механізму»
Петрушко Я.	«сукупність правил та документів, що регламентують кредитну діяльність і спрямовані на досягнення тактичних та стратегічних цілей банку»
Круш П., Бугрім С.	«складова загальної політики та стратегії розвитку ... виступає об'єктом управлінського впливу, що виявляється в необхідності її формування та реалізації, тобто провадженні таких базових функцій управління, як планування і прогнозування, організація, регулювання та контроль. КПБ дає змогу реалізувати різнострокові цілі банку щодо формування та реалізації тактичних та стратегічних завдань залучення коштів та спрямування їх на кредитування за тісної взаємозалежності з іншими видами політик»
Гуцал І.	«складова частина загальної політики, спрямована на досягнення його стратегічних цілей: дотримання фінансової стійкості, надійності, ліквідності та платоспроможності банку; реалізується через кредитний механізм і пов'язана із раціональною організацією кредитних відносин, їх управлінням та регулюванням для досягнення конкретних цілей окремого банку»
Васюренко О.	«визначення завдань і пріоритетів кредитної діяльності, засобів і методів їх реалізації, а також принципів та порядку організації кредитного процесу»
Рисін В.	стратегія і тактика банку щодо спрямування залучених ресурсів на кредитування клієнтів банку для отримання прибутку та задоволення потреб клієнтів в отриманні коштів у тимчасове користування»
Владичин У.	«стратегія і тактика банку щодо спрямування коштів на кредитування клієнтів банку на основі принципів кредитування
Вовчак О. та ін.	«стратегія і тактика банку щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування клієнтів на основі принципів: поверненості, строковості, цільового використання, забезпеченості, платності»
Дзюблюк О.	«сукупність заходів та дій щодо формування складу кредитного портфеля і контролю над ним як єдиним цілим, а також встановлення стандартів для прийняття конкретних рішень»
Любар О.	«у вузькому сенсі – це система заходів банку в царині кредитування його клієнтів, здійснюваних банком для реалізації його стратегії і тактики в даному регіоні в певний період часу. КПБ як основа процесу управління кредитом визначає пріоритети в процесі розвитку кредитних стосунків, з одного боку, і функціонування кредитного механізму – з іншого»
Криклій О., Мірошниченко О	«структурно-функціональна цілісність взаємопов'язаних між собою елементів (цілей, завдань, принципів, технології, організації), взаємодія яких дозволяє визначити найбільш ефективну стратегію діяльності банку на ринку кредитних послуг».
Золотарьова О. та інші	«складова банківської політики, безпосередньо пов'язана з депозитною політикою, у вигляді сукупності стратегічних і тактичних рішень, відображених у спеціальному документі, де визначаються перспективні і поточні цілі кредитування, його параметри та процедура, яка реалізується через кредитний механізм»

Джерело: складено автором на основі [27, 30, 37, 39, 43, 53, 64, 65, 68, 72, 76, 87]

Узагальнення визначень КПБ, представлених у науковій літературі, дозволяє сформулювати цілісне розуміння цього поняття та виокремити його основні елементи.

Більшістю авторів КПБ трактується як стратегія та тактика діяльності банку, спрямована на ефективне використання залучених ресурсів для кредитування клієнтів. У дослідженнях Михайляк Г. [72] та ін., Рисіна В. [87], Владичин У. [37], Вовчак О. та інші [39] наголошується на необхідності дотримання принципів кредитування, таких як поверненість, строковість, цільове використання, забезпеченість та платність, які є фундаментальними для процесу кредитування. Автори розглядають КПБ як комплекс заходів, які допомагають банку задовольняти потреби клієнтів, отримувати прибуток та забезпечувати контрольований рівень кредитного ризику.

КПБ також розглядається як важлива складова управління банком. Наприклад, Круш П. та Бугрім С. [65] описують її як об'єкт управління, який включає функції планування, прогнозування, організації, регулювання та контролю. На їх думку, КПБ є невіддільною частиною загальної стратегії розвитку банку, що допомагає реалізувати як тактичні, так і стратегічні завдання. Вони підкреслюють, що ефективне формування та реалізація КПБ дозволяє забезпечити оптимальне використання ресурсів, стабільність кредитного портфеля та мінімізацію ризиків.

У працях Дзюблюка О. та інших [27] та Любаря О. [68] наголошується на ролі КПБ у формуванні кредитного портфеля та контролі за ним як єдиною структурою. Вони визначають КПБ як систему заходів та стандартів, які забезпечують управління кредитним портфелем, оптимізуючи його склад та мінімізуючи ризики, що відповідає загальній стратегії банку. Це дозволяє банкам забезпечувати фінансову стійкість та ефективно реагувати на загрози зовнішнього середовища.

Васюренко О. [30], Гуцал І. [43], Петрушко Я. [76] підкреслюють роль КПБ як сукупності правил та методів, що регламентують кредитну діяльність та спрямовані на досягнення стратегічних цілей банку. Вони пов'язують КПБ з депозитною політикою та іншими складовими загальної політики банку, що сприяє підтримці його фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності.

Особливе значення КПБ як складової банківської політики підкреслює Золотарьова О., яка вказує на взаємозв'язок КПБ з кредитним механізмом та депозитною політикою. Вона зазначає, що КПБ реалізується через спеціальні документи, у яких визначаються стратегічні та тактичні цілі кредитування, параметри кредитів та процедури, що дозволяє забезпечити ефективне управління кредитними відносинами банку [53].

Криклій О. та Мірошніченко О. [64] пропонують розглядати КПБ як структурно-функціональну цілісність, що складається з цілей, завдань, принципів, технологій та організаційних підходів. Взаємодія цих елементів дозволяє визначити ефективну стратегію діяльності банку на ринку кредитних послуг, забезпечуючи його конкурентоспроможність та фінансову стійкість.

На основі узагальнення наведених визначень можна сформулювати авторське визначення КПБ як структурованої системи стратегічних та тактичних заходів, що включають планування, контроль і регулювання кредитних операцій, спрямованих на реалізацію цілей банку на кредитному ринку, узгоджених зі стратегією діяльності в цілому, для забезпечення фінансової стійкості, ліквідності та конкурентоспроможності на ринку.

Дослідження типології КПБ є важливим етапом у розробці адаптивних підходів до кредитування, які враховують специфіку ринку, економічні умови та стратегічні цілі банку. Узагальнивши розробки науковців, ми пропонуємо використовувати дворівневу типологію, перший рівень якої формують фундаментальні ознаки, які визначають специфіку стратегічних та тактичних заходів щодо реалізації КПБ.

Першою фундаментальною ознакою типології є рівень ризику, за якою КПБ такі науковці, як Владика Ю. та інші [35], Кравчук О. та Прутська О. [60], Криклій О. та Мірошніченко О. [64], Малахова О. [69], Рибалко О. [86] та інші поділяють на консервативну (низькоризикову), помірну (збалансовану, компромісну) та агресивну (з високим рівнем ризику).

Другою фундаментальною ознакою є тип конкурентної боротьби. За цією ознакою, базуючись на підході Криклій О., Крухмаль О. пропонуємо виділяти

«наступальну (домінування у певному виді кредитної діяльності чи на певному сегменті ринку кредитних послуг); оборонну (збереження стабільних позицій на ринку кредитних послуг); комбіновану (комбінування попередніх видів залежно від ситуації на ринку та внутрішніх умов функціонування банку) КПБ» [63].

Система типологічних ознак другого рівня охоплює ключові аспекти кредитної діяльності банку та дозволяє розробити диференційовану КПБ, яка враховує потреби конкретних клієнтських сегментів, умови ринку та стратегічні цілі банку. Цей підхід сприяє підвищенню ефективності КПБ, адаптації до зовнішніх та внутрішніх факторів формування та реалізації КПБ та посиленню конкурентних позицій на ринку.

Ми підтримуємо думку Гудзь О. та інших [75], яка зазначає, що КПБ «найбільш істотно розрізняється залежно від суб'єктів кредитних відносин: КПБ щодо юридичних осіб і політика у взаєминах із фізичними особами». Погоджуючись з таким поділом, вважаємо за доцільне поглиблено структурувати КПБ для окремих специфічних категорій позичальників, зокрема для підприємств малого та середнього бізнесу, стартапів і інноваційних підприємств, підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, державних підприємств та муніципалітетів тощо.

Крім зазначених ознак вважаємо за доцільне поділяти КПБ за типом кредитного продукту з виділенням КПБ іпотечного кредитування, споживчого кредитування, бізнес-кредитування, зеленого (екологічного) кредитування (фінансування екологічно орієнтованих проєктів, спрямованих на захист довкілля та підвищення енергоефективності, включаючи знижені процентні ставки та спеціальні умови для сталих проєктів).

Базуючись на підході Любар О. [68], вважаємо за доцільне поділяти КПБ: «за типом ринку (на грошовому ринку, на фінансовому ринку, на ринку капіталів); географією застосування (КПБ, що проводиться банком на регіональному, національному та міжнародному рівнях).

Узагальнивши розробки науковців, вважаємо за доцільне базуватись на основі системи ознак та видів кредитної політики, представлених на рисунку 1.5.

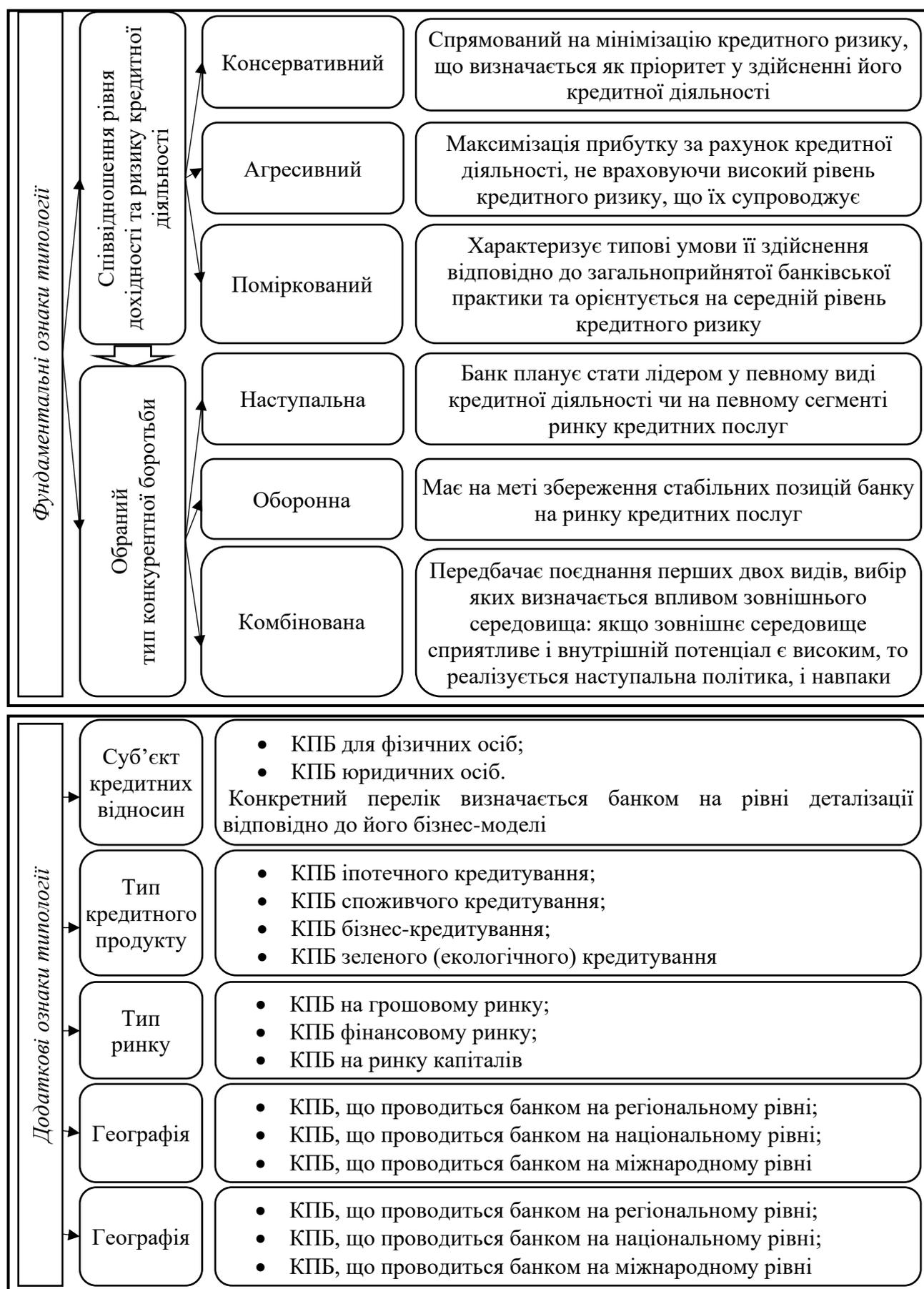

Рис. 1.5. Типологія кредитної політики банку

Джерело: узагальнено автором на основі [35, 60, 63, 64, 68, 69, 75, 86]

Розроблена типологія надає банку можливість адаптувати КПБ до різноманітних умов, підвищуючи її гнучкість, що сприяє забезпеченню фінансовій стійкості та конкурентоспроможності.

1.2 Систематизація факторів, що впливають на формування та реалізацію кредитної політики банку

У сучасних умовах кредитна діяльність банків України здійснюється в динамічному та нестабільному середовищі, що характеризується швидкими змінами економічних, фінансових та соціальних умов. У цьому контексті визначення та систематизація ключових факторів, що впливають на КПБ, дозволяє банкам чіткіше формулювати цілі та завдання, адаптувати кредитну діяльність до умов операційного середовища, мінімізувати кредитні ризики та підвищувати якість управління кредитними операціями.

Ідентифіковані та оцінені фактори сприяють розробці структурованого підходу до визначення пріоритетів кредитування, управління кредитними ризиками та оптимізації кредитного портфеля. Це дозволяє банку не лише ефективно реагувати на зовнішні загрози, але й розробляти КПБ, спрямовану на забезпечення фінансової стійкості та підвищення конкурентоспроможності. Крім того, систематизація факторів допомагає виявляти взаємозв'язки між різними аспектами банківської діяльності, такими як ліквідність, дохідність, якість кредитного портфеля та відповідність регуляторним вимогам, що, у підсумку, сприяє досягненню стратегічних цілей банку на ринку.

Зважаючи на зазначене, завданням кваліфікаційної роботи є уточнення системи факторів, які детермінують формування КПБ та впливають на ефективність її реалізації.

Дослідження наукових праць з проблематики формування та реалізації КПБ дозволили визначити, що єдиного підходу до структуризації факторів впливу на неї не формовано.

Основною ознакою для поділу факторів є джерело їх виникнення, що дозволяє структурувати їх на зовнішні та внутрішні. Гуцал І. наголошує, що «...якщо внутрішні фактори пов'язані з конкурентоспроможністю установи банку і, зокрема, фінансовою стійкістю і надійністю банку, то зовнішні фактори пов'язані з політичною та економічною ситуацією в країні, законодавчою базою, рівнем розвитку банківської інфраструктури, а також міжбанківською конкуренцією» [43].

Відповідно до підходу НБУ «... банк формує КПБ з урахуванням таких зовнішніх і внутрішніх факторів, як: ринкова позиція банку; макроекономічне середовище; внутрішнє операційне середовище, уключаючи персонал; наявні технології, інформаційні системи щодо управління ризиками» [79].

Своєю чергою, у контексті формування та реалізації КПБ поділ факторів на зовнішні та внутрішні дозволяє структурувати їх на некеровані, неконтрольовані (всі фактори зовнішньої групи) та керовані, контрольовані (всі фактори внутрішньої групи). У рамках цього дослідження ми будемо базуватись на цій ознаці поділу факторів формування та реалізації КПБ як базовій.

У роботі Миськів Г. В., Павленчик Н. Ф., Фурсіної О. В. [71] запропоновано структурувати фактори впливу на КПБ на об'єктивні та суб'єктивні з наступним поділом: об'єктивні фактори зовнішнього (глобальні, макроекономічні, мезоекономічні) та внутрішнього (організаційні та структурні, інформаційні та технологічні, фінансові та економічні) середовищ; суб'єктивні фактори зовнішнього (глобальний, макроекономічний, мезоекономічний) та внутрішнього (управлінський персонал) середовищ». На нашу думку, поділ факторів впливу на КПБ на об'єктивні та суб'єктивні, запропонований науковцями, є недоцільним з огляду на те, що він не враховує складної взаємозалежності між факторами різного походження та їх впливу на прийняття управлінських рішень, що обмежує розуміння їх багатовимірної природи впливу на КПБ та не повною мірою характеризує реальні умови, в яких функціонує банк.

Кравчук О. та Прутська О. [60] визначили, що внутрішні фактори «визначаються обсягом капіталу й активів банку, складом клієнтури, спеціалізацією, місцезнаходженням, наявністю мережі філій. До зазначених факторів можна також винести пріоритети у виборі клієнтів і кредитних інструментів (сегментація ринку) та норми і правила, що регламентують повноваження персоналу банку, який реалізує ці пріоритети на практиці».

Рибалко О. [86], Бітнер І. та Коротких О. [28] до складу внутрішніх факторів включено «клієнтоорієнтованість, організацію банківської роботи, кредитний потенціал, стабільність депозитів, регіональну та галузеву специфіку функціонування, ступінь ризику та прибутковість, цінову політику, професійну підготовленість працівників банку».

Підхід цих науковців акцентує увагу на визначенні внутрішніх характеристик, проте не передбачає їх структуризації в змістовні групи і не виокремлює фактори стратегічного рівня, які є визначальними для ключових характеристик КПБ.

Карбівничий І. у складі внутрішніх факторів КПБ виділяє такі, як «...місія і мета діяльності банку, стадія життєвого циклу банку, фінансово-економічний стан, розмір та структура кредитного портфеля, рівень корпоративного управління, внутрішні кредитні ризики)» [54]. Схожий перелік факторів запропоновано Коваленко Д. [55], який визначив внутрішні фактори як «фактори, що генеруються власне банком: місія та мета діяльності, його спеціалізація; стадія життєвого циклу та його конкурентна позиція; фінансово-економічний стан банку (рівень капіталізації, наявність запасу ліквідності тощо); кредитний портфель та його якість; рівень корпоративного управління; загальний рівень ризикованості кредитних операцій». Виокремлення стратегічних факторів є значною перевагою цих підходів, оскільки дозволяє банку визначити пріоритети в управлінні кредитними операціями та підвищити гнучкість КПБ відповідно до динаміки ринку. Крім того, ці підходи структурують внутрішні характеристики на рівні груп, що полегшує процес їх ідентифікації та аналізу під час формування та реалізації КПБ. Така структуризація сприяє чіткішому розумінню взаємозв'язків між

стратегічними цілями банку і внутрішніми ресурсами, що є необхідним для забезпечення ефективної КПБ.

Криклій О. внутрішні фактори пропонує поділяти на «... дві групи. Перша визначає цілі діяльності банку на ринку банківських послуг в цілому... Друга група ... визначає наявні в банку ресурси (фінансові, матеріальні, трудові, інформаційні), технології, що забезпечують досягнення поставлених цілей, включаючи спроможність менеджменту банку ефективно їх використовувати» [62]. Розроблена автором двокомпонентна структура, на нашу думку, дозволяє комплексно оцінювати як стратегічні, так і операційні можливості банку, необхідні для формування та реалізації КПБ.

На основі цього підходу пропонується структурувати внутрішні фактори впливу на КПБ, як це представлено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Структуризація внутрішніх факторів впливу на КПБ

Група	Фактори	Характеристика
Цільові	Стратегічні цілі та бізнес-модель	Цілі КПБ мають бути синхронізовані та не суперечити стратегії та бізнес-моделі банку
Ресурсні	Фінансові	Наявність і відповідність джерел фондування за обсягами, строками та вартістю до поточних і прогнозованих кредитних операцій Достатність капіталу для абсорбції кредитних ризиків та забезпечення планового зростання кредитного портфеля
	Організаційні	Ефективність організації кредитного процесу, управління кредитними ризиками. Рівень операційного ризику банку.
	Кадрові	Професійна кваліфікація та компетенції персоналу, долученого до розробки та реалізації КПБ та безпосередньо до кредитного процесу. Рівень операційного ризику банку.
	Технологічні	Наявність сучасних технологій та моделей кредитних бізнес-процесів
	Інформаційні	Бібліотека документів, інформаційні системи та бази даних, необхідні для підтримки кредитної діяльності та управління ризиками. Рівень операційного ризику банку, включаючи ризик інформаційної безпеки та інформаційно-комунікаційних технологій

Джерело: узагальнено автором на основі [28, 54, 55, 60, 62, 71, 79, 86]

Наявність чіткої структуризації зовнішніх факторів впливу на КПБ є вкрай важливою для функціонування банків України, зважаючи на складні й мінливі умови, в яких вони здійснюють свою діяльність. Відсутність такої структуризації може призвести до несистемного підходу у визначенні пріоритетів і ризиків, що

знижує здатність банку швидко адаптуватися до зовнішніх змін та ефективно реагувати на зовнішні ризики та загрози. Чітке визначення й класифікація зовнішніх факторів, зокрема, макроекономічних, регуляторних, соціальних та конкурентних умов, сприяє формуванню гнучкої КПБ, яка може пристосуватися до динаміки ринку, захистити банк від надмірних кредитних ризиків і забезпечити його фінансову стійкість та конкурентоспроможність.

Карбівничий І. структурує зовнішні фактори КПБ залежно від рівнів її реалізації на наступні групи «... зовнішнього впливу (загальний стан економіки країни, грошово-кредитна і фіскальна політики держави, зовнішні кредитні ризики) ... і фактори, що пов'язані з діяльністю його клієнтів (регіональна специфіка економічних відносин, кредитоспроможність позичальників, кредитні ризики, пов'язані з діяльністю позичальників)» [54].

Схожий підхід до структуризації зовнішніх факторів запропонував Коваленко Д. [55]. Він виділив фактори операційного середовища, включаючи «загальний економічний стан країни та регіону, в якому функціонує банк; грошово-кредитна та фіскальна політика державних органів влади, що визначають рівень попиту на банківські кредити; кредитні ризики, що виникають на макроекономічному рівні». Крім цього, у складі зовнішніх він виділив групу факторів, пов'язаних «зі специфікою фінансово-господарської діяльності банківських клієнтів-позичальників, а саме: регіональна специфіка клієнтури банку кредитоспроможність позичальників банку; кредитні ризики, що пов'язані із діяльністю підприємств-позичальників» [55]. Погоджуючись з необхідністю врахування економічного стану країни та регіону, а також грошово-кредитної політики держави, слід зауважити, що операційне середовище банків не обмежується лише економічними факторами. Воно формується під впливом ширшого комплексу факторів, які значною мірою визначають поведінку банків та їх здатність реагувати на загрози зовнішнього середовища. Крім того, виділення окремої групи факторів, пов'язаних із характеристиками позичальників, є спірним. Кредитоспроможність та кредитні ризики, пов'язані з діяльністю позичальників, є

наслідком сформованої банком КПБ, яка, своєю чергою, адаптується до змін у зовнішньому середовищі.

До зовнішніх факторів, на думку Рибалко О. [86], Бітнер І. та Коротких О. [28], належать «грошово-кредитна політика НБУ, попит на банківські кредити, загальний стан економіки держави, рівень бюджетного дефіциту, політизованість суспільства, рівень доходів населення, здатних споживати банківські послуги, рівень інфляції, рівень банківської конкуренції, рівень цін на банківські продукти та послуги». Перевагою цього підходу є широке охоплення макроекономічних аспектів та врахування соціально-політичного контексту, зокрема рівня доходів населення, здатного споживати банківські послуги, та політичної ситуації в країні. Для забезпечення повної оцінки зовнішнього середовища доцільно доповнити цей підхід, включивши фактори іншого генезу.

Зважаючи на зазначене, у рамках дослідження вважаємо за доцільне базуватись на підході Криклій О., якою зовнішні фактори структуровано на фактори «...непрямого (політичні, правові, економічні, соціальні та технологічні) та прямого (банківське регулювання та нагляд, грошово-кредитна політика та стан ринку кредитних послуг) впливу» [62].

Зовнішні фактори непрямого впливу ми пропонуємо розширити, базуючись на такому інструменті стратегічного аналізу, як PESTEL, що дозволяє комплексно врахувати ключові зовнішні фактори, що впливають на кредитну діяльність, управління ризиками та стратегічні рішення банку у сфері кредитування (рис. 1.6).

Політичні фактори (Political) включають ступінь розвитку політичних інститутів, а також політичні ризики, такі як частота і тривалість політичних конфліктів. Важливим елементом є ефективність рішень державних органів, що впливають на процеси ухвалення рішень банками.

Економічні фактори (Economic) відображають стан національної економіки та ключові її аспекти, що впливають на формування КПБ, детермінуючи попит на кредити та ризик неповернення. Так, під час економічного спаду банки можуть обмежувати кредитування або змінювати умови кредитування, щоб зменшити кредитні ризики. Економічне зростання, навпаки, стимулює кредитну активність.

Рис. 1.6. Зовнішні фактори впливу на КПБ

Джерело: узагальнено автором на основі [28, 54, 55, 60, 62, 71, 79, 86]

Соціальні фактори (Social), включаючи рівень доходів населення, соціальну нерівність, демографічні зміни та споживчі звички, впливають на попит на різні види кредитів, такі як іпотечні або споживчі, та здатність позичальників їх

обслуговувати. Врахування цих факторів дозволяє банку більш точно сегментувати ринок та пропонувати відповідні кредитні продукти для різних категорій клієнтів.

Технологічні фактори (Technological) впливають на кредитну діяльність банків та, відповідно, на формування КПБ через різноманітні канали. Вони змінюють потреби клієнтів (поява нових типів кредитних продуктів та послуг), призводять до появи нових конкурентів (FinTech сектор), сприяють зростанню операційних ризиків, а також надають можливості для підвищення ефективності управління кредитними ризиками за допомогою автоматизованих систем прийняття рішень, впровадження технологій штучного інтелекту, Big Data тощо.

Законодавче середовище (Legal) безпосередньо впливає на КПБ, встановлюючи рамки для неї. Банк повинен дотримуватись вимог законодавства при встановленні умов кредитування, процедур стягнення заборгованості та відповідності стандартам прозорості. Моніторинг законодавчих змін дозволяє банку швидко адаптувати КПБ та запобігати зростанню комплаєнс-ризиків.

Екологічні аспекти (Environmental) стають дедалі важливішими у банківському секторі. Включення екологічних стандартів у КПБ, наприклад, стимулювання надання «зелених» кредитів або фінансування проєктів з низьким впливом на довкілля, може покращити імідж банку та привабити клієнтів, орієнтованих на екологічні цінності. Крім того, оцінка екологічних та кліматичних ризиків позичальників може зменшити потенційні ризики невиконання через несприятливі кліматичні або екологічні умови.

Основними зовнішніми факторами прямого впливу на формування та реалізацію КПБ є монетарна політика, банківське регулювання та нагляд за кредитною діяльністю, а також стан ринку кредитних послуг.

Монетарна політика безпосередньо впливає на КПБ, визначаючи умови та доступність кредитних ресурсів, впливаючи на процентні ставки та прийнятний рівень кредитних ризиків. Основними інструментами регулювання є облікова ставка, норми резервування, операції на відкритому ринку та рефінансування.

Банківський нагляд здійснює суттєвий вплив на КПБ, встановлюючи обмеження, вимоги та рекомендації, спрямовані на мінімізацію кредитних ризиків

та забезпечення обсягу капіталу, достатнього для їх абсорбції. Основні елементи регуляторного впливу включають економічні нормативи, вимоги до капіталу, резервування кредитних ризиків, впровадження політик та систем управління кредитними ризиками, регулярного звітування та прозорості кредитної діяльності.

Стан ринку кредитних послуг характеризується такими показниками, як попит, пропозиція, ціна та рівень конкуренції. Важливі аспекти конкурентного середовища включають кількість учасників на ринку, співвідношення їх сил, темпи розвитку ринку, ступінь диференціації продуктової лінійки, доступність ринкової інформації для конкурентів, стратегічну значущість ринку, а також ступінь концентрації, яка опосередковано відображає інтенсивність конкуренції.

В узагальненому вигляді фактори впливу на КПБ наведені на рисунку 1.7.

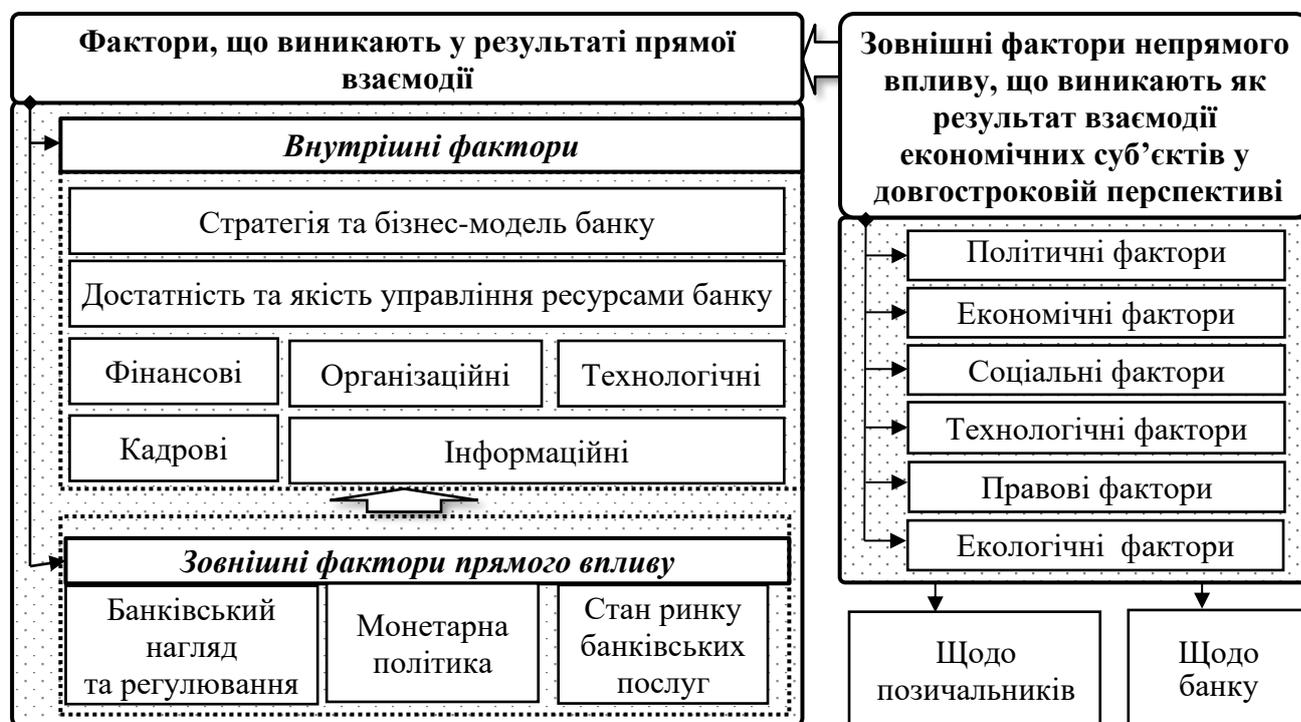

Рис. 1.7. Систематизація факторів впливу на формування та реалізацію КПБ

Джерело: узагальнено автором

Сформована система факторів має бути включена в периметр формування та реалізації КПБ як визначальний фактор, що впливає на досягнення її цілей та задач.

1.3 Науково-методичне забезпечення формування й реалізації кредитної політики банку

Розробка дієвих механізмів та інструментів управління КПБ потребує поглибленого теоретичного аналізу, адаптації найкращих світових практик і врахування специфіки національного економічного середовища, що актуалізує дослідження у цьому напрямі.

Значний внесок у дослідження цієї проблематики зробили Астатурян К. [25], Владиченко Н. та ін. [36], Волкова В. та ін. [40], Височина В. [34], Вдовенко Л. [31], Гудіма Т. [42], Добровольська О. та ін. [46], Запорожець С. та ін. [49], Зверук Л. та ін. [50], Костюк В. та ін. [59], Корпанюк Т. та ін. [57], Кравчук О. та ін. [60], Кузнєцова Л. та ін. [66], Никоненко А. та ін. [73], Омельченко О. та ін. [74], Петрушко Я. [76], Семенча І. [94], Ситник Н. та ін. [95], Ташлай Ю. та ін. [99], Ткач В. [100], Череп О. та ін. [103], Черничко Т. та ін. [104].

Особливої уваги заслуговують дослідження, які враховують вплив війни на кредитну діяльність та КПБ, зокрема роботи таких науковців, як Аврамчук Л. та ін. [22], Вовк І. [38], Варцаба В. [29], Вербовенко І. та ін. [33], Запорожець С. та ін. [49], Ситник Н. та ін. [95], Халатур С. [101].

Правові фактори формування та реалізації КПБ детермінуються законами та нормативно-правовими актами України, включаючи Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [102]; Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [83]; Закони України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III [81]; «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 № 2664-III [85]; «Про заставу» від 02.10.1992 № 2654-XII [83]; «Про іпотеку» від 05.06.2003 № 898-IV [84]; «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень» від 18.11.2003 № 1255-IV [82] тощо.

КПБ спрямована на формування кредитного портфеля, що відповідає встановленим цільовим параметрам, зокрема в сфері ефективності та ризику, як це унаочнено на рисунку 1.8.

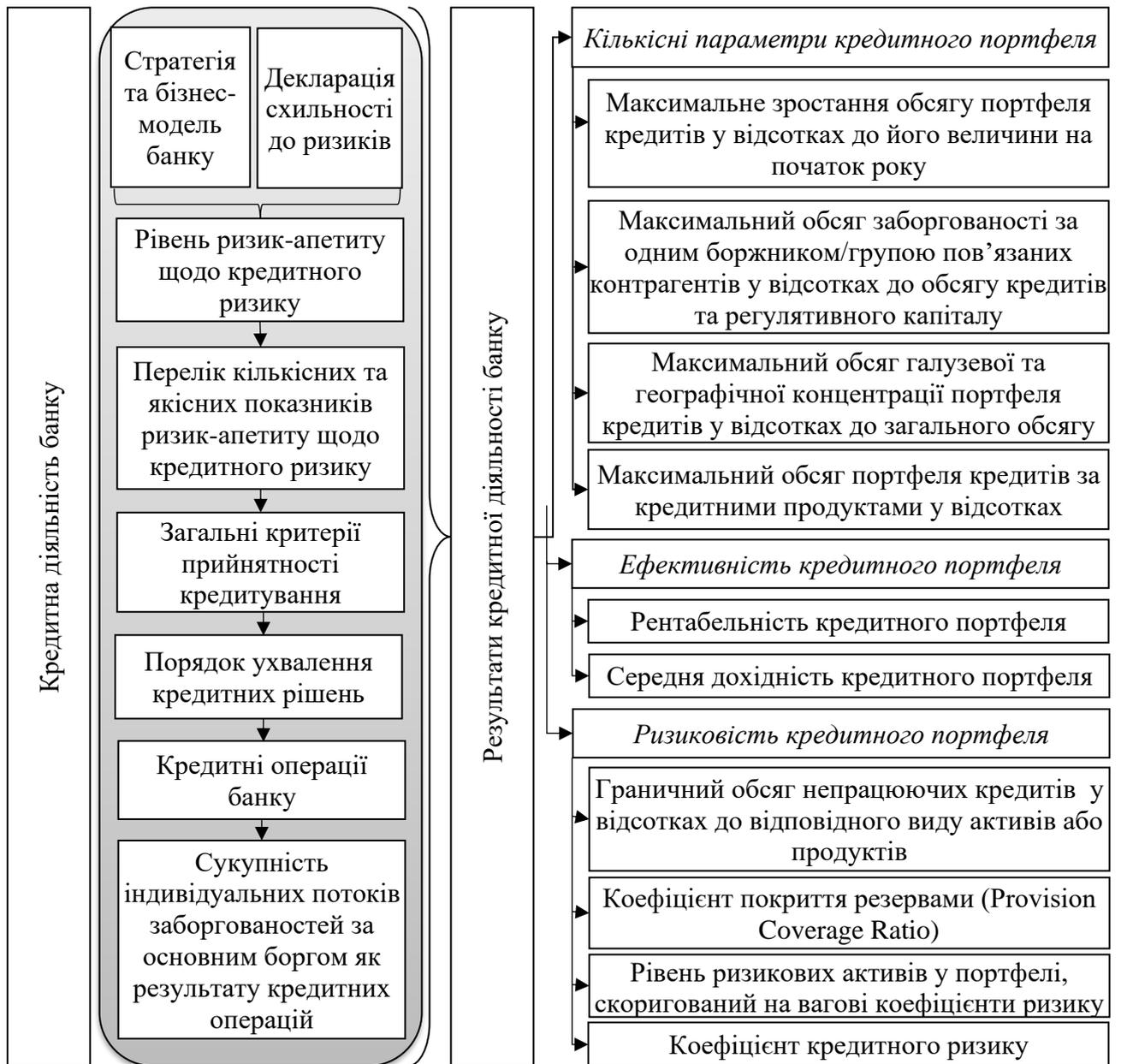

Рис. 1.8. Цільові орієнтири формування та реалізації кредитної політики банку

Джерело: узагальнено автором [22, 64, 79, 98]

Досягнення цілей КПБ забезпечується сформованим економічним механізмом, який розглядаємо як структуровану систему стратегічних та тактичних заходів, що включають планування, контроль та регулювання кредитних операцій, спрямованих на досягнення цілей на кредитному ринку, узгоджених зі стратегією діяльності банку в цілому, для забезпечення його фінансової стійкості та конкурентоспроможності, як це зображено на рисунку 1.9.

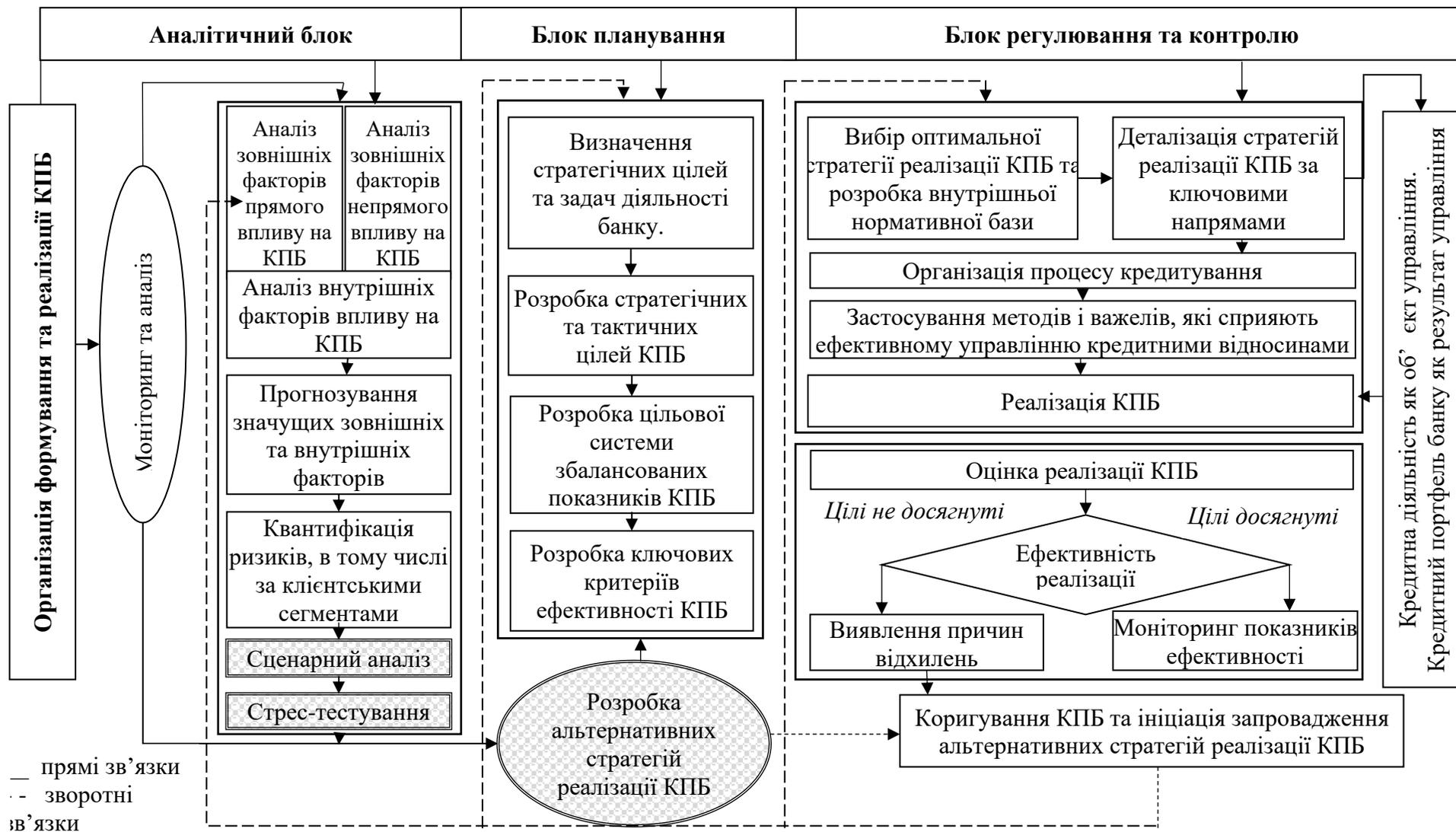

Рис. 1.9. Економічний механізм формування та реалізації кредитної політики банку

Джерело: узагальнено автором на основі [54, 63, 64, 79, 99, 101]

Ключову роль у формуванні та реалізації КПБ відіграє аналіз, метою якого є створення основи для прийняття рішень, які дозволяють ефективно управляти кредитним портфелем з урахуванням ризиків, що генеруються в процесі кредитної діяльності, максимізувати прибутковість, забезпечувати фінансову стійкість та підвищувати конкурентоспроможність банку на ринку.

Аналіз виконує функцію інтегрованого інструменту, який забезпечує комплексне оцінювання внутрішніх та зовнішніх факторів, які впливають на кредитну діяльність банку, а також дає змогу визначити потенціал банку для досягнення стратегічних та тактичних цілей КПБ на основі поєднання аналітичних модулів, представлених на рисунку 1.10.

Рис. 1.10. Аналітичне забезпечення формування та реалізації КПБ

Джерело: узагальнено автором

Аналітичний блок передбачає оцінювання впливу зовнішніх факторів, що мають прямий або опосередкований вплив на кредитну діяльність банку. Це дозволяє визначити потенційні ризики, пов'язані з економічними спадами, змінами в регуляторній сфері та коливанням попиту на банківські кредити, що суттєво впливає на стратегію кредитування.

Обов'язковим є аналіз внутрішніх факторів та ресурсів банку, зокрема капіталу, кадрового потенціалу, інформаційних та технологічних можливостей з огляду на їх достатність для забезпечення ефективної кредитної діяльності та управління ризиками на довгостроковій основі.

Наступний модуль передбачає здійснення комплексного аналізу кредитного портфеля, включаючи аналіз його ефективності з урахуванням ризиків та відповідності стратегічним цілям банку.

Обов'язковим напрямом аналізу є квантифікація рівня кредитного ризику, оскільки саме він значною мірою детермінує вибір інструментів та методів управління кредитним портфелем. Квантифікація кредитного ризику здійснюється з використанням інструментарію, наведеного в додатку А, та передбачає моделювання можливих ризикових сценаріїв і розрахунок потенційних втрат, що дозволяє банку завчасно вжити запобіжних заходів.

Ключовим результатом аналізу є виявлення відповідності між цілями КПБ та наявними засобами її реалізації як на етапі її формування, так і реалізації. Це передбачає оцінку того, наскільки обрані стратегічні та тактичні заходи відповідають цілям КПБ.

Невіддільним інструментом аналітичного забезпечення формування та реалізації КПБ виступає стрес-тестування, види якого в контексті кредитної діяльності наведено в додатку Б. Воно дозволяє виявити слабкі сторони КПБ, які можуть спричинити значні втрати у випадку реалізації загроз, а також ідентифікувати кредитні продукти або клієнтські сегменти, що є вразливими до «шокових змін різних факторів ризиків, які відповідають виключним (екстремальним), але ймовірним подіям» [79]. Це надає банку можливість своєчасно розробляти коригуючі заходи та адаптувати КПБ до потенційних

ризиків, мінімізуючи таким чином негативні наслідки для фінансової стійкості та конкурентоспроможності банку.

Результати стрес-тестування слугують базою для ухвалення стратегічних рішень у формуванні КПБ, зокрема визначення оптимального цільового рівня ризик-апетиту та формування резервів для покриття можливих втрат. У процесі моніторингу та контролю отримані аналітичні дані дозволять коригувати умови кредитування для клієнтських сегментів та змінювати параметри кредитних продуктів і забезпечити на цій основі відповідність КПБ поточним умовам операційного середовища.

Отже, на основі комплексного аналізу аналітичного інструментарію та отриманих даних формуються рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності КПБ. Ці рекомендації можуть передбачати перегляд цілей КПБ у разі виявлення їх недосяжності або потенційних ризиків для фінансової стійкості та конкурентоспроможності банку. Окрім того, може бути визначено за доцільне внести зміни до стратегії реалізації КПБ та підходів до управління ризиками.

Отже, аналіз у процесі розробки та реалізації КПБ є важливим інструментом, що забезпечує інтегроване оцінювання всіх аспектів кредитної діяльності, від ідентифікації ризиків до забезпечення узгодженості цілей та засобів реалізації КПБ. Успішна реалізація завдань аналізу сприяє підвищенню фінансової стійкості банку, його конкурентоспроможності та забезпечує ефективне управління кредитними ризиками, що є важливим елементом стратегічного планування та реалізації КПБ.

На основі аналітичної інформації про вплив зовнішніх та внутрішніх факторів здійснюється планування КПБ, що є стратегічним процесом, спрямованим на визначення як стратегічних, так і тактичних цілей, яких він планує досягти, та кількісних та якісних метрик для них.

Стратегічні цілі охоплюють систему довгострокових завдань кредитної діяльності, спрямованих на формування стабільної, адаптованої до зовнішніх змін КПБ, яка відповідає стратегії, бізнес-моделі та політиці управління ризиками банку. Тактичні цілі, своєю чергою, являють собою середньострокові

орієнтири кредитної діяльності, які конкретизують та деталізують заходи для досягнення стратегічних завдань, забезпечуючи гнучкість кредитного портфеля та відповідність поточним умовам операційного середовища. Такий поділ дозволяє банку формувати послідовну та керовану КПБ, забезпечуючи її узгодженість зі стратегією банку та умовами операційного середовища.

Ефективним інструментом, який надає можливість забезпечити комплексний підхід до планування та реалізації КПБ, орієнтованої на досягнення стратегічних цілей банку з урахуванням умов операційного середовища, є система збалансованих показників (Balanced Scorecard, BSC) (рис. 1.11).

Впровадження BSC дозволяє оперативно адаптувати КПБ до змін умов операційного середовища; інтегрувати ключові аспекти кредитної діяльності (фінансові цілі, якість обслуговування клієнтів, оптимізація кредитних бізнес-процесів та розвиток кадрового потенціалу); гнучко коригувати як фінансові, так і нефінансові цілі та індикатори КПБ.

Крім встановлених стратегічних та тактичних цілей та метрик їх досягнення, КПБ має включати структурований комплекс заходів для їх досягнення.

За вимогами НБУ КПБ обов'язково має включати: «визначення цільових ринків кредитування та їх загальні характеристики; перелік цільових напрямів кредитування в розрізі видів економічної діяльності, географічних регіонів, видів валюти; загальні критерії прийнятності кредитування; принципи управління ризиком концентрації; загальні умови, на яких мають надаватися кредити: цінові умови, строковість, обсяги, види забезпечення та рівень забезпечення (покриття) заборгованості; порядок ухвалення кредитних рішень; процедуру делегування повноважень щодо ухвалення кредитних рішень» [79].

Стратегія реалізації КПБ охоплює комплекс дій та організаційно-економічних інструментів, спрямованих на активізацію кредитної діяльності банку відповідно до визначених стратегічних, тактичних цілей, а також кількісних та якісних метрик.

Рис. 1.11. Система збалансованих показників кредитної політики банку

Джерело: розроблено автором

У процесі розробки та реалізації КПБ важливу роль відіграють моніторинг і контроль, забезпечуючи її гнучкість, адаптивність та відповідність поточним умовам операційного середовища. Це зумовлено тим, що інформація, отримана

під час контрольних заходів та процедур, забезпечує керівництво банку актуальними даними, що сприяє прийняттю обґрунтованих рішень щодо коригування КПБ, зміни цільових ринків, умов кредитування, перегляду умов наявних кредитних продуктів або розроблення нових.

Узагальнивши розробки науковців, контроль КПБ пропонуємо розглядати як сукупність заходів і процедур, спрямованих на постійний моніторинг, аналіз та оцінку якості реалізації КПБ для забезпечення її відповідності встановленим цільовим параметрам (рис. 1.12).

Рис. 1.12. Моніторинг та контроль КПБ

Джерело: розроблено автором

Він передбачає моніторинг зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на КПБ, відстеження та регулювання ключових показників кредитного ризику, ефективності та результативності, а також виявлення і мінімізацію потенційних

відхилень, що можуть вплинути на фінансову стійкість та конкурентоспроможність банку на ринку.

Збалансована система показників, на якій базується планування КПБ у рамках розробленого підходу, дозволяє встановлювати чіткі тактичні та стратегічні цілі, моніторинг яких забезпечується за допомогою ключових показників ефективності. Це не лише допомагає своєчасно виявляти відхилення від запланованих результатів, а й забезпечує обґрунтовану основу для прийняття коригуючих управлінських рішень. Таким чином, BSC створює механізм безперервного вдосконалення КПБ та підвищення її результативності

У рамках системи контролю КПБ вважаємо за доцільне використовувати перелік ключових показників ефективності, представлений в додатку В.

Отже, економічний механізм формування та реалізації КПБ – це сукупність стратегічних та тактичних заходів, що включають планування, контроль та регулювання кредитних операцій, спрямованих на досягнення цілей на кредитному ринку, узгоджених зі стратегією діяльності банку в цілому, для забезпечення його фінансової стійкості та конкурентоспроможності.

Розробка КПБ є багатоступеневим процесом, що вимагає активної участі керівних органів та підрозділів банку. Чітке визначення ролей і функцій кожного суб'єкта, залученого до цього процесу, забезпечує ефективність кредитної діяльності та мінімізацію ризиків.

Основна відповідальність за формування та реалізацію КПБ покладається на правління, яке забезпечує організацію цього процесу та її інтеграцію в загальну стратегію банку. Правління координує діяльність інших підрозділів, розглядає та погоджує ключові положення політики перед їх затвердженням, та здійснює поточний контроль за її дотриманням.

Рада банку виконує стратегічну функцію, затверджуючи КПБ як внутрішньобанківський нормативний документ. Вона оцінює відповідність запропонованої КПБ місії банку, його корпоративним цілям і загальній стратегії розвитку. Крім того, рада встановлює допустимі межі ризиків, враховуючи поточні умови операційного середовища.

Комітет з управління ризиками Ради банку відіграє консультативну роль, беручи участь у розробці КПБ шляхом проведення оцінки кредитних ризиків, прогнозування потенційних втрат та розробки рекомендацій для забезпечення збалансованості між ризиками та прибутковістю. Цей комітет виконує важливу аналітичну функцію, надаючи дані, необхідні для обґрунтування рішень, що стосуються кредитної діяльності.

Важливу роль у формуванні КПБ виконує головний ризик-менеджер та підрозділ з управління ризиками, які відповідають за підготовку методологій оцінки кредитних ризиків, розробку внутрішніх процедур управління ризиками та моніторинг їх дотримання. Цей підрозділ забезпечує впровадження сучасних підходів до оцінки кредитоспроможності клієнтів і створення резервів для покриття потенційних втрат.

Операційну функцію, забезпечуючи практичне впровадження положень кредитної політики в діяльність банку, виконують кредитні підрозділи.

Для забезпечення відповідності політики регуляторним нормам та внутрішнім стандартам банку залучається головний комплаєнс-менеджер та підрозділ контролю за дотриманням норм (комплаєнс). Він здійснює контроль за дотриманням вимог законодавства, у тому числі у сфері запобігання юридичному та комплаєнс-ризиків.

Відділ внутрішнього аудиту виконує функцію незалежного контролю за дотриманням положень КПБ. Він здійснює оцінку ефективності управління кредитними ризиками, перевіряє відповідність процедур кредитування внутрішнім регламентам та виявляє можливі порушення.

Координація діяльності цих підрозділів забезпечує ефективну реалізацію КПБ, підвищуючи її адаптивність до змін зовнішнього середовища, оптимізуючи кредитні процеси та мінімізуючи ризики. Це створює основу для стабільної кредитної діяльності та підтримки фінансової стійкості банку.

Висновки до розділу 1

За результатами комплексного структурно-контекстного аналізу поняття «кредитна політика банку» дозволив зробити наступні висновки.

Трендовий аналіз інтересу до тематики КПБ виявив зростання наукової та користувачької уваги в періоди економічних криз, таких як глобальна фінансова криза 2008-2009 років і пандемічна криза 2020 року, коли управління кредитними ризиками та адаптація КПБ набувають критичного значення для забезпечення фінансової стійкості на мікро- та макрорівнях банківської системи. Після кризових періодів спостерігається стабілізація інтересу на середньому рівні, з акцентом на адаптацію КПБ до нових викликів, включаючи цифровізацію та сталі фінансові практики.

Бібліометричний аналіз виявив багатовимірний характер КПБ та її інтеграцію з ключовими аспектами банківської діяльності, такими як монетарна політика, економічний розвиток, екологічні ініціативи та управління ризиками. Визначено, що КПБ виступає не лише інструментом для регулювання кредитних операцій, але й дієвим механізмом, що впливає на макроекономічні процеси, поведінку позичальників, інвестиції в сталий розвиток та забезпечення фінансової стійкості банківської системи на мікро- та макрорівнях завдяки ефективному управлінню ризиками.

За результатами контекстного аналізу сформоване визначення КПБ як структурованої системи стратегічних та тактичних заходів, що включають планування, контроль і регулювання кредитних операцій, спрямованих на досягнення цілей банку на кредитному ринку, узгоджених зі стратегією діяльності в цілому, для забезпечення фінансової стійкості, ліквідності та конкурентоспроможності на ринку.

Розроблена у роботі типологія КПБ охоплює фундаментальні та додаткові ознаки, що дозволяють гнучко адаптувати підходи до кредитування відповідно до ринкових умов, рівня ризику та особливостей суб'єктів кредитних відносин. Фундаментальні ознаки типології визначають основні типи КПБ за критеріями

дохідності та ризику (консервативну, агресивну, помірковану), стратегією конкурентної поведінки (наступальну, оборонну та комбіновану).

Додаткові ознаки типології дозволяють диференціювати КПБ залежно від типу позичальника (фізичні та юридичні особи), специфіки кредитного продукту (іпотечне, споживче, бізнес-кредитування та зелені кредити), виду ринку (грошовий, фінансовий, ринок капіталів) та географічного охоплення (регіональний, національний, міжнародний рівні).

У роботі розроблена структуризація внутрішніх факторів, що впливають на КПБ з поділом на цільову та ресурсну групи, що забезпечує узгодженість цілей КПБ зі стратегією та бізнес-моделлю банку, а також врахування фінансових, організаційних, кадрових, технологічних та інформаційних аспектів. Такий підхід дозволяє виділити стратегічні пріоритети та необхідні ресурси для реалізації КПБ.

Зовнішні фактори запропоновано поділяти на фактори непрямого впливу, що формують середовище діяльності для всіх економічних агентів, включаючи банки та позичальників, та фактори прямого впливу, що детермінують кредитну діяльність банків. Підхід до структуризації зовнішніх факторів непрямого впливу з застосуванням PESTEL-аналізу дозволяє комплексно врахувати політичні, економічні, соціальні, технологічні, правові та екологічні аспекти, що суттєво впливають на кредитну діяльність та управління кредитними ризиками банків. Основними зовнішніми факторами прямого впливу на формування та реалізацію КПБ виступають монетарна політика, банківське регулювання та нагляд за кредитною діяльністю, а також стан ринку кредитних послуг.

У роботі економічний механізм формування та реалізації КПБ розглядається як сукупність стратегічних та тактичних заходів, що включають планування, контроль та регулювання кредитних операцій, спрямованих на досягнення цілей на кредитному ринку, узгоджених зі стратегією діяльності банку в цілому, для забезпечення його фінансової стійкості та конкурентоспроможності.

Аналіз передбачає ідентифікацію, оцінку та прогнозування впливу на КПБ ключових зовнішніх та внутрішніх факторів, квантифікацію ризиків, включаючи оцінку ризиковості кожного сегмента. Додатково проводиться сценарний аналіз та стрес-тестування, що дозволяють оцінити вплив потенційних кризових ситуацій на досягнення цілей КПБ та фінансову стійкість банку.

На основі результатів аналізу здійснюється планування КПБ, що передбачає встановлення її стратегічних і тактичних цілей на основі системи збалансованих показників, метриками яких виступають ключові показники ефективності. В рамках проектування передбачається розробка альтернативних сценаріїв реалізації КПБ, що підвищує її адаптивність та гнучкість у невизначених умовах операційного середовища.

Моніторинг та контроль є ключовими елементами у процесі реалізації КПБ, забезпечуючи її адаптивність та відповідність поточним умовам. Контрольні заходи дозволяють керівництву банку своєчасно отримувати актуальні дані для прийняття обґрунтованих рішень щодо коригування КПБ, змін у цільових ринках, умов кредитування та перегляду наявних кредитних продуктів або розробки нових (активізації регулюючих управлінських впливів).

Розробка та реалізація КПБ є багатоступеневим процесом, що вимагає злагодженої взаємодії керівних органів і функціональних підрозділів. Основна відповідальність покладається на правління банку, яке координує діяльність всіх підрозділів, інтегрує політику у стратегію розвитку та забезпечує контроль за її виконанням. Рада банку затверджує КПБ, встановлюючи стратегічні пріоритети та допустимі межі ризиків, з аналітичною підтримкою комітету з управління ризиками. Підрозділ з управління ризиками відповідає за розробку методологій оцінки ризиків і моніторинг їх дотримання. Операційну функцію, забезпечуючи практичне впровадження положень кредитної політики в діяльність банку, виконують кредитні підрозділи. Основні контрольні функції реалізуються підрозділами комплаєнсу та внутрішнього аудиту.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ Й РЕАЛІЗАЦІЇ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ В АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1 Загальна характеристика діяльності та оцінка фінансового стану АТ КБ «ПриватБанк»

АТ КБ «ПриватБанк» – найбільший банк України, що є лідером ринку банківських послуг України з роздрібною бізнес-моделлю, яка спирається на потужну цифрову та фізичну інфраструктуру, якісні кадрові та технологічні ресурси, що дозволяє підтримувати позитивну динаміку фінансових показників, попри негативний вплив факторів операційного середовища.

Аналіз діяльності банку проведемо на основі даних річної звітності [88-92], статистичних та наглядових даних НБУ [26, 45, 51, 52].

Основу фінансової стійкості формує капітал банку, динамічні зміни якого за період аналізу представлені на рисунку 2.1.

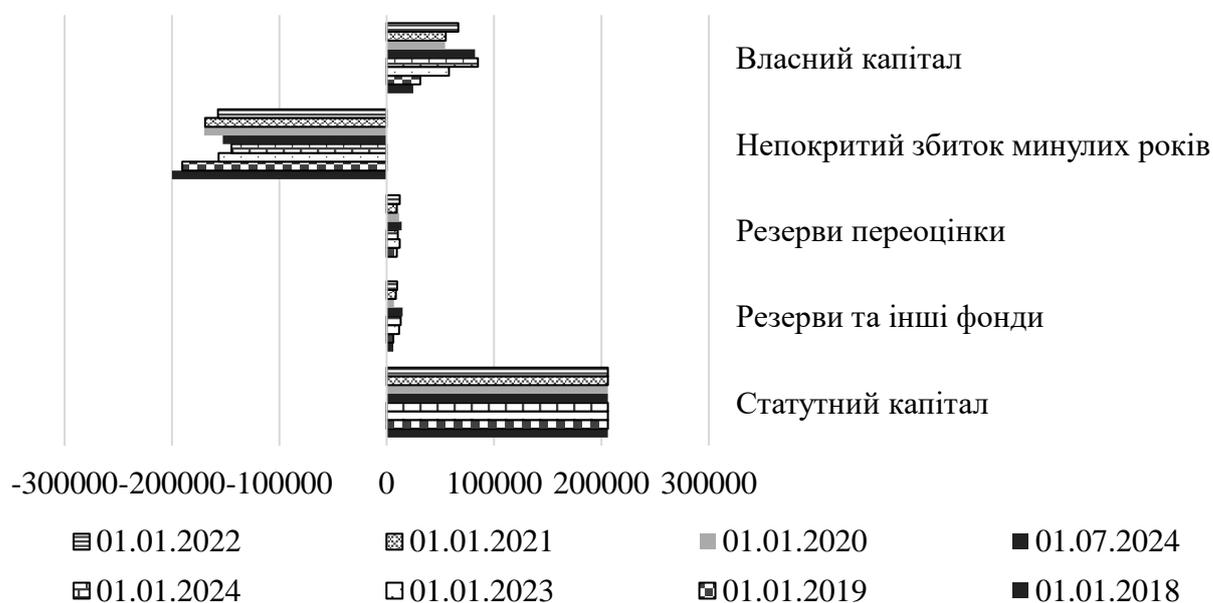

Рис. 2.1. Динаміка капіталу АТ КБ «ПриватБанк» та його ключових складових, з 01.01.2019 по 01.07.2024, млн грн

Джерело: побудовано автором на основі [26, 88-92]

Як свідчать наведені дані, залишки власного капіталу зросли на 50,809 млрд грн або більше ніж у два рази головним чином через зменшення непокритих збитків та спрямування прибутку на резервні фонди.

Негативний вплив на рівень капіталізації банку мають непокриті збитки минулих років, як виникли внаслідок діяльності попередніх власників. Цей дефіцит був частково покритий в результаті націоналізації банку внесками в статутний капітал, здійсненими державою. Зменшення непокритих збитків з 199,943 млрд грн у 2018 році до 152,733 млрд грн на середину 2024 року, що становить зниження на 47,210 млрд грн або 23,6 %, є позитивним сигналом та свідчить про поступове покращення фінансового стану банку.

Резерви та інші фонди банку зросли з 6,211 млрд грн у 2018 році до 14,847 млрд грн на середину 2024 року, що становить приріст на 9,881 млрд грн або у 1,5 рази. Це свідчить про накопичення капіталу для покриття можливих ризиків, що відповідає вимогам законодавства України.

Протягом періоду аналізу статутний капітал АТ КБ «ПриватБанк» залишався стабільним на рівні 206,06 млрд грн, сформованим через емісію 735,93 млн акцій номіналом 280 грн за штуку [92]. Результати операцій з акціонером склали 12,174 млн грн, включаючи чистий прибуток від первісного визнання ОВДП, отриманих від держави як внески до статутного капіталу у 2016-2017 роках [92]. Це підтверджує значний вклад держави у стабілізацію фінансового стану банку в період його націоналізації.

Залишки резервів переоцінки зазнавали значних коливань протягом періоду, що аналізувався, досягнувши найвищого рівня на середину 2024 року – 14,075 млрд грн. Це свідчить про зміну вартості активів банку, проте їх вплив на загальну капіталізацію банку залишається обмеженим.

Зовнішнім фактором, що може негативно впливати на здатність банку формувати капітал з внутрішніх джерел, є державне регулювання розподілу прибутку. У 2023 році відповідно до рішення Кабінету міністрів України про обов'язкову сплату 80 % від прибутку державних організацій та затвердження річної звітності банку за 2022 рік, банк виплатив дивіденди у сумі 24,158 млн грн

або 32,83 грн на акцію, а також перерахував 5,047 млн грн авансового внеску з податку на прибуток згідно з Податковим кодексом України [92].

Оцінку достатності капіталу банку проведемо на основі даних таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

**Динаміка показників достатності капіталу АТ КБ «ПриватБанк»
з 01.01.2019 по 01.07.2024**

Показник	Станом на 01.01						01.07. 2024
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	
Регулятивний капітал, млрд грн	19556	19224	35257	40843	54539	64843	76624
Норматив адекватності регулятивного капіталу, %	17,46	14,15	28,09	18,33	22,93	21,75	21,11
Норматив адекватності основного капіталу, %		7,13	14,06	9,17	11,47	10,88	11,02
Показник надійності, %	12,56	21,01	16,52	26,68	11,78	14,10	13,83
Показник участі капіталу у формуванні активів, %	11,16	17,36	14,18	11,43	7,86	12,36	12,15
Показник захищеності власного капіталу, %	14,01	17,22	15,10	14,41	13,19	14,73	14,57
Фінансовий важіль, од.	7,96	4,76	6,05	3,75	8,49	7,09	7,23
Мультиплікатор капіталу, од.	8,96	5,76	7,05	8,75	12,73	8,09	8,23

Джерело: розраховано автором на основі [26, 88-92]

При загальній тенденції до зростання регулятивний капітал мав значні коливання в обсягах, спричинені зростанням рівня ризиків через негативний вплив операційного середовища.

Значення нормативів Н2 та Н3 протягом періоду аналізу перевищували встановлені НБУ значення, що свідчить про достатній рівень капіталізації, але під впливом змін операційного середовища та необхідності покривати ризики також зазнавали значних коливань. Н2 досягає найвищого значення у 2021 році (28,09 %) та найнижчого у 2020 році (14,15 %) з середнім показником 20,97 %, зі стандартним відхиленням 4,96 %. Значення Н3 варіювалось між 7,13 % у 2020 році та 14,06 % у 2021 році, з середнім значенням 10,62 % та стандартним відхиленням 2,55 %.

Середнє значення показника надійності становить 16,93 %, зі стандартним відхиленням 6,07 %. Його значні коливання за період дослідження (максимальне значення у 2022 році: 26,68 %, мінімальне значення у 2023 році: 11,78 %) також

вказують на нестабільність фінансового стану, спричиненого насамперед зовнішніми економічними умовами.

Значення показника участі капіталу у формуванні активів є мінливим, варіюючись від 7,86 % у 2023 році до 17,36 % у 2020 році, демонструє тенденцію до зниження у 2023 році з частковим відновленням у 2024 році.

Показник захищеності власного капіталу відносно стабільний з невеликими коливаннями між 13,19 % у 2023 році та 17,22 % у 2020 році, що свідчить про послідовну політику банку щодо захисту капіталу від інфляції.

Середнє значення фінансового важеля становить 6,19 одиниць, зі стандартним відхиленням 1,90 одиниць, мультиплікатор капіталу має середнє значення 8,65 одиниць, зі стандартним відхиленням 2,19 одиниць, показники знаходяться в рекомендованих межах. Водночас значні коливання показників фінансового важеля (найнижче у 2022 році: 3,75 од., найвище значення у 2023 році: 8,49 од.) та мультиплікатора капіталу (найнижче у 2020 році: 5,76 од., найвище значення у 2023 році: 12,73 од.) вказують на зміну підходів до управління активами та зобов'язаннями, що потребує подальшого моніторингу.

Отже, банк демонструє позитивну динаміку капіталізації, що забезпечує його фінансову стійкість. Проте, існує потреба у вдосконаленні управління ризиками для мінімізації коливань окремих показників та забезпечення стійкості та життєздатності банку у довгостроковій перспективі.

На фінансовий стан банку значний вплив має характер його зобов'язань, що визначають витратність ресурсної бази та впливають на ліквідність. Їх аналіз проведемо на основі даних додатку Г та рисунку 2.2.

За період аналізу залишки зобов'язань банку зросли на 344,249 млрд грн або на 137,38 %.

Банк формує ресурси переважно з депозитних джерел як залишків коштів на рахунках його клієнтів, що складають в середньому 91,63% від загальних зобов'язань протягом аналізованого періоду. За період аналізу ця складова зросла на 340,874 млрд грн або у 1,63 раза, досягнувши частки 92,37% від загальних зобов'язань станом на 01.07.2024.

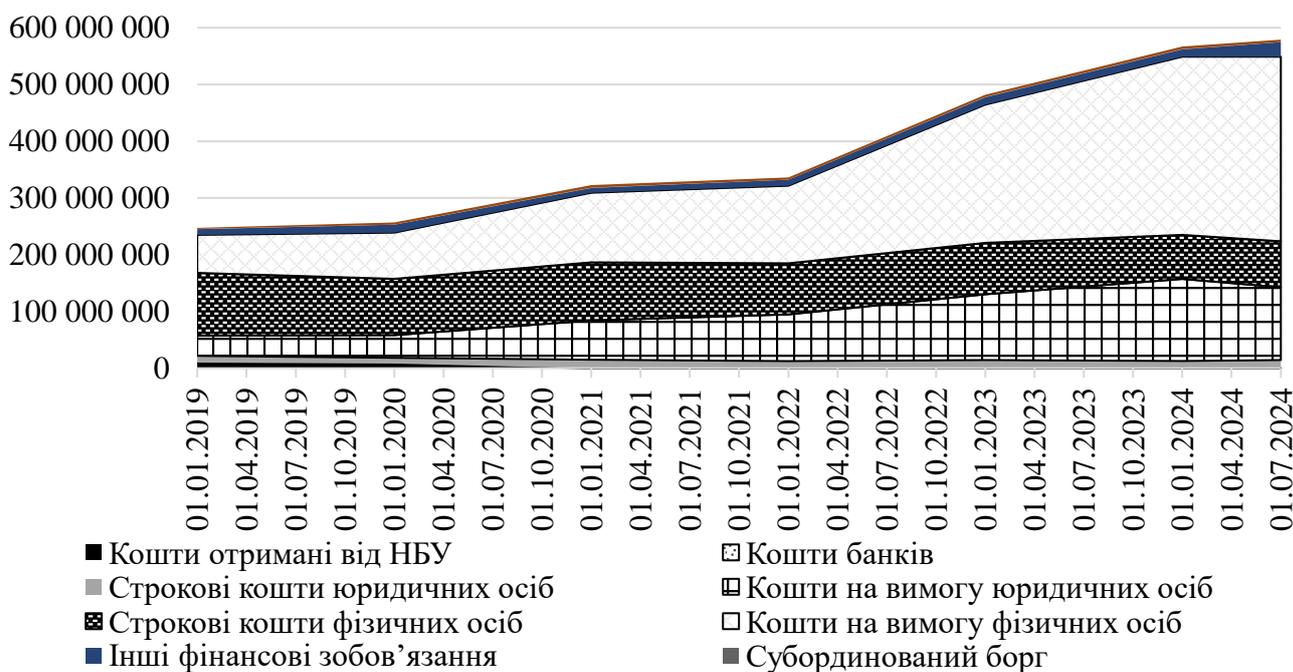

Рис. 2.2. Динаміка зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» та його ключових складових з 01.01.2019 по 01.07.2024, млн грн

Джерело: побудовано автором на основі [26, 88-92]

Основним суб'єктом депозитних відносин виступають фізичні особи, залишки на рахунках яких формують 68,44 % всіх зобов'язань в середньому за період дослідження зі зростанням на 237,685 млрд грн або 141,43 % до 405,743 млрд грн на середину 2024 року. Відповідно, можна стверджувати про наявність залежності банку від коштів, отриманих з одного джерела.

Слід звернути увагу, що за цей період відбулась трансформація строкових характеристик коштів фізичних осіб – зростання частки залишків поточних рахунків (з 37,7 % до 80 %), зумовлена їх суттєвим зростанням з 66,877 млрд грн у 2018 році до 324,743 млрд грн на середину 2024 року (274,540 млрд грн або в 5,47 раза). На відміну від них, строкові кошти фізичних осіб залишались стабільними з невеликими коливаннями, досягнувши 80,999 млрд грн на середину 2024 року (загальне зниження за період аналізу склало 36,855 млрд грн або 31,27 %). Такі зміни, крім іншого, були зумовлені тим, що банк є лідером на ринку соціальних, пенсійних виплат та виплат військовим.

Кошти юридичних осіб становлять 24,02 % зобов'язань, за період дослідження вони зросли на 102,404 млрд грн або у 2,53 раза. Строкові кошти

залишались відносно стабільними, з певними коливаннями, досягнувши 14,374 млрд грн на середину 2024 року зі зростанням на 1,651 млрд грн або 12,98 %. Кошти на вимогу за період дослідження зросли з 35,956 млрд грн у 2018 році до 128,498 млрд грн на середину 2024 року (загальне зростання склало 100,753 млрд грн або 3,63 раза). В результаті цих динамічних змін частка коштів до запитання зросла на 14 пп. і станом на 01.07.2024 склала 89,94 %.

Зобов'язання перед НБУ та банками станом на останню звітну дату відсутні. Частка субординованого боргу та коштів, залучених шляхом емісії боргових цінних паперів, не перевищує 1 %. Це свідчить про низьку залежність банку від міжбанківських кредитів та інших зовнішніх джерел фінансування, що знижує ризики, пов'язані з ліквідністю.

Інші складові зобов'язань мають незначну питому вагу та не впливають суттєво на характеристики ресурсної бази банку.

На фінансовий стан банку значною мірою впливають характеристики його активів. Відповідно до даних додатка Д протягом періоду дослідження залишки загальних активів збільшились на 380,686 млрд грн або на 77,42 %, чистих активів на 418,034 млрд грн або в 1,61 раза.

Аналіз, проведений на основі додатка Д та рисунку 2.3, показує, що активи банку мають достатній рівень диверсифікації, що забезпечує як необхідний рівень ліквідності, так і прибутковості.

АТ КБ «ПриватБанк» має значні буфери ліквідності, які на останню звітну дату склали 39,52 % від загальних активів. Первинні резерви ліквідності (13,63 % загальних активів) включають грошові кошти в касі (17 %), залишки на рахунку в НБУ (35,4 %), кореспондентські рахунки та депозити «овернайт» в банках країн ОЕСР (47,9 %). За період аналізу їх залишки зросли на 69,32 млрд грн або на 310,13 %, що позитивно вплинуло на ліквідність банку. Високий рівень волатильності цього показника свідчить про значні зміни в управлінні ліквідними активами протягом аналізованого періоду.

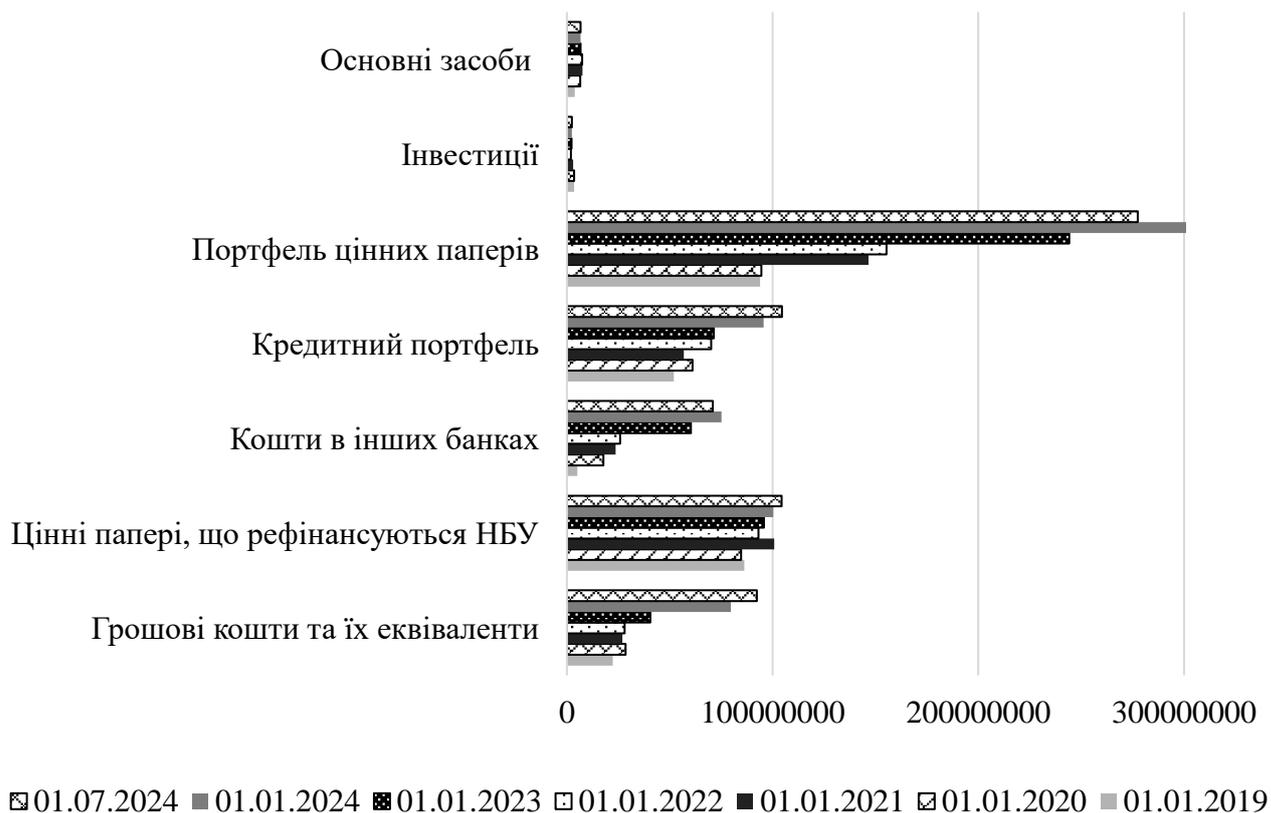

Рис. 2.3. Динаміка складових активів АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.2019 по 01.07.2024, тис. грн

Джерело: побудовано автором на основі [26, 88-92]

До вторинних буферів ліквідності ми включаємо цінні папери, що рефінансуються в НБУ (15,41 % загальних активів), залишки яких за період аналізу зросли на 18,11 млрд грн або 21 %, що вказує на їх стабільність та можливість їх використання для підтримки ліквідності. Волатильність показника є помірною, що свідчить про відносну стабільність цих активів.

Також достатньо високий рівень ліквідності має така стаття, як «кошти в інших банках» (10,48 % загальних активів), що, переважно, складаються з депозитних сертифікатів НБУ (99,67 %), залучених під різні процентні ставки та терміни погашення (20 % річних на суму 24,2 млрд грн та 19 % річних на суму 5 млрд грн строком на три місяці, 15 % річних на суму 103,5 млрд грн строком погашення один день. Залишки цієї складової активів значно зросли (в 13 разів від початкового значення або на 65,85 млрд грн), що свідчить про розширення

співпраці з іншими фінансовими установами. Висока волатильність показника вказує на значні зміни в обсягах цих активів протягом аналізованого періоду.

За період дослідження банк переорієнтувався з розміщення ресурсів в кредитні операції на операції з цінними паперами.

Для забезпечення стабільної та ефективної роботи на грошово-кредитному ринку України АТ КБ «ПриватБанк» вдався до проведення більш стриманої кредитної політики, спрямованої виключно на запобігання додатковому тиску на якість активів та капітал, що мала сприяти контрольованому рівню кредитних операцій з клієнтами. У результаті цього лише 15,44 % загальних активів припадає на кредити, надані банком, при цьому їх залишки зросли на 100.93 % або на 52,50 млрд грн. Помірна волатильність показника вказує на стабільне зростання кредитного портфеля.

Портфель цінних паперів, сформований з державних боргових цінних паперів різної строковості, за період дослідження зріс на 195,77 %, або на 195,77% від початкового значення. У результаті цих динамічних змін частка цього компонента в активах на 01.07.2024 склала 41 %. Висока волатильність цього показника може бути пов'язана з коливаннями ринкової вартості цінних паперів. Частина з них була придбана до впровадження воєнного стану в Україні та зниження суверенного рейтингу, що призвело до значного збільшення кредитного ризику за цими паперами з дати первісного визнання.

Протягом періоду аналізу спостерігається зниження обсягів інвестицій на 31,15 % або на 1,09 млрд грн від початкового значення, що свідчить про оптимізацію інвестиційної діяльності банку. Висока волатильність цього показника свідчить про значні зміни в інвестиційній політиці банку.

Залишки статті «основні засоби та нематеріальні активи» зросли на 74,81 % (2,84 млрд грн), а їх частка в структурі активів скоротилась до 0,98 %.

За результатами аналізу вважаємо, що структура активів є диверсифікованою, включає як високоліквідні, так і дохідні активи, і не здійснює суттєвого тиску на фінансовий стан та ліквідність банку в разі стабільності операційного середовища функціонування. Водночас в разі зростання

невизначеності та нестабільності можуть зрости кредитні ризики, що потребуватимуть більше резервів та капіталу.

Основні складові доходів представлені на рисунку 2.4.

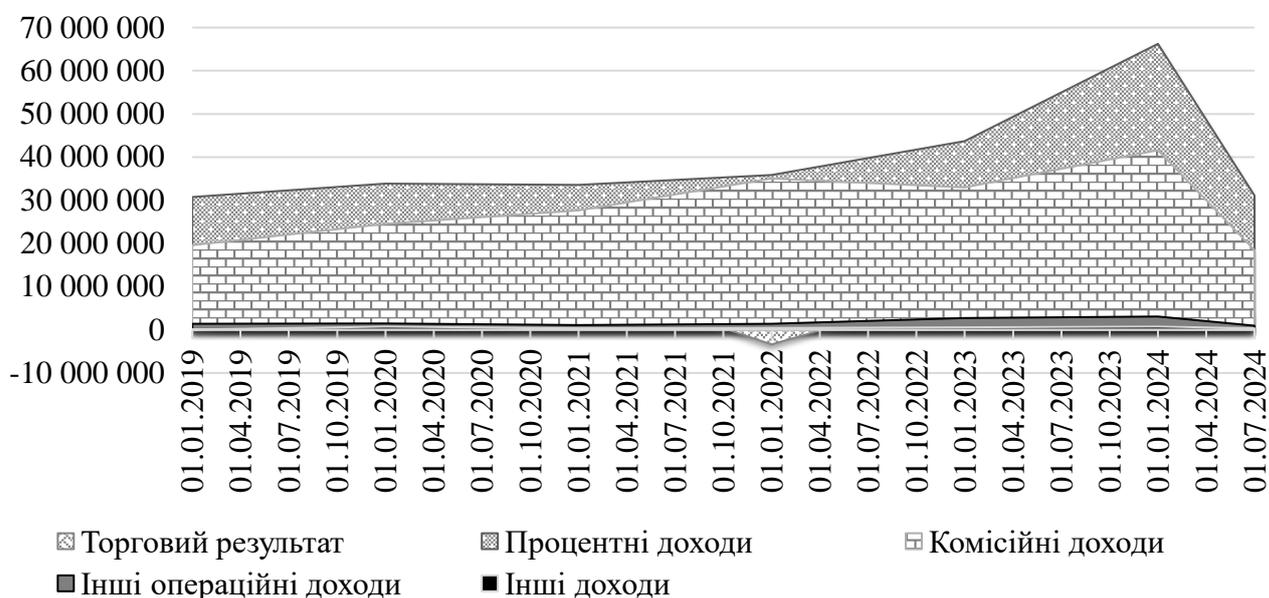

Рис. 2.4. Динаміка доходів АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.2019 по 01.07.2024, тис. грн

Джерело: побудовано автором на основі [26, 88-92]

Наведені на рисунку 2.4 дані свідчать, що протягом періоду аналізу основну складову доходів формував процентний дохід, який за 2018-2023 рр. зріс на 35,5 млрд грн або на 115,27 % з 30,769 млрд грн у 2018 році до 66,237 млрд грн у 2023 році, після чого знизилась до 31,125 млрд грн на середину 2024 року. Основою процентних доходів банку є доходи від операцій з цінними паперами, що зросли з нуля у 2018 році до 37,795 млрд грн у 2023 році, з подальшим зниженням до 17 млрд грн на середину 2024 року. Доходи від операцій з фізичними особами є другою за вагомістю статтею процентних доходів, за 2018-2023 рр. зросли з 15,972 млрд грн до 20,292 млрд грн у 2023 році (4,319 млрд грн або на 27,04 %), з незначним зниженням на середину 2024 року до 10,338 млрд грн. Процентні доходи від операцій з юридичними особами займали найменшу питому вагу та були нестабільними зі значними коливаннями у 2021-2022 роках, за 2018-2023 рр. скоротились на 6,647 млрд грн або на 44,92 % до 8,149 млрд грн з подальшим зниженням до 3,779 млрд грн на

середину 2024 року. Отримані процентні доходи є наслідком політики банку у сфері формування його активів насамперед портфеля цінних паперів, тому для підвищення стабільності дохідної бази банку необхідна диверсифікація.

Комісійний дохід є другою за вагомістю статтею, яка також зростала, але з меншими темпами порівняно з процентними. Основною причиною цього стала зміна структури транзакційних операцій клієнтів, у т.ч. зростання загального рівня безготівкових розрахунків. Як результат, за 2018-2023 рр. ця складова зросла на 21,998 млрд грн або на 112,29 % з 19,590 млрд грн до 41,588 млрд грн, з подальшим зниженням до 18,466 млрд грн на середину 2024 року.

Торговий дохід банку, що залежить від коливань курсів валют та вартості цінних паперів, був найбільш волатильним серед усіх складових прибутку, у цілому за період дослідження зріс на 11,593 млрд грн або в 5,36 раза. Зокрема, у 2023 зміна курсу гривні до долара США в кінці року після часткової лібералізації валютного ринку, обумовила збитки від переоцінки валютної позиції, що частково компенсувались позитивною переоцінкою індексованих ОВДП. При цьому переоцінка індексованих ОВДП є похідною як від зміни курсу гривні до долара США, так і від інфляційних очікувань та зростання внаслідок цього процентних ставок як на ринку України, так і у світі.

На прибуток та ефективність діяльності банку значною мірою впливає його здатність ефективно управляти витратами, зміни яких за період аналізу представлені на рисунку 2.5.

Станом на 01.07.2024 банком понесені витрати в сумі 10,861 млрд грн, що на 39,47 % або на 8,17 млрд грн більше, ніж у 2018 році.

У звітному році процентні витрати склали 19,72 % всіх витрат або 4,527 млрд грн, що на 7,39 млрд грн або на 52,76 % менше, ніж на початок дослідження. Вони мають рівномірну динаміку, переважно обумовлену платою за користування тимчасово вільними залишками на рахунках фізичних осіб (96% всіх витрат станом на останню звітну дату). Зменшення процентних витрат свідчить про ефективне управління фінансовими ресурсами та оптимізацію вартості залучених коштів.

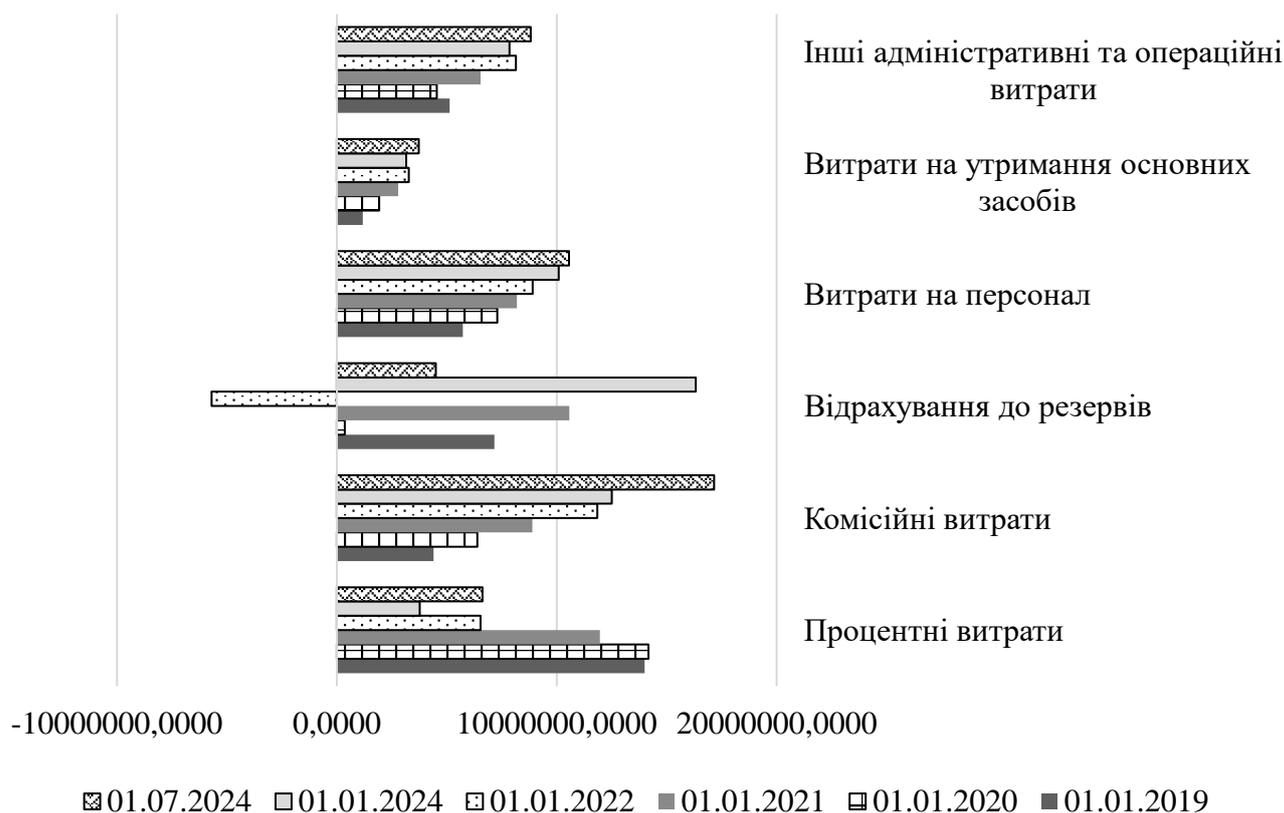

Рис. 2.5. Динаміка витрат АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.2019 по 01.07.2024, тис. грн

Джерело: побудовано автором на основі [26, 88-92]

За період аналізу обсяги комісійних витрат зросли на 389,53 % від початкового значення або на 12,74 млрд грн, в результаті чого їх частка у структурі зросла з 11,36 % до 32,98 %. Значне зростання комісійних витрат пов'язане з розширенням обсягу комісійних операцій банку з обслуговування платіжних операцій, оскільки понад 90 % спрямовані на оплату послуг міжнародних платіжних систем. Висока волатильність цього показника вимагає подальшого моніторингу та адаптації стратегії управління комісійними витратами для підтримки стабільного фінансового стану.

З метою мінімізації кредитних ризиків банк продовжував формувати спеціальні страхові резерви за активними операціями, чисті витрати за якими зросли на 37,83 млрд грн або в 6,28 раза від початкового значення, та в підсумку склали 8,55 % всіх витрат. У 2020 році, через стабілізацію операційного середовища та зниження кредитних ризиків, ця стаття витрат зменшувалась і

становила 364 млн грн. Пандемічна криза негативно вплинула на якість активів, що спричинило зростання витрат на формування резервів до 10,5 млрд грн у 2021 році, які були частково компенсовані у 2022 році. В умовах повномасштабної війни відбулося значне погіршення якості активів, що призвело до зростання резервів до 16,3 млрд грн. У 2023 році спостерігалось покращення якості активів, що дозволило значно скоротити витрати на резерви до 4,5 млрд грн. [92].

Адміністративні та інші операційні витрати протягом періоду дослідження зростали на 10,829 млрд грн або на 79,96 %. Відповідно до цих динамічних змін, а також трендів інших статей частка загальних адміністративних витрат та інших операційних витрат банку в структурі витрат у 2024 році склала 46,30 % проти 34,63 % на початок періоду дослідження.

Зростання витрат на персонал у 2019-2023 рр. на 4,82 млрд грн або на 84,17 % від початкового значення свідчить про інвестиції у людський капітал. Помірна волатильність показника вказує, що динаміка зростання витрат на персонал є контрольованою з боку банківського менеджменту. У першому півріччі 2024 року витрати по цій статті скоротились до 4,8 млрд грн.

Значне збільшення витрат на утримання основних засобів (на 2,543 млрд грн або у 2,15 раза від початкового значення) свідчить про значні інвестиції банку у розвиток інфраструктури, зокрема цифрової. Висока волатильність цієї складової витрат вказує на змінність цих витрат протягом періоду дослідження.

Зростання інших адміністративних та операційних витрат 3,697 млрд грн або на 72,16% від початкового значення вказує на підвищення витрат банку насамперед на відрахування до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (3,347 млрд грн у 2023 році), професійних послуг (2,984 млрд грн у 2023 році), утримання основних засобів (1,327 млрд грн у 2023 році), поштові витрати та витрати на послуги зв'язку (0,6 млрд грн у 2023 році), витрати на комунальні послуги та господарські потреби (0,586 млрд грн у 2023 році) та інші.

Відповідно до політики банку операційні та капітальні витрати прогнозуються з врахуванням інфляційних процесів та розвитку бізнесу. Ці статті витрати залишаються під особливим контролем керівництва [92].

Ефективне управління доходами та витратами банку забезпечило отримання позитивного фінансового результату, динаміка якого представлена на рисунку 2.6.

Рис. 2.6. Динаміка фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.2019 по 01.07.2024, тис. грн

Джерело: побудовано автором на основі [26, 88-92]

За результатами проведеного аналізу визначено, що прибуток банку до оподаткування у 2023 році досяг 72,8 млрд грн, що більше ніж удвічі перевищує результат 2022 року та становить 46 % від загального прибутку банківської системи України.

Після коригування на підвищену ставку податку в 50 % у 2023 році АТ КБ «ПриватБанк» отримав 37,8 млрд грн чистого прибутку, більшу частину якого буде спрямовано у вигляді дивідендів до державного бюджету України. У лютому 2024 року банк перерахував в бюджет авансовий платіж дивідендів та податку на прибуток за результатами 2023 року в сумі 44,9 млрд грн [92].

Протягом періоду аналізу банк функціонував ефективно, що підтверджують дані таблиці 2.2.

**Динаміка показників ефективності АТ КБ «ПриватБанк»
з 01.01.2019 по 01.07.2024, %**

Показник	Значення, станом на 01.01						01.07. 2024
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	
Рентабельність капіталу	45,50	75,84	44,37	57,63	48,49	52,90	28,67
Рентабельність активів	2,52	6,05	4,35	6,10	4,57	4,67	2,73
Рентабельність витрат	61,82	217,01	83,32	220,85	78,31	130,80	220,57
Чиста процентна маржа	3,19	3,56	3,82	5,03	5,41	6,78	3,05
Показник дієздатності CIR	61,81	31,54	54,55	31,16	52,66	28,41	25,34

Джерело: розраховано автором на основі [26, 88-92]

Показник рентабельності капіталу демонструє значні коливання протягом періоду, що аналізується. Найвище значення було зафіксовано у 2019 році (75,84 %), після чого спостерігалось зниження до 44,37 %. У 2021-2023 роках показник коливався, але був на високому рівні. Станом на 01.07.2024 спостерігається суттєве зниження до 28,67 %.

Рентабельність активів також демонструє коливання, з найбільшим значенням у 2019 році (6,05 %) і найменшим у 2018 році (2,52 %). Показник зростає у 2021 році до 6,10 %, але потім знижується до 4,67 % у 2023 році. Станом на 01.07.2024 спостерігається зниження до 2,73 %.

Рентабельність витрат аналогічно до попередніх показників також показує значні коливання, з найвищим значенням у 2021 році (220,85 %) і найменшим у 2018 році (61,82 %). Показник різко зріс у 2019 році до 217,01 %, знизився у 2020 та 2022 роках, але знову зріс станом на 01.07.2024 до 220,57 %.

Чиста процентна маржа демонструє стабільне зростання з 2019 по 2024 роки, досягаючи максимального значення 6,78 % у 2024 році. Відповідно, управління активами та пасивами банку в цей період здійснювалось ефективно та забезпечувало сталу частину фінансового результату. Однак, станом на 01.07.2024 спостерігається різке зниження до 3,05 %, що вказує на необхідність перегляду стратегій управління активами та пасивами, а також процентними доходами та витратами.

Показник дієздатності CIR демонструє значні коливання протягом періоду

аналізу, що показника вказує на нестабільність в обсягах витрат. Найнижче значення спостерігається у 2023 році (28,41 %), що свідчить про ефективне управління витратами. Зниження показника до 25,34 % станом на 01.07.2024 свідчить про покращення ефективності управління витратами у цей період.

Важливим напрямом аналізу фінансового стану є аналіз ліквідності на основі системи показників ліквідності (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Динаміка показників ліквідності АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.2019 по 01.07.2024

Показник	Значення станом на 01.01						01.07. 2024
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	0,25	0,22	0,29	0,13	0,11	0,17	0,20
Коефіцієнт загальної ліквідності	2,10	1,21	1,16	1,20	1,12	1,14	1,14
Коефіцієнт співвідношення високоліквідних активів до дохідних	0,15	0,18	0,13	0,12	0,13	0,20	0,43
Коефіцієнт співвідношення виданих кредитів до депозитів	1,31	1,29	0,76	0,76	0,55	0,51	0,53
Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань	0,45	0,50	0,45	0,43	0,40	0,42	0,45

Джерело: розраховано автором на основі [26, 88-92]

Коефіцієнт миттєвої ліквідності демонструє значні коливання. Найвище значення було зафіксовано у 2020 році (0,29), а найнижче – 2022 році (0,11). Після зниження в 2022-2023 роках, спостерігається покращення станом на середину 2024 року (0,20), що вказує на поступове відновлення миттєвої ліквідності. Тенденція до зниження цього коефіцієнту було спричинене низкою кризових явищ в країні під впливом пандемії та війни.

Коефіцієнт загальної ліквідності знизився з 2,10 у 2018 році до 1,14 у 2023 році. Це вказує на зменшення здатності банку покривати свої зобов'язання активами. Попри коливання, показник стабілізувався на рівні 1,14 у 2024 році.

Коефіцієнт співвідношення високоліквідних активів до дохідних активів демонструє зростання з 0,15 у 2018 році до 0,43 на середину 2024 року. Це вказує на покращення структури активів банку, зокрема збільшення частки високоліквідних активів серед дохідних.

Коефіцієнт співвідношення виданих кредитів до депозитів знизився з 1,31 у 2018 році до 0,53 на середину 2024 року. Це свідчить про зниження залежності банку від депозитів для фінансування кредитів, що відбулось через зниження обсягу кредитних операцій як частини стратегії банку по розміщенню ресурсів.

Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань залишається відносно стабільним з незначними коливаннями. Після зниження до 0,40 у 2022 році, станом на середину 2024 року показник відновився до 0,45, що свідчить про стабільний рівень ліквідності зобов'язань.

Достатній рівень ліквідності банку підтверджується суттєвим перевиконанням всіх нормативів ліквідності (рис. 2.7).

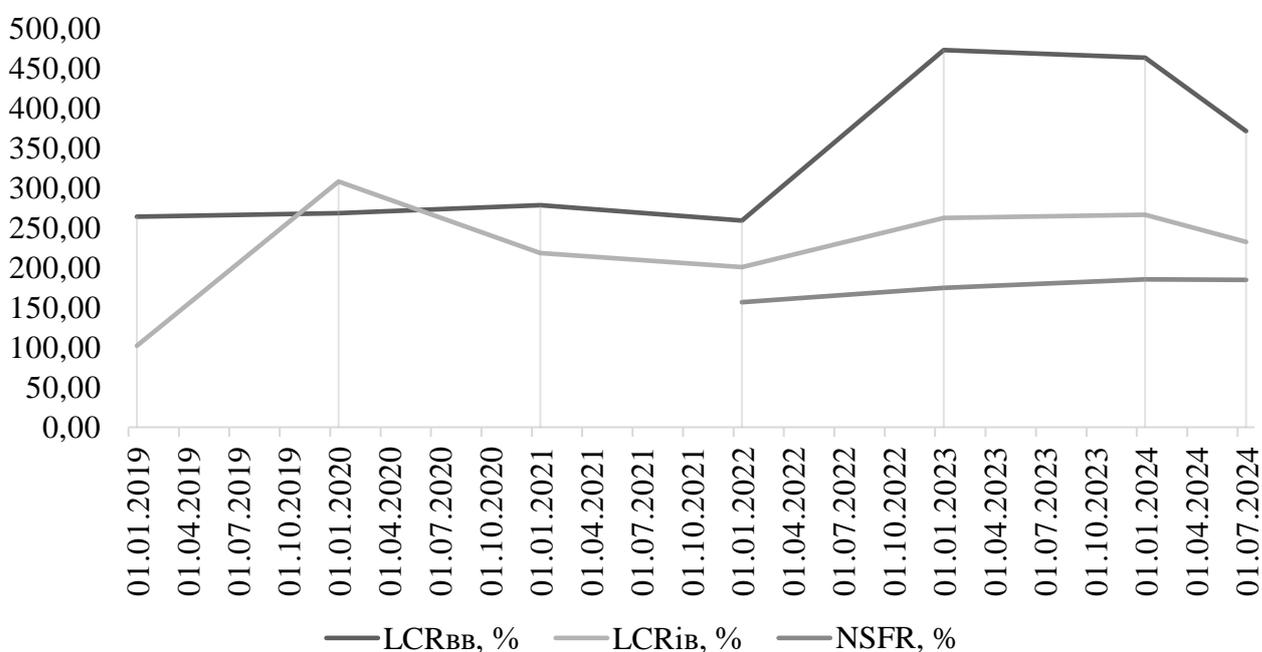

Рис. 2.7. Динаміка економічних нормативів ліквідності АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.2019 по 01.07.2024

Джерело: складено автором на основі [26, 88-92]

Показники LCR_{вв} та LCR_{ів} значно перевищують мінімальний норматив (100 %) у всі роки, демонструючи високу ліквідність банку. Показник NSFR, розрахунок якого розпочато з 2022 року, значно перевищує мінімальний норматив (100 %), демонструючи високу стабільність фінансування банку.

Отже, банк має високий рівень ліквідності, попри коливання в окремих показниках та низькі значення коефіцієнта миттєвої ліквідності.

2.2 Механізм формування та реалізації кредитної політики банку

У сучасних умовах нестабільної економічної ситуації важливим завданням для будь-якого банку формування ефективної кредитної політики.

Оснoву механізму формування кредитного портфеля банку АТ КБ «ПриватБанк» становить його кредитна політика, завданням якої є «... визначення основних принципів здійснення кредитного процесу й управління кредитним ризиком в банку» [78].

Основною метою управління кредитним портфелем банку в умовах військової агресії росії є «розвиток кредитного портфеля з огляду на принципи обережності при кредитуванні, належну сегментацію позичальників за ступенем ризику, уключаючи географічний – за територію розташування бізнесу, знаходження позичальника; співробітництво з гарантами (КМУ та ЄБРР) з метою розподілення ризиків кредитування; систематичний перегляд та адаптація до поточних умов правил прийняття рішень» [92].

На 2024 рік для роздрібного бізнесу передбачається збільшення кредитування, перш за все за рахунок забезпеченого кредитування та кредитів готівкою; для бізнес клієнтів планується розвиток кредитування, в т.ч. за рахунок грантових програм та програм покриття ризиків з іноземними партнерами (EBRD, DFC, IFC). Крім того, банк планує збільшити свою участь у державній програмі кредитування «єОселя» [92].

Кредитна політика АТ КБ «ПриватБанк» визначає:

□ «загальні засади щодо здійснення кредитного процесу та управління кредитним ризиком, щоб забезпечити комплексний підхід;

□ підходи до прийняття кредитних ризиків;

□ принципи та стандарти кредитної діяльності;

□ повноваження та відповідальність керівних органів, працівників та структурних підрозділів на кожному етапі кредитного процесу» [78].

В узагальненому вигляді економічний блок механізму формування та реалізації кредитної політики представлений на рисунку 2.8.

Рис. 2.8. Економічний блок формування та реалізації кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк»

Джерело: складено автором на основі [78]

Організаційний блок механізму формування та реалізації кредитної політики, зображений на рисунку 2.9, включає всі необхідні підрозділи, визначені законодавством та кращими практиками, а також враховує специфіку діяльності АТ КБ «ПриватБанк».

Рис. 2.9. Організаційний блок формування та реалізації кредитної політики
АТ КБ «ПриватБанк»

Джерело: складено автором на основі [78, 92]

Організаційний блок вважаємо за доцільне структурувати на: підрозділи, які відповідають за розроблення та актуалізацію кредитної політики; підрозділи, що забезпечують її реалізацію; контрольні підрозділи; підрозділи, що прямо не беруть участі у зазначених вище процесах, але їх підтримують та забезпечують інформаційно та консультативно.

Стратегічний рівень, відповідальний за розроблення та актуалізацію кредитної політики банку, представлений наглядовою радою, яка «забезпечує затвердження стратегії та політики управління кредитним ризиком, декларації схильності до ризиків на плановий період, кредитної політики, та здійснення контролю за їх реалізацією» [92]. Окремі функції та завдання з цього напрямку виконуються Комітетом з питань ризиків [92].

На тактичному рівні керівник ризик-менеджменту забезпечує «поточну розробку кредитної політики, включаючи визначення стратегічних параметрів кредитного портфеля, якісних цілей та орієнтирів для бізнес-підрозділів, які можуть набувати форми рекомендацій чи обов'язкових до виконання директив» [92]. Також підрозділ відповідає за актуальність кредитної політики, включаючи: «постійний перегляд прийнятності, ініціювання змін та доповнень та підготовку відповідних проєктів змін, координацію та погодження з іншими підрозділами; оформлення та розповсюдження кредитної політики та змін до неї» [92].

Стратегічний рівень, відповідальний за впровадження кредитної політики, представлений правлінням та його комітетами (кредитний комітет; комітет з питань управління непрацюючими активами; комітет з питань продуктів та тарифів) [92]. В рамках виконання цього завдання правління відповідає за:

- «координацію впровадження кредитної політики, в тому числі за розробку, затвердження та реалізацію необхідних процедур на її виконання;
- організацію і перегляд виконання кредитної політики;
- забезпечення умов, необхідних для реалізації кредитної політики, в тому числі: надання фінансових ресурсів, залучення кваліфікованих співробітників, підтримка високого рівня технологічного забезпечення / інфраструктури ІТ-систем для аналізу та моніторингу ризиків за допомогою інтегрованих систем;
- ознайомлення працівників з політикою, пов'язаними з нею процедурами, контроль розуміння та дотримання ними політики» [92].

Ключову роль в процесах реалізації кредитної політики відіграє кредитний комітет, який приймає рішення щодо «здійснення кредитних операцій в межах лімітів повноважень, встановлених правлінням; здійснює нагляд за значними

кредитними проектами, затверджує методики, інструкції, порядки, форми, моделі та інші регламентні чи процедурні документи щодо виявлення, вимірювання, моніторингу, контролю, звітування та пом'якшення кредитних ризиків на всіх організаційних рівнях; затверджує класифікацію кредитних операцій за групами ризику, розглядає, вносить корективи та затверджує оцінку кредитного ризику відповідно до регулятивних вимог та оцінку очікуваних кредитних збитків відповідно до МСФЗ» [92].

Комітет з питань управління непрацюючими активами на регулярній основі «відстежує та контролює результат виконання цільових показників Стратегії та оперативного плану управління проблемними активами, у яких визначені цільові показники скорочення рівня та обсягу непрацюючих активів, та ефективності процесів управління проблемними активами» [92].

Також у банку сформовані підрозділи, які відповідають за кредитний процес та здійснюють фактичну реалізацію кредитної політики банку (роздрібного бізнесу, малого та середнього бізнесу, бізнесу по роботі з торговельними підприємствами, бізнесу роздрібного кредитування, корпоративного бізнесу, департаменту кредитних аналітиків), а також ті, які надають підтримку кредитному процесу [92].

Важливу роль в забезпеченні ефективності кредитної політики банку відіграє контроль, який реалізується на трьох лініях захисту:

- «перша лінія захисту – бізнес-напрями та підрозділи підтримки, які ініціюють, здійснюють або відображають кредитні операції, приймають кредитні ризики та несуть відповідальність за поточне управління ними, здійснюють контрольні процедури в цій сфері;
- друга лінія захисту – блок підрозділів з питань управління ризиками та напрямок «Compliance», які забезпечують впевненість керівників банку в тому, що впроваджені першою лінією захисту контрольні процедури та заходи з управління кредитним ризиком розроблені та функціонують належним чином;
- третя лінія захисту – внутрішній аудит, який перевіряє наявність, оцінює ефективність та адекватність роботи систем управління кредитним ризиком,

процесів управління кредитним портфелем, відповідність цих систем та процесів видам та обсягам здійснюваних кредитних операцій» [92].

За результатами дослідження економічний та організаційний механізми формування кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк» ми визначили як такий, що повною мірою відповідає наявним умовам функціонування банку.

Кредитна політика як документ містить елементи, представлені на рисунку 2.10.

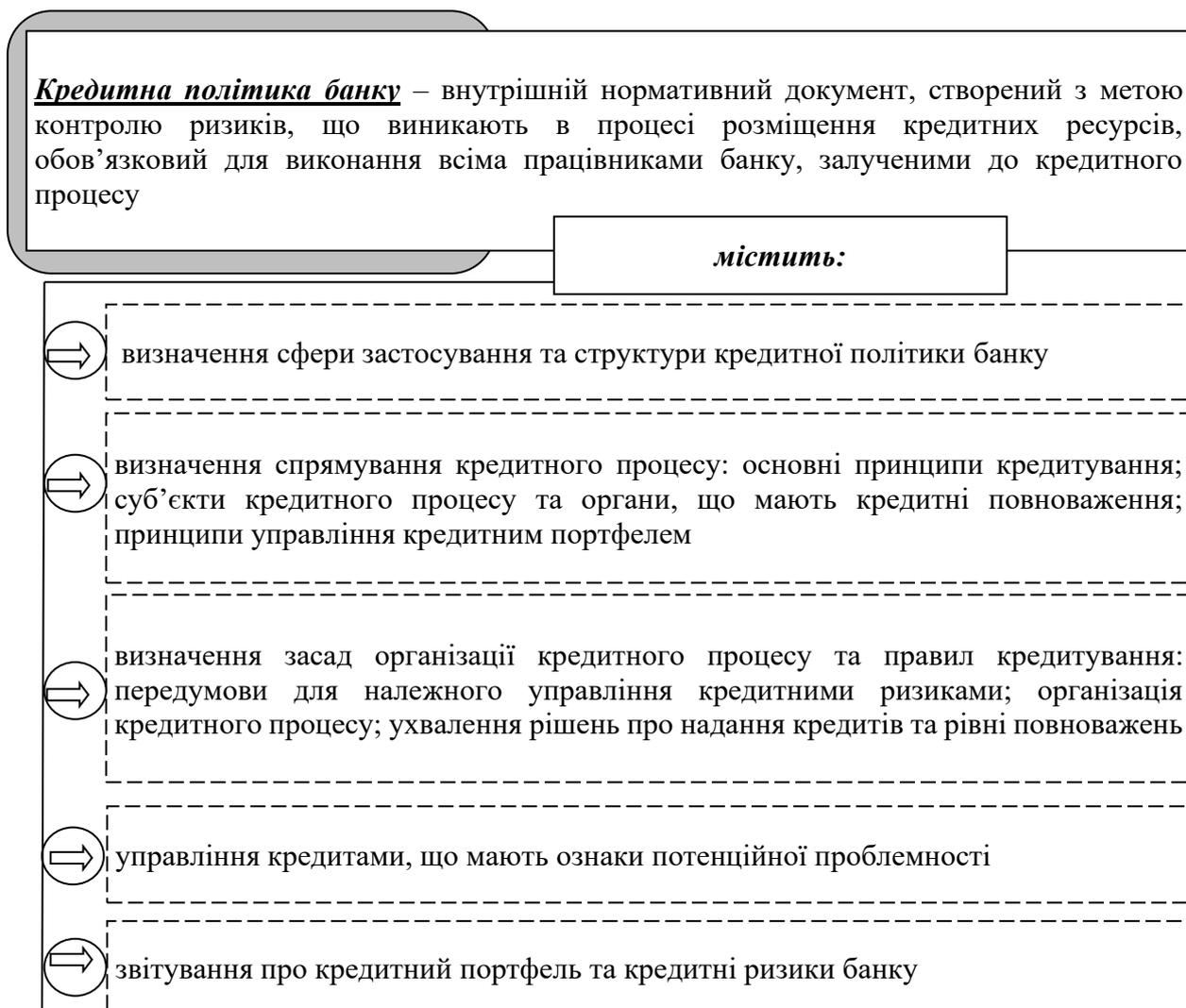

Рис. 2.10. Елементи кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк»

Джерело: складено автором на основі [78]

Відповідно до кредитної політики цільовими клієнтами банку є «юридичні особи сегмента середнього та малого бізнесу (МСБ), та, вибірково, юридичні особи сегмента корпоративного бізнесу, а також фізичні особи-резиденти» [78] відповідно до наступних характеристик (табл. 2.4).

**Характеристика цільових ринків проведення кредитних операцій
АТ КБ «ПриватБанк»**

Групи клієнтів	Сегменти клієнтів	Критерії для віднесення	Відповідальні підрозділи
Юридичні особи	Суб'єкти МСБ	Юридичні особи та/або фізичні особи підприємці з обсягом річної реалізації до 40 млн грн.	Бізнес МСБ
	Корпоративні клієнти	Юридичні особи з обсягом річної реалізації 40 і більше млн грн.	Корпоративний бізнес
Фізичні особи	Представники середнього та нижче середнього класу	Фізичні особи, що користується стандартними роздрібними продуктами та мають достатній регулярний дохід для обслуговування боргу.	Роздрібний бізнес
	VIP – клієнти	Фізичні особи з доходами вище середнього – клієнти з рівнем щомісячного доходу від 30 до 90 тис. грн, що користуються роздрібними продуктами. Заможні клієнти – сегмент клієнтів з щомісячним доходом від 90 до 150 тис. грн. Клієнти Private Banking – клієнти, що володіють активами від 30 млн грн та потребують персонального обслуговування	

Джерело: складено автором на основі [61, 78]

У рамках кредитної політики банк не фінансує: «будь-яку діяльність, що є незаконною відповідно до законодавства України; виробництво або торгівлю зброєю і боєприпасами; виробництво і перероблення тютюну; азартні ігри, казино і прирівняні до них підприємства; виробництво або торгівлю радіоактивними матеріалами; виробництво або торгівля незв'язаних волокон азбесту; рибальство в морському середовищі з використанням сіток понад 2,5 км в довжину.

Крім зазначеного, АТ КБ «ПриватБанк» не фінансує виробництво продуктів або діяльність, що має екологічно шкідливий характер або у разі, якщо несприятливий вплив не може бути адекватним чином пом'якшений» [78].

АТ КБ «ПриватБанк» ретельно аналізує та впроваджує у свою діяльність нові фінансові та економічні інструменти кредитування для корпоративного сегмента та сегмента малого та середнього бізнесу, які впливають з ринкових

умов та ризиків, специфічних для банківського сектору, які наразі є волатильними та невизначеними (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Інструменти кредитування для корпоративного сегмента та сегмента малого та середнього бізнесу

Тип кредиту	Строк кредиту, років	Валюта кредиту	Цільові напрями кредитування ¹⁾				
			АПК	Роздрібна торгівля	Оптова торгівля	Виробники споживчих товарів	Інфраструктура і транспорт
1. Кредити в поточну діяльність							
овердрафт на поточний рахунок	не більше ніж 1 рік	Гривня, долар США, євро	+	+	+	+	
кредит на поповнення обігових коштів	не більше ніж 2 роки		+	+	+	+	
гарантії, авалі			+			+	
кредит під депозит			+			+	
торгове фінансування			+			+	
кредитна лінія	не більше ніж 3 роки		+		+		
2. Інвестиційне фінансування							
фінансовий лізинг	не більше ніж 5 років	Гривня, долар США, євро	+		+	+	+
інвестиційний кредит			+		+	+	+
рефінансування заборгованості.			+		+		+

Примітка: ¹⁾ – кредитування інших видів економічної діяльності за умови прийнятної структури угоди та якості контрагента.

Джерело: складено автором на основі [61, 78]

АТ КБ «ПриватБанк» забезпечує доступ українського бізнесу до різноманітних державних та міжнародних програм підтримки, таких як:

- «програма розподілу кредитних ризиків ЄБРР. У серпні та у грудні 2023 року підписано угоди з Європейським банком реконструкції та розвитку щодо розподілу ризиків для нових кредитів на суму 240 млн євро;

- програма надання фінансування для підтримки та відновлення мікропідприємств у деокупованих і постраждалих від війни регіонах «Мікрогрант» за підтримки уряду Німеччини та Європейського Союзу через GIZ та Фонд розвитку підприємництва.

- програма державних кредитних гарантій для надання нових кредитів;

- державна програма «5-7-9 %» на часткову компенсацію процентних ставок за кредитами як для фінансування обігового капіталу, так і для фінансування інвестиційних потреб бізнесу» [92].

У 2023 році АТ КБ «ПриватБанк» перезапущено чинні кредитні продукти (овердрафт, «Агросезон», кредитна лінія, лізинг) [92], запроваджено інструмент генеральних угод. Протягом цього року було видано понад «24 тисяч нових кредитів, що дозволило збільшити чистий кредитний портфель бізнес-клієнтів до 30 млрд грн (+23 %). Як наслідок АТ КБ «ПриватБанк» збільшив частки ринку з кредитування бізнес-клієнтів на понад 1,6 пп та зайняв 6-те місце за часткою ринку кредитування бізнесу» [92].

Кредитні продукти для роздрібного сегмента представлені в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Інструменти кредитування для роздрібного сегмента АТ КБ «ПриватБанк»

Тип кредиту	Строк кредиту, років	Валюта кредиту
1. Кредити без забезпечення		Гривня
кредитні картки: - «Універсальна» - «Універсальна Gold»	не більше ніж 2 роки	
споживчі кредити: - «Оплата частинами» та «Миттева розстрочка» - Кредит готівкою		
2. Забезпечені кредити		
Іпотека	не більше ніж 20 років	
фінансування авто, в т.ч. в лізинг - на авто з пробігом - на нові авто	не більше ніж 5 років	
кредит під заставу депозиту	не більше ніж 1 рік	
фінансування під заставу нерухомості	не більше ніж 5 років	

Джерело: складено автором на основі [61]

Отже, економічний та організаційний механізми кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк» забезпечує досягнення цілей діяльності на кредитному ринку. Багаторівнева система управління ризиками, що включає операційні підрозділи, підрозділи з управління ризиками, комплаєнс і внутрішній аудит, дозволяє банку своєчасно реагувати на зміни операційного середовища та ефективно управляти кредитними ризиками.

2.3 Аналіз ефективності кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк»

Аналіз ефективності кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк» є актуальним з огляду на те, що рівень кредитного ризику та обсяги недіючих кредитів є ключовим фактором, що впливає на рівень його фінансової стійкості, особливо в умовах геополітичних викликів та економічної нестабільності, спричинених повномасштабною війною росії проти України.

Динаміка валового кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» представлена на рисунку 2.11.

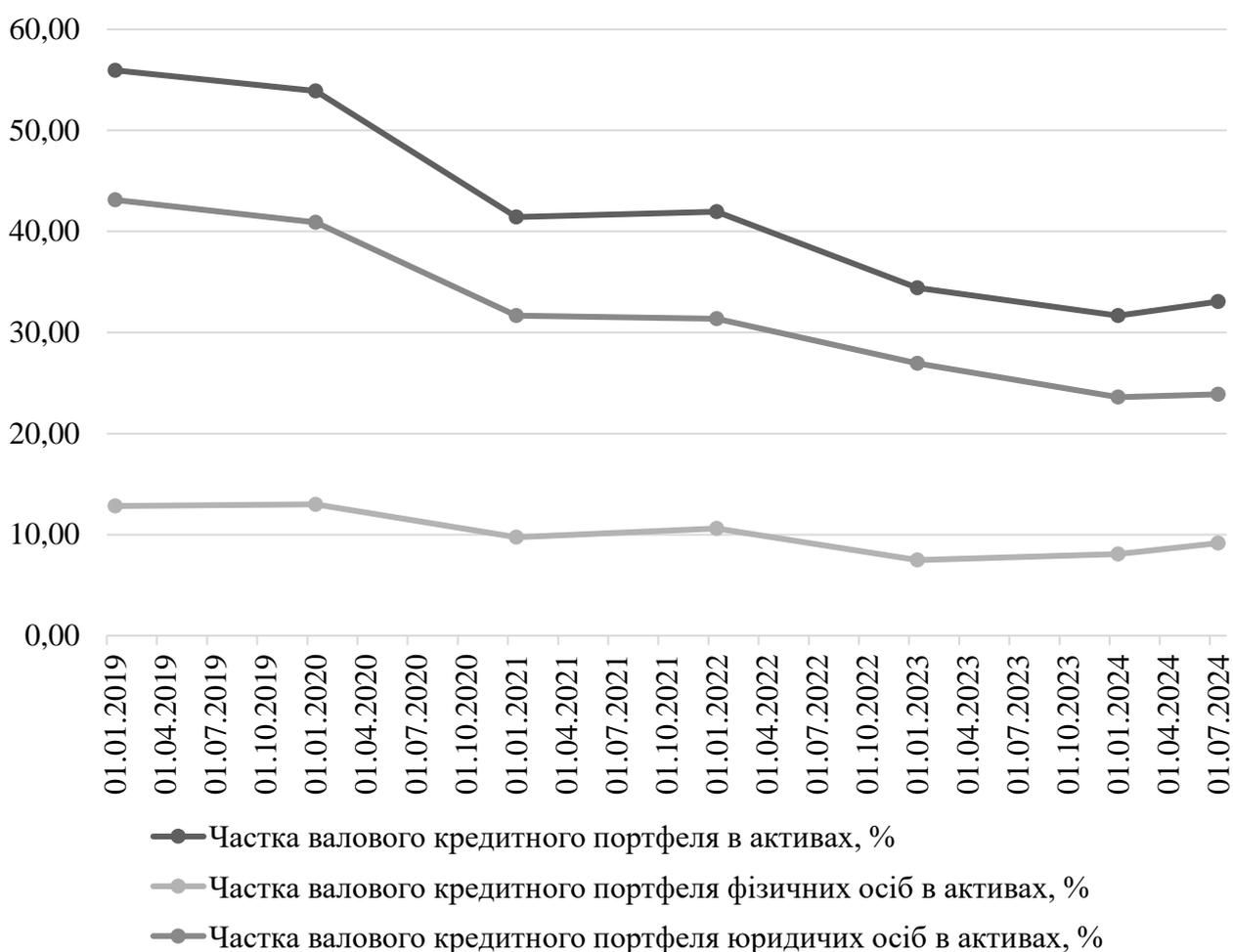

Рис. 2.11. Динаміка частки валового кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» в загальних активах (у розрізі позичальників) з 01.01.2019 по 01.07.2024, %

Джерело: складено автором на основі [26, 88-92]

Як свідчать наведені дані, з 2018 по 2019 рік спостерігається незначне зростання показника «частка валового кредитного портфеля в загальних активах» з 54,80 % до 55,95 %. Проте, з 2020 року показник почав знижуватися, досягнувши найнижчого значення у 2024 році (31,67 %). Це свідчить про скорочення обсягів кредитування як напрямую розміщення ресурсів.

З 2018 року відповідно до зміни у банківській політиці та стратегії частка валових кредитів юридичним особам поступово знижується від 43,39 % у 2018 році до 23,60 % у 2024 році. На противагу цьому частка валових кредитів фізичним особам зростала з 11,41 % у 2018 році до 13,00 % у 2020 році, після чого спостерігається тенденція до зниження під впливом пандемічної кризи та повномасштабної війни росії проти України до 7,48 % у 2023 році. У 2024 році відбулось поживавлення кредитної діяльності, відповідно частка кредитів, наданих фізичним особам, зросла до 9,17 %.

Отже, результати аналізу показують, що з 2018 по 2024 рр. відбувалися значні зміни в кредитній діяльності банку. Зменшення частки валового кредитного портфеля в загальних активах свідчить про зміну пріоритетів в управлінні активами як наслідок його націоналізації. Зростання частки чистого кредитного портфеля у 2024 році є ознакою як покращення якості кредитів, так і зростання кредитної активності. Зниження частки кредитів юридичним особам є результатом зміни стратегії банку з переорієнтацією на кредитування фізичних осіб. Зміни в обсягах та частці кредитів фізичним особам є показують коливання, які були насамперед пов'язані з економічними умовами в країні.

Відповідно до розроблених принципів та постулатів кредитної політики формується кредитний портфель за типами кредитних продуктів, представлений на рисунку 2.12 та в додатку Е.

Найбільшу частку в кредитному портфелі банку займає категорія «Кредити, що управляються як окремий портфель», яка включає недіючі кредити, видані до 19.12.2016. На думку керівництва, цей портфель має спільні показники кредитного ризику, незалежно від класифікації за галуззю економіки та напрямом комерційної діяльності на дату видачі таких кредитів.

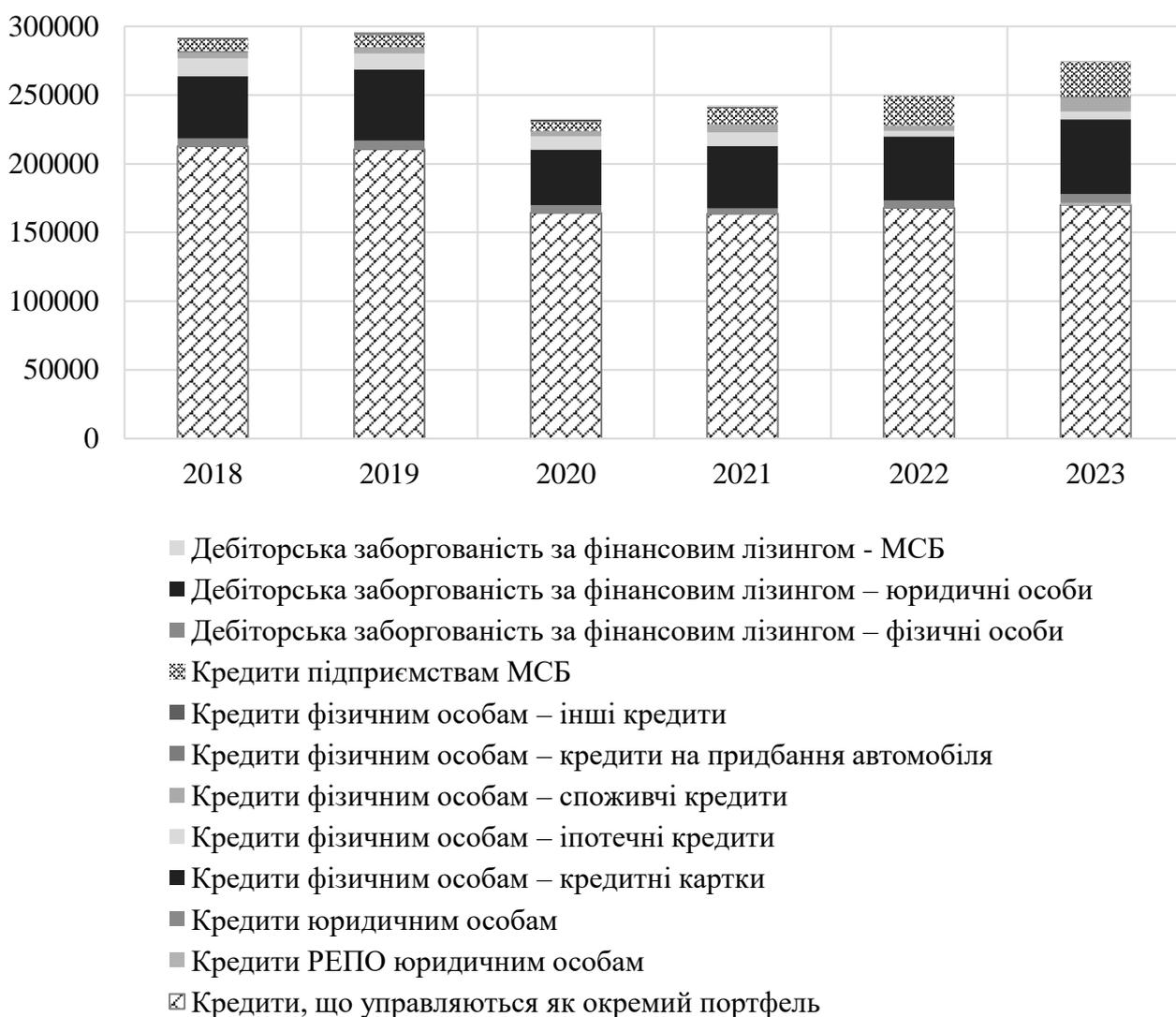

Рис. 2.12. Динаміка кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за типами кредитів (у розрізі позичальників) за 2018-2023 рр., млн грн

Джерело: складено автором на основі [88-92]

Через списання частини цих кредитів їх частка в кредитному портфелі скоротилась з 72,89 % на початок період аналізу до 61,85 % станом на 01.01.2024.

Структура якісної частини кредитного портфеля банку зазнала значних змін протягом 2018-2023 років. Зокрема, відмічається тенденція до збільшення частки кредитів фізичним особам з 21,62 % до 25,74 %. Основним економічним інструментом кредитування фізичних осіб є кредитні картки, які становлять 19,82 кредитного портфеля банку, за період аналізу їх залишки продемонстрували значне збільшення з 45314 млн грн у 2018 році до

54500 млн грн у 2023 році. За період аналізу також спостерігається зростання споживчих кредитів з 4193 млн грн у 2018 році до 9751 млн грн у 2023 році, відповідно їх частка збільшилась з 1,44 % до 3,55 %. Отже, відповідно до кредитної політики банк орієнтується на надання високомаржинальних роздрібних кредитів з високим рівнем оборотності. Категорія «кредити на придбання автомобіля» продемонструвала незначне збільшення з 332 млн грн у 2018 році до 885 млн грн у 2023 році, їх частка в кредитному портфелі зросла з 0,11 % до 0,32 %. За період аналізу спостерігається зменшення обсягів іпотечних кредитів з 12923 млн грн у 2018 році до 5618 млн грн у 2023 році, відповідно їх частка знизилася з 4,43 % до 2,04 %.

Сегмент кредитування малого та середнього бізнесу також демонструє суттєве зростання – з 8251 млн грн у 2018 році до 25454 млн грн у 2023 році, в результаті чого їх частка в кредитному портфелі збільшилась з 2,83 % до 9,26 %.

Зазначені зміни є результатом зміни стратегії та кредитної політики банку щодо підтримки економічного зростання через кредитування малого та середнього бізнесу, а також розвиток кредитування фізичних осіб.

Обсяги та частка кредитів юридичним особам є незначною, що відповідає цілям та завданням кредитної політики банку. За період аналізу вони зросли з 5648 млн грн у 2018 році до 6386 млн грн у 2023 році, що забезпечило збільшення їх частки з 1,93 % до 2,32 % у структурі кредитного портфеля.

Такий економічний інструмент кредитування, як фінансовий лізинг, не отримав широкого поширення за всіма категоріями позичальників, його сукупна частка в кредитному портфелі станом на останню звітну дату склала 0,3 %.

Отже, за результатами проведеного аналізу можемо зробити висновок, що структура кредитного портфеля банку за типами кредитів та суб'єктами кредитування відповідає його кредитній політиці з переважанням роздрібного кредитування та кредитування МСБ.

Концентрація клієнтського кредитного портфеля за галузями економіки станом на 01.01.2024 представлена на рисунку 2.13.

Рис. 2.13. Структура кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» (у розрізі галузей економіки) станом на 01.01.2024

Джерело: складено автором на основі [88-92]

Наведені на рисунку дані свідчать, що кредитний портфель банку є диверсифікованим за галузями економіки. Відповідно до засад кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк» спрямовує найбільші обсяги кредитних ресурсів у рослинництво (35,91 % якісного кредитного портфеля), роздрібну торгівлю (12 % якісного кредитного портфеля), оптову торгівлю (11,63 % якісного кредитного портфеля) та інфраструктуру (5,41 % якісного кредитного портфеля).

Іпотечні кредити забезпечені відповідними об'єктами житлової нерухомості; кредити на придбання автомобіля – відповідними автомобілями; кредити підприємствам МСБ – об'єктами комерційної нерухомості, обладнанням та автомобілями для комерційних перевезень.

Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом від фізичних та юридичних осіб забезпечена автомобілями та об'єктами нерухомості.

Кредити за кредитними картками, споживчі кредити та частина кредитів підприємствам малого і середнього бізнесу у сумі 208 млн грн не вимагають заставного забезпечення.

Кредити юридичним особам, що надані за операціями РЕПО, забезпечені інвестиційними цінними паперами.

Станом на 01.01.2024 за кредитами юридичним особам у сумі 1,907 млрд грн (на 01.01.2023: 1,197 млрд грн) та кредитам підприємствам малого та середнього бізнесу у сумі 17,24 млрд грн (на 01.01.2023: 14,801 млрд грн) надані державні гарантії Кабінету Міністрів України на загальну суму 8,609 млрд грн та гарантії від ЄБРР на загальну суму 1,158 млрд грн (на 01.01.2023: державні гарантії Кабінету Міністрів України на загальну суму 8,723 млрд грн).

На показники кредитної діяльності банку значною мірою впливає якість кредитного портфеля (рис. 2.14).

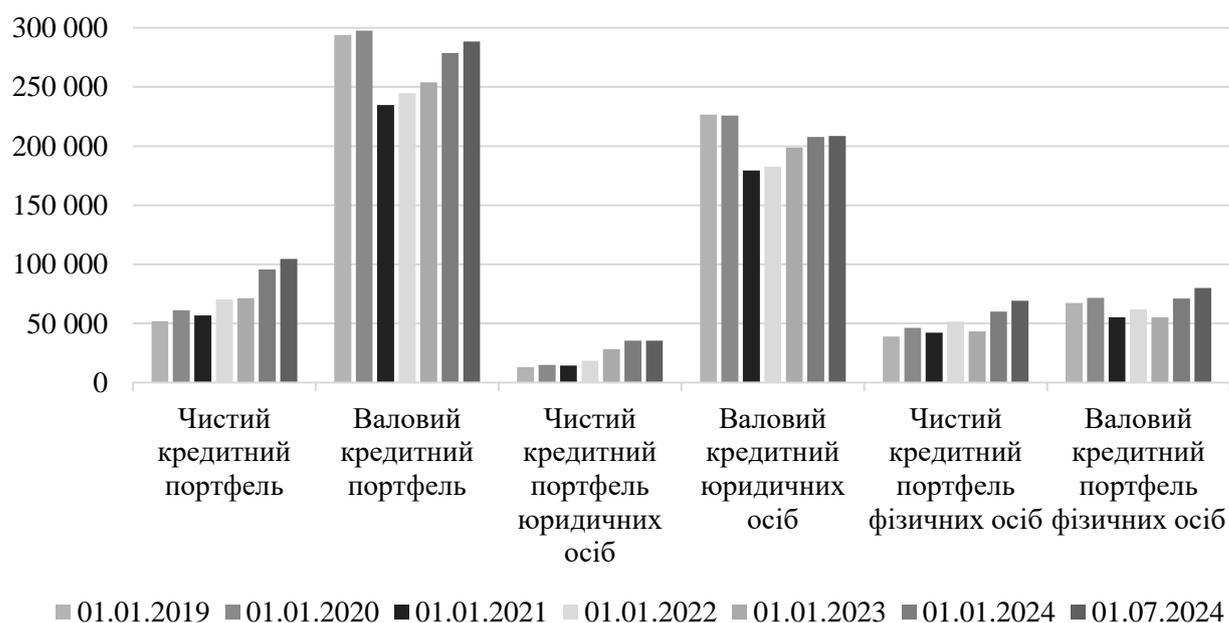

Рис. 2.14. Динаміка кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» (у розрізі позичальників) з 01.01.2019 по 01.07.2024, млн грн

Джерело: складено автором на основі [26, 88-92]

На поточний момент якість кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» є низькою, що спричинено знеціненням кредитного портфеля юридичних осіб (табл. Ж.1). За період дослідження в ньому переважають кредити 10 класу

(дефолт позичальників), частка яких станом на 01.07.2024 становила 85,74 %. Позитивним є те, що за період аналізу співвідношення чистого та валового кредитного портфеля юридичних осіб зросло з 3,40 % станом на 01.01.2018 до 16,95 % станом на 01.07.2024. Варто зазначити, що 45 % корпоративного кредитного портфеля становлять кредити колишніх власників банку, які мають неринковий характер, і єдиним способом їх врегулювання є судове стягнення.

Якість кредитного портфеля фізичних осіб є високою. Це підтверджується тим, що показник співвідношення чистого та валового кредитного портфеля фізичних осіб за період аналізу зріс 55,02 % до 86,47 %. Це зумовлено тим, що кредити фізичних осіб, надані позичальникам високої якості (1 класу), зросла з 57 % станом на 01.01.2018 до 88,16 % станом на 01.07.2024 (табл. Д.2). Водночас частка кредитів, наданих дефолтним позичальникам 5 класу, постійно знижувалась – з 52 % станом на 01.01.2018 до 9,49 % станом на 01.07.2024.

Динаміка недіючих кредитів за період аналізу наведена на рисунку 2.15.

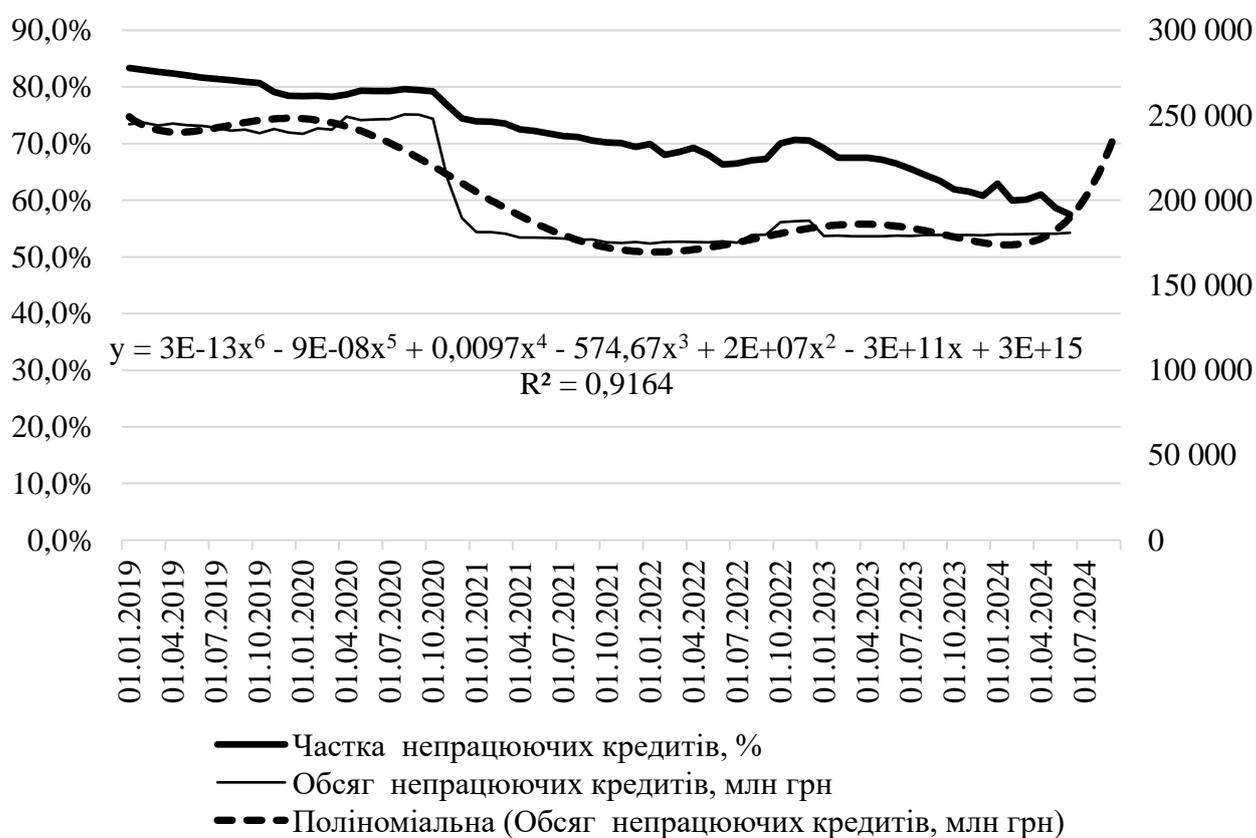

Рис. 2.15. Динаміка недіючих кредитів в АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.2019 по 01.07.2024

Джерело: побудовано автором на основі [45]

Представлені дані свідчать, що обсяг недіючих кредитів демонстрував коливання протягом періоду аналізу. Початково спостерігається зростання їх обсягів до середини 2020 року, після чого відмічається тенденція до зниження. В цілому за період дослідження їх обсяг скоротився на майже 55,3 млрд грн або на 23,4 %. Частка недіючих кредитів також зменшувалась з часом. На початку періоду вона становила близько 87,6 %, а до середини 2024 року знизилася до 57,5 %. Водночас, як свідчать результати прогнозу, кардинально скоротити обсяги недіючих кредитів при збереженні поточних трендів неможливо.

На нашу думку, це спричинено тим, що недіючі кредити є результатом ризикової кредитної політики попередніх власників банку, причини їх виникнення є неринковими, тому врегулювати їх з використанням економічного інструментарію є неможливим. Необхідним є використання юридичного інструментарію через судове врегулювання, що наразі є ускладненим.

Наведені в таблиці 2.7 дані свідчать, що протягом періоду дослідження банком виконували всі обов'язкові нормативи кредитного ризику НБУ.

Таблиця 2.7

**Динаміка нормативів кредитного ризику АТ КБ «ПриватБанк»
з 01.01.2018 по 01.07.2024, %**

Дата	Н7 (для спеціалізованих ощадних банків - $\leq 20\%$)	Н8 (≤ 8 -кратного розміру регулятивного капіталу)	Н9 (для спеціалізованих ощадних банків - $\leq 20\%$)
01.01.2019	6,26	0,00	0,19
01.01.2020	16,64	32,04	0,43
01.01.2021	9,62	0,00	0,16
01.01.2022	8,01	0,00	0,08
01.01.2023	6,37	0,00	0,00
01.01.2024	5,47	0,00	0,00
01.07.2024	10,07	10,07	0,01

Джерело: складено автором на основі [52]

Враховуючи значну частку недіючих кредитів та той факт, що в умовах повномасштабної військової агресії росії ймовірно зменшиться кредитоспроможність позичальників, АТ КБ «ПриватБанк» має проводити об'єктивну оцінку рівня кредитного ризику, належним чином формувати резерви та розробляти ефективну стратегію реструктуризації кредитного портфеля.

Аналіз ефективності кредитної діяльності є ключовим етапом для фінансового управління банком (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Динаміка дохідності кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк»

з 01.01.2019 по 01.01.2024, %

	Кредити та аванси фізичним особам			Кредити підприємствам МСБ			Кредити та аванси юридичним особам			Фінансовий лізинг		
	Обсяги, млн грн	Процентні доходи, млн грн	Дохідність, %	Обсяги, млн грн	Процентні доходи, млн грн	Дохідність, %	Обсяги, млн грн	Процентні доходи, млн грн	Дохідність, %	Обсяги, млн грн	Процентні доходи, млн грн	Дохідність, %
01.01.2019	63434	15934	25,12	8251	1 112	13,48	5648	1 576	27,90	9863	383	3,88
01.01.2020	68253	19014	27,86	8555	1 256	14,68	6250	833	13,33	10867	440	4,05
01.01.2021	53839	17896	33,24	6859	1 160	16,91	5509	630	11,44	9016	563	6,24
01.01.2022	60992	17949	29,43	11903	1 837	15,43	4091	238	5,82	13972	544	3,89
01.01.2023	54739	15634	28,56	21311	2 816	13,21	5340	523	9,79	22486	341	1,52
01.01.2024	70767	20245	28,61	25454	4 622	18,16	7845	1 012	12,90	26263	184	0,70

Джерело: складено автором на основі [26, 88-92]

Дохідність кредитних операцій з фізичними особами зростала до 2021 року, після чого спостерігається стабілізація на рівні близько 28-29 %. Волатильність дохідності цієї складової кредитного портфеля становить 9,3 %, при цьому діапазон дохідності між найнижчим і найвищим значенням становить 8,12 %, що вказує на стабільність дохідності цього виду кредитування.

Дохідність кредитних операцій з підприємствами МСБ демонструє загальну тенденцію до зростання з певними коливаннями. Найвища дохідність спостерігалася у 2024 році (18,16 %). Волатильність дохідності становить 10,58 %, діапазон дохідності між найнижчим і найвищим значеннями показників становить 4,95 %, що є відносно помірним значенням і вказує на стабільність цього виду кредитування.

Дохідність кредитних операцій з юридичними особами демонструє значну мінливість з різким зниженням до 2022 року і подальшим зростанням. Найвища дохідність спостерігалася у 2019 році (27,90 %), а найнижча – у 2022 році (5,82 %). Кредитування юридичних осіб демонструє високу волатильність (56,47 %) та варіативність дохідності (22,08 %), що вказує на значні ризики у цьому сегменті.

Дохідність фінансового лізингу демонструє значну змінність з піком у 2021 році (6,24 %) і різким зниженням до 0,70 % у 2024 році. Цей вид кредитної діяльності демонструє високу волатильність дохідності (53,64 %) та варіативності (5,54 %), вказує на нестабільність фінансового результату цього виду кредитування.

Отже, структура та динаміка кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» свідчать про ефективність заходів банку з адаптації кредитної політики до сучасних економічних умов, спрямованих на підтримку фінансової стійкості та зростання прибутковості.

Висновки до розділу 2

Отже, за результатами аналізу фінансового стану АТ КБ «ПриватБанк» зроблено наступні висновки:

Виявлено позитивні зміни в залишках власного капіталу, які відповідають умовам функціонування банку. АТ КБ «ПриватБанк» демонструє позитивну динаміку показників капіталізації, що забезпечує його фінансову стійкість. Проте, існує потреба у вдосконаленні управління ризиками для мінімізації коливань окремих показників та забезпечення стійкості та життєздатності банку у довгостроковій перспективі.

Зобов'язання АТ КБ «ПриватБанк» є оптимальними за їх вартістю. Однак, зважаючи на їх сконцентрованість та мінливий характер, вони можуть мати негативний вплив на ліквідність. Зокрема, кошти клієнтів, які складають більшу

частину зобов'язань, мають високий рівень волатильності, що потребує додаткових заходів для забезпечення стабільності.

Для покриття неочікуваних відтоків коштів з рахунків клієнтів банк сформував значні обсяги високоліквідних активів (грошові кошти та їх еквіваленти, цінні папери, що рефінансуються в НБУ, та кошти в інших банках), які станом на останню звітну дату становлять 39,52 %. За результатами аналізу показників ліквідності визначено, що АТ КБ «ПриватБанк» має високу ліквідність, попри коливання в окремих показниках та низькі значення коефіцієнта миттєвої ліквідності. Подальше вдосконалення стратегій управління ліквідністю дозволить банку зміцнити свої позиції та забезпечити стабільне виконання зобов'язань перед клієнтами та контрагентами в умовах мінливого операційного середовища.

Аналіз фінансових результатів дозволяє зробити висновок, що бізнес-модель банку є ефективною. Банк залишається прибутковим, попри негативний вплив зовнішнього середовища, включаючи пандемічну кризу та повномасштабну війну. Дохідні активи банку добре диверсифіковані, з переважанням портфеля цінних паперів, сформованого з депозитних сертифікатів НБУ та державних боргових цінних паперів. Це забезпечує високий рівень процентного прибутку та мінімізує ризики, пов'язані з коливаннями ринкових умов.

Отже, АТ КБ «ПриватБанк» демонструє здатність до стійкого розвитку, зберігаючи високий рівень капіталізації, ліквідності та прибутковості. Однак, для подальшого зміцнення фінансової стійкості необхідно продовжувати моніторинг та оптимізацію зобов'язань, а також підтримку високого рівня диверсифікації та ефективності активів.

Визначено, що механізм формування КПБ містить всі необхідні економічні компоненти та організаційні структури, що дозволяє досягати поставлених цілей на кредитному ринку.

За результатами проведеного аналізу встановлено, що впродовж 2018-2024 років спостерігається суттєва трансформація структури кредитного

портфеля: переорієнтація з кредитування юридичних осіб на роздрібний сегмент і сегмент малого та середнього бізнесу, що відповідає цілям КПБ.

Відповідно до засад кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк» спрямовує найбільші обсяги кредитних ресурсів у високомаржинальні продукти для фізичних осіб (кредитні картки та споживчі кредити), а також кредитів наданих МСБ, які мають стійкий тренд до зростання. Зниження частки кредитів юридичним особам є результатом зміни стратегії банку з переорієнтацією на кредитування фізичних осіб.

АТ КБ «ПриватБанк» спрямовує найбільші обсяги кредитних ресурсів у рослинництво, роздрібну та оптову торгівлю, інфраструктуру, що відповідає засадам його кредитної політики, при цьому кредитний портфель є достатньо диверсифікованим.

Визначено, що якість кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» є низькою. Це насамперед спричинено знеціненням кредитного портфеля юридичних осіб, при тому, що 45 % корпоративного кредитного портфеля становлять кредити колишніх власників банку, які мають неринковий характер, і єдиним способом їх врегулювання є судове стягнення. Якість кредитного портфеля фізичних осіб є високою зі стійкою тенденцією до покращення.

Аналіз показників дохідності кредитування різних сегментів дозволяє зробити висновок, що кредити, надані фізичним особам та підприємствам МСБ, демонструють високий рівень дохідності та стабільне зростання, що робить ці сегменти привабливим для банку та підтверджує ефективність розробленої КПБ. Кредитування юридичних осіб та фінансовий лізинг демонструють нестабільність у дохідності, що може вказувати на необхідність більш ретельного управління кредитними операціями в цих сегментах. Особливо важливою є тенденція до зниження дохідності у сегменті фінансового лізингу, що потребує перегляду стратегій та підходів для підвищення ефективності цього напрямку кредитної діяльності.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ НА ОСНОВІ РОЗВИТКУ АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

3.1 Концептуальні основи врахування невизначеності при формуванні кредитної політики банку

У сучасних умовах операційного середовища, яке характеризується геополітичною нестабільністю, економічними коливаннями та змінами нормативно-правової бази, банки стикаються зі значною кількістю загроз та ризиків. Одним з ключових факторів, що впливає на їх діяльність, є невизначеність, яка знижує передбачуваність кредитних рішень та може суттєво знизити ефективність кредитного механізму. В Україні, з огляду на військові дії, невизначеність набуває особливої значущості, посилюючи складність прийняття рішень щодо кредитної діяльності банків.

Зважаючи на зазначене, формування ефективних стратегій управління кредитними ризиками, збереження фінансової стійкості та зміцнення конкурентних позицій банків вимагає глибокого розуміння концепту «невизначеність», її основних видів та механізмів впливу на ключові параметри кредитної діяльності.

Попри актуальність, аспекти невизначеності у контексті формування КПБ залишаються недостатньо вивченими. Зокрема, бракує системного аналізу зв'язків між різними видами невизначеності та кредитною діяльністю, що ускладнює розробку дієвих стратегій мінімізації кредитних ризиків.

Для формування концептуальних основ врахування невизначеності на КПБ ми здійснили бібліометричний аналіз наукових публікацій, опублікованих у базі даних Scopus у період 1990–2024 років, з використанням інструментів програмного забезпечення VOSviewer. Усього проаналізовано 576 публікацій, відібраних за ключовими словами «банк», «кредит» та «невизначеність». Це

Дані рисунку 3.2 демонструють, що активізація досліджень, спрямованих на вивчення впливу невизначеності на кредитну діяльність банків, спостерігається в останні п'ять років. У цей період було опубліковано понад 50 % наукових праць, присвячених цьому питанню з 1990 року. Сучасні дослідження зосереджуються переважно на аналізі невизначеності державної економічної політики, її взаємозв'язках з кредитною активністю банків та кредитними ризиками.

Дослідження Ашрафа Б. Н. та Шен Ю. встановили зв'язок між індексом невизначеності економічної політики (EPU) та зростанням процентних ставок за кредитами, що підвищує ймовірність дефолту позичальників [1].

Бордо М. Д. та ін. дослідили вплив невизначеності на кредитування на макро- та мікрорівнях, зазначивши, що зростання невизначеності економічної політики уповільнює реальне зростання кредитів у банківській системі та окремих банках, залежно від специфіки їхніх балансів [2]. Бух К. М. та ін. визначили механізми впливу невизначеності на зниження обсягів банківського кредитування, серед яких виділено зростання інформаційної асиметрії, підвищення вартості фондування через зростання премії за фінансування та ускладнення прогнозування економічної ефективності кредитних операцій [3].

Чі К. та Лі У. виявили, що економічна невизначеність позитивно корелює з показниками недіючих кредитів, концентрацією кредитного портфеля та міграцією кредитів за якістю. Ці висновки підкреслюють, що підвищена невизначеність спричиняє зростання кредитних ризиків та скорочення кредитування [4].

Грімме К. та Генцель Ш. Р. на основі динамічного панельного аналізу показали, що регуляторна невизначеність посилює кредитні обмеження в європейському банківському секторі, знижуючи доступність кредитів і фінансову стабільність. Вони підкреслили важливість чіткості регуляторної політики для підтримання кредитної активності [5].

Орден-Крус К., Поле-Віанес Дж. та Лобао Дж. довели, що різні типи невизначеності (економічна, політична, регуляторна) змушують банки вдаватися

до консервативних кредитних практик, посилюючи кредитні стандарти та підвищуючи ціни на кредити, що зменшує обсяги кредитування [16].

Отже, дослідження підтверджують значний вплив різних типів невизначеності на кредитну діяльність, акцентуючи на необхідності адаптивних підходів до формування КПБ в цих умовах.

Дослідження впливу невизначеності на кредитну діяльність банків в Україні знаходяться на початковій стадії, а комплексні теоретичні напрацювання в цій сфері практично відсутні. Зокрема, Ковальова О. та Іоргачова М. підкреслюють необхідність врахування факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, які впливають на динаміку кредитування фізичних осіб і бізнесу. Автори зазначають, що вони мають бути інтегровані у стратегічне планування банку та контроль за виконанням його завдань. Водночас у дослідженні не розглянуто інструментарій, що дозволив би реалізувати ці підходи у діяльності банків, що створює прогалину для подальших наукових досліджень [55].

Отримані результати вказують на наявність невирішених теоретичних та прикладних питань, пов'язаних з формуванням КПБ в умовах високої невизначеності операційного середовища. Зокрема, необхідним є розробка науково-методичного забезпечення моделювання впливу невизначеності на КПБ. Це сформує аналітичне підґрунтя для врахування ризиків, спричинених невизначеністю операційного середовища, при розробці КПБ. Для реалізації цього завдання необхідно розробити концептуальну модель впливу невизначеності на КПБ як основи для розроблення відповідного аналітичного інструментарію.

У контексті розроблення КПБ невизначеність трактується як неоднозначність або брак даних щодо політичних, економічних, регуляторних факторів, які можуть суттєво впливати на ефективність функціонування кредитного механізму банку.

Для систематизації впливу невизначеності в контексті КПБ запропоновано класифікувати її за джерелами виникнення:

- геополітична невизначеність характеризує непередбачуваність, нестабільність та ризики, що виникають через геополітичні фактори, такі як конфлікти, міжнародна напруженість або зміни в глобальних структурах;

- політична невизначеність характеризується нестабільністю політичного середовища, що обумовлюється змінами в керівництві країни, урядовій політиці, виборчими процесами, рівнем корупції або соціальними заворушеннями;

- регуляторна невизначеність виникає через зміни в нормативно-правовій базі, монетарній політиці або банківському регулюванні, що формує у відчуття неоднозначності щодо реалізації та наслідків цих змін;

- економічна невизначеність охоплює нестабільність економічних показників, ділового циклу та ринкових умов, зумовлену макроекономічними коливаннями, зовнішніми шоками або нестабільністю ринків [31].

Невизначеність впливає на КПБ через два основних канали:

- прямий вплив на кредитну поведінку банків. Ускладнення прогнозування стану операційного середовища, економічної динаміки та кредитоспроможності клієнтів змушує банки посилювати кредитні стандарти, збільшувати вартість кредитів та зменшувати обсяги кредитування;

- непрямий вплив через зміни поведінки позичальників. Суб'єкти господарювання в умовах невизначеності скорочують виробництво, зайнятість та інвестиції, знижуючи потребу в кредитах. Домогосподарства, своєю чергою, демонструють обережність у витратах, заощадженнях та позичаннях, що також призводить до зменшення попиту на кредити [31].

На основі систематизації підходів до аналізу сутності, типів і механізмів впливу невизначеності розроблено концептуальну модель, яка враховує ці фактори у процесі формування КПБ, що відображено на рисунку 3.3.

Отже, невизначеність у контексті розроблення КПБ стосується неоднозначності або відсутності достатніх даних щодо різноманітних політичних, економічних, регуляторних, ринкових та специфічних для позичальників факторів, що можуть впливати на ефективність функціонування кредитного механізму.

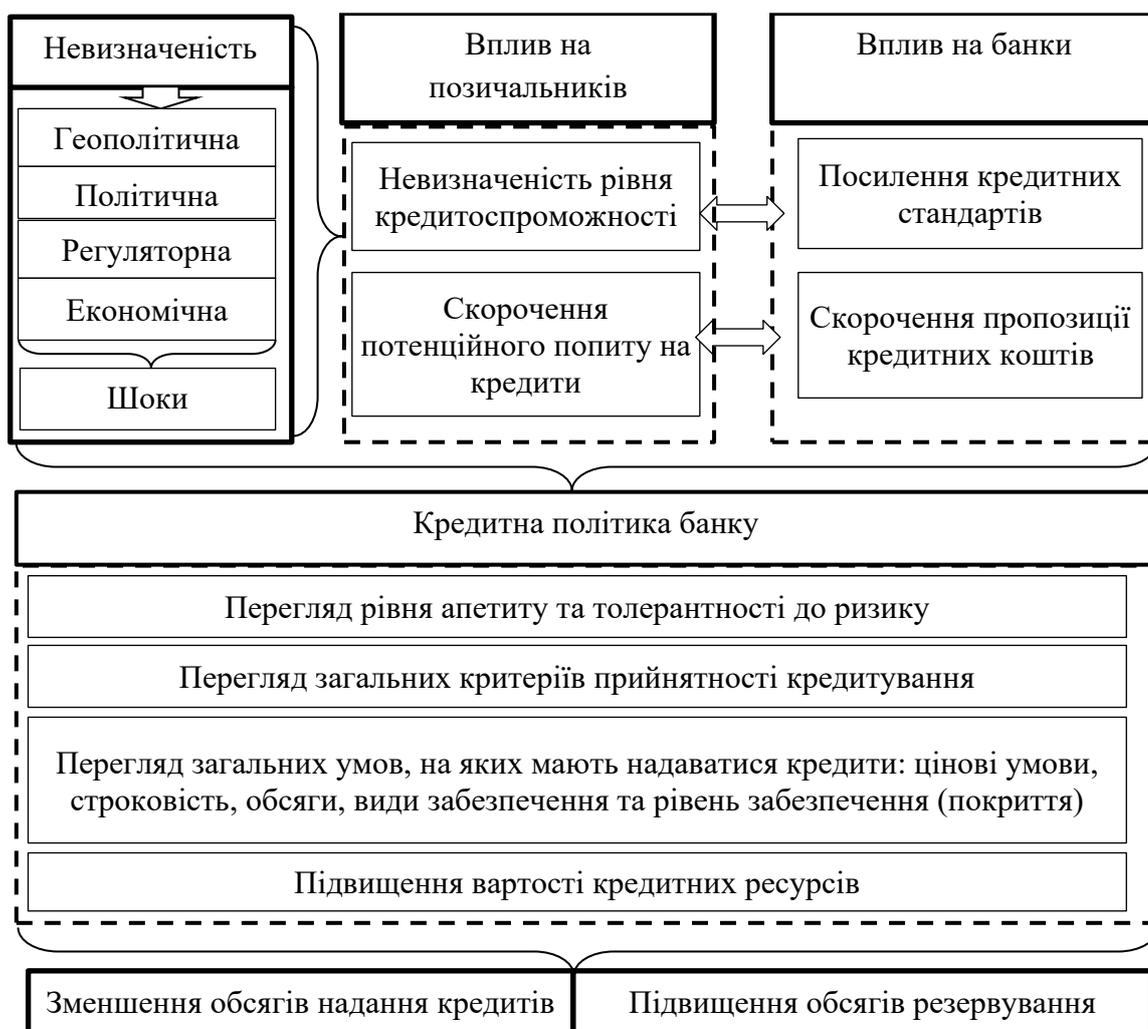

Рис. 3.3. Концептуальна модель впливу невизначеності на КПБ

Джерело: розроблено автором [31]

Розроблена концептуальна модель впливу невизначеності на КПБ формує теоретичне підґрунтя для розроблення відповідного аналітичного інструментарію та формування на цій основі інформаційної бази для розробки КПБ.

3.2 Моделювання впливу невизначеності на кредитну політику банку

Базуючись на розробленій в підрозділі 3.1 кваліфікаційної роботи концептуальній моделі, для підвищення ефективності формування КПБ України на поточному етапі їх функціонування вважаємо за доцільне розробити науково-методичний підхід до моделювання впливу невизначеності на КПБ.

Перший блок моделювання передбачає формування теоретичної бази

дослідження, що насамперед передбачає відбір індикаторів невизначеності та результативної ознаки параметрів КПБ.

Для оцінювання впливу геополітичної невизначеності доцільним є використання індексу геополітичних ризиків в Україні (*GPR*), який надає кількісну оцінку рівня глобальної напруги, спричиненої конфліктами, санкціями та іншими геополітичними загрозами. Цей індикатор відіграє ключову роль у визначенні зовнішніх шоків, які створюють додаткові ризики для банківських систем, зокрема для кредитної діяльності банків. В умовах підвищеної геополітичної нестабільності, спричиненої війною росії проти України, використання *GPR* дозволяє банкам враховувати вплив таких подій на рівень кредитних ризиків та оперативно адаптувати КПБ.

Для оцінювання політичної невизначеності доцільно використовувати індекс політичної стабільності (*PSAV*), який є важливим індикатором рівня політичної стійкості в країні. Він дає змогу оцінити вплив соціально-політичної нестабільності на економічну поведінку позичальників, включаючи їх здатність обслуговувати наявні боргові зобов'язання та приймати рішення щодо нових кредитів. Використання цього індикатора також дозволяє виявляти ризики, що виникають через нестабільність державного управління, соціальні заворушення чи інші політичні фактори. Такі ризики мають безпосередній вплив на кредитну активність банків, змінюючи попит на кредити, платоспроможність клієнтів та рівень кредитного ризику.

Інтеграція індексу корупції (*CPI*) у модель оцінювання впливу невизначеності на КПБ є обґрунтованою, оскільки корупція суттєво впливає на рівень операційної невизначеності в банківському секторі. Вона визначає умови та стандарти кредитування, а також формує ризики, пов'язані з динамікою кредитного портфеля та виникненням проблемних кредитів.

У межах аналізу регуляторної невизначеності вважаємо за доцільне застосовувати індекс якості регулювання (*RQI*), який характеризує прогнозованість та стабільність нормативно-правових рішень держави. Цей індикатор є ключовим для оцінки впливу змін у регуляторному середовищі на

КПБ, оскільки дозволяє враховувати ризики, пов'язані з адаптацією до нових норм, змін у регламентах і процедур, які можуть впливати на їх кредитну діяльність. Урахування впливу цього індикатора забезпечує банкам здатність ефективно адаптувати КПБ до умов регуляторної невизначеності, тим самим мінімізуючи вплив зовнішніх загроз на фінансову стійкість.

Економічну невизначеність вважаємо за доцільне аналізувати за допомогою таких індикаторів, як світовий індекс невизначеності, волатильність валютного курсу, темпи інфляції та рівень безробіття.

Індекс невизначеності в Україні (*WUI*) надає інтегровану оцінку економічної нестабільності, яка може впливати на банківську систему України в цілому та на кредитну діяльність банків, зокрема, через макроекономічні коливання та зовнішні шоки.

Такі індикатори економічної невизначеності, як обмінний курс, темпи інфляції, рівень безробіття, забезпечують комплексну оцінку економічного середовища, дозволяючи банкам розробляти адаптивні стратегії управління кредитними ризиками, підвищувати стійкість кредитного портфеля та зменшувати негативний вплив макроекономічних шоків.

Темпи інфляції (*IR*) характеризують зміни стану економічного середовища, які безпосередньо впливають на попит на кредити. Зростання інфляції призводить до зниження реальних доходів домогосподарств, що зменшує їх здатність обслуговувати кредити. Для банків це означає підвищення кредитного ризику, що може стимулювати перегляд умов кредитування, таких як підвищення процентних ставок або посилення вимог до забезпечення. Водночас високі темпи інфляції можуть спонукати бізнес до зростання запозичень у короткостроковому періоді для збереження купівельної спроможності активів, що також потребує врахування у стратегічному плануванні банківської діяльності.

Обмінний курс гривні до долара (*FX*) є ключовим індикатором, що впливає на здатність позичальників обслуговувати боргові зобов'язання, деноміновані в іноземній валюті, що може створити додатковий кредитний ризик для банків та

впливає на якість кредитного портфеля. Врахування обмінного курсу дозволяє банкам своєчасно адаптувати КПБ до змін валютного ризику, що особливо актуально для банків з високим рівнем доларизації балансів.

Рівень безробіття (UR) є одним з ключових соціально-економічних показників, що характеризує стабільність доходів домогосподарств і їх здатність обслуговувати кредити. Зростання рівня безробіття підвищує ризик дефолтів за роздрібними кредитами та негативно впливає на якість кредитного портфеля. Для корпоративного сектору високий рівень безробіття може сигналізувати про зниження попиту на продукцію, що впливає на грошові потоки та їх платоспроможність. Включення рівня безробіття до моделі дозволяє банкам проактивно адаптувати свою КПБ до змін у соціально-економічному середовищі.

Таким чином, запропоновані індикатори охоплюють ключові аспекти невизначеності, дозволяючи системно оцінювати її вплив на КПБ. Їх інтеграція до моделі сприятиме забезпеченню адаптивності кредитної діяльності, підвищенню стійкості до ризиків та ефективності управління кредитним портфелем в умовах сучасних викликів.

Для оцінки впливу невизначеності на КПБ важливо визначити результативні ознаки, які відображають зміну її цільових параметрів внаслідок геополітичних, політичних, регуляторних чи економічних шоків невизначеності. Такі ознаки повинні бути кількісно вимірюваними, аналітично коректними та відображати динаміку основних характеристик кредитної діяльності банку.

На нашу думку, частка недіючих кредитів (NPL) на поточному етапі функціонування банків України є ключовим показником для оцінювання впливу невизначеності на КПБ. Це зумовлено тим, що частка недіючих кредитів є універсальним індикатором, який характеризує рівень ризику кредитного портфеля та включається в систему цільових індикаторів за вимогами НБУ.

Зростання частки недіючих кредитів може бути наслідком зовнішніх шоків, таких як економічна рецесія, політична нестабільність або валютні коливання, що впливають на кредитоспроможність позичальників. У контексті невизначеності цей показник сигналізує про необхідність перегляду стратегії

реалізації КПБ, підвищення стандартів оцінки кредитоспроможності клієнтів та впровадження заходів з реструктуризації проблемних кредитів.

Відповідно до зазначеного вище, включення цього індикатора до аналізу є обґрунтованим і необхідним для прийняття управлінських рішень у сфері КПБ.

Функціональна форма моделі, яка описує взаємозв'язки між факторами невизначеності та результативними показниками КПБ представлена у вигляді регресійного рівняння (3.1):

$$Y_t = \beta_0 + \beta_1 * GPR_t + \beta_2 * PSAV_t + \beta_3 * CPI_t + \beta_4 * RQI_t + \beta_5 * WUI_t + \beta_6 * FX_t + \beta_7 * IR_t + \beta_8 * UR_t + \varepsilon_t \quad (3.1)$$

де Y_t – результативна змінна, що характеризує стан КПБ у періоді t (частка недіючих кредитів NPL_t);

GPR_t – індекс геополітичних ризиків у періоді t ;

$PSAV_t$ – індекс політичної стабільності у періоді t ;

CPI_t – індекс корупції у періоді t ;

RQI_t – індекс якості регулювання у періоді t ;

WUI_t – індекс невизначеності в Україні у періоді t ;

FX_t – обмінний курс долара США до національної валюти у періоді t ;

IR_t – темпи інфляції у періоді t ;

UR_t – рівень безробіття у періоді t ;

β_0 – вільний член моделі;

$\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_{10}$ – коефіцієнти регресії, які показують силу та напрям впливу відповідних факторів;

ε_t – випадкова похибка моделі, яка враховує вплив інших неформалізованих факторів.

У рамках розробленої моделі оцінювання впливу невизначеності на КПБ визначено за доцільне використання авторегресійно-розподіленої лагової моделі, яка дозволяє аналізувати взаємозв'язки між змінними за умов коротких часових рядів та нестабільного операційного середовища, що характерно для

банківської системи України. Основною її перевагою є її здатність враховувати як короткострокові, так і довгострокові взаємозв'язки між незалежними змінними (індикаторами невизначеності) та результативним показником КПБ (часткою недіючих кредитів).

Наступний блок моделювання передбачає формування інформаційного забезпечення та проведення статистичних процедур з даними для побудови якісної авторегресійно-розподіленої лагової моделі, що передбачає:

- забезпечення уніфікації масштабів індикаторів для підвищення коректності розрахунків та адекватності отриманих результатів (нормалізація);
- визначення релевантних індикаторів для побудови моделі на основі статистичної значущості та перевірки наявності мультиколінеарності між ними.

У межах цього дослідження методи нормалізації для індикаторів оцінювання впливу невизначеності на цільові параметри КПБ визначаються залежно від їх специфіки, діапазону значень та одиниць вимірювання:

1) логарифмічне перетворення використовується для зменшення масштабу індикаторів, особливо у випадках, коли дані мають великий діапазон значень або експоненційний характер зростання (волатильність обмінного курсу, обсяги недіючих кредитів):

$$X_{norm} = \ln(X) \quad (3.2)$$

де X – початкове значення індикаторів;

X_{norm} – нормалізоване значення індикаторів.

2) стандартизація використовується для індикаторів, які мають різні одиниці вимірювання або масштаби, що ускладнює їх порівняння та аналіз (світовий індекс невизначеності, темп інфляції, якість регулювання, політична стабільність, геополітична невизначеність):

$$X_{norm} = \frac{X - \mu}{\sigma} \quad (3.3)$$

де σ – стандартне відхилення індикаторів;

μ – середнє значення індикаторів.

3) мінімаксне масштабування використовується для індикаторів, які необхідно привести до діапазону $[0; 1]$, особливо для показників, значення яких мають залишатися виключно додатними (рівень безробіття, індекс корупції):

$$X_{norm} = \frac{X - X_{min}}{X_{max} - X_{min}} \quad (3.4)$$

де $X_{min}; X_{max}$ – мінімальне та максимальне значення індикаторів у вибірці.

Запропонована комбінація методів нормалізації забезпечить порівнюваність показників та коректність моделі, сприяючи точному визначенню впливу кожного індикатора на цільові параметри КПБ.

У рамках цього блоку також проводиться відбір змінних, що забезпечить побудову якісної моделі впливу невизначеності на КПБ.

Для оцінки мультиколінеарності між незалежними змінними пропонується використання індексу VIF, що оцінює ступінь кореляції відповідного індикатора з іншими незалежними змінними моделі. Високі значення VIF (понад 10) вказують на сильну кореляцію, яка може спричинити нестабільність коефіцієнтів регресії та зниження прогностичної точності моделі. У разі виявлення мультиколінеарності в рамках розробленого підходу необхідно виключити надмірно корельовані індикатори.

На основі відібраного комплексу індикаторів здійснюється побудова базової авторегресійно-розподіленої лагової моделі.

На наступному етапі для виявлення довгострокових зв'язків між змінними використовується тест на коінтеграцію.

Тест на коінтеграцію є статистичним інструментом, що використовується для визначення існування довгострокового рівноважного зв'язку між двома або більше часовими рядами, які є нестационарними за рівнем, але стаціонарними за першими різницями (інтегровані одного порядку). Основна ідея коінтеграції полягає в тому, що хоча окремі часові ряди можуть демонструвати тенденцію до

розходження у часі, їх лінійна комбінація може залишатися стаціонарною, що свідчить про наявність стійкої довгострокової рівноваги.

У контексті моделювання впливу невизначеності на КПБ його використання є доцільним для перевірки стабільності довгострокових зв'язків між її цільовими параметрами та індикаторами невизначеності. Якщо F-статистика перевищує верхнє критичне значення, це свідчить про наявність довгострокової рівноваги між змінними.

У разі підтвердження наявності коінтеграції до базової моделі додається блок корекції помилок, який дозволяє аналізувати короткострокові ефекти впливу індикаторів невизначеності на цільові параметри КПБ та довгостроковий коригувальний механізм повернення до рівноваги.

Завершальний етап передбачає перевірку якості моделі шляхом використання комплексу статистичних процедур, що включають:

- оцінку R-квадрата та скоригованого R-квадрата. Ці показники відображають, наскільки ефективно модель пояснює варіацію цільових параметрів КПБ. Значення, які наближаються до 1, свідчать про високу якість моделі. Скоригований R-квадрат додатково враховує кількість незалежних змінних, забезпечуючи точнішу оцінку;

- перевірку автокореляції залишків за допомогою тесту Брюша-Годфрі (Breusch-Godfrey Serial Correlation LM Test). Відсутність автокореляції підтверджує правильність специфікації моделі та коректність оцінки параметрів;

- перевірку на гетероскедастичність з використанням методу Глейзера (Glejser), який перевіряє можливу нелінійну залежність дисперсії залишків від незалежних змінних. Гомоскедастичність залишків є важливою для стабільності моделі, оскільки свідчить про однаковий рівень варіації залишків незалежно від рівня незалежних змінних;

- перевірку нормальності розподілу залишків з застосуванням тесту Джарка-Бера. Цей тест дозволяє визначити, чи залишки моделі мають нормальний розподіл, що є критерієм її адекватності для прогнозування.

Узагальнення ключових етапів моделювання представлено на рисунку 3.4.

Рис. 3.4. Моделювання впливу невизначеності на КПП

Джерело: побудовано автором

Отже, авторегресійно-розподілена лагова модель у поєднанні з блоком корекції помилок забезпечує системний підхід до аналізу впливу невизначеності

на КПБ. Її використання дозволяє враховувати як короткострокові, так і довгострокові аспекти впливу, забезпечуючи базу для прийняття обґрунтованих рішень у сфері формування КПБ.

3.3 Апробація моделі оцінки впливу невизначеності на кредитну політику АТ КБ «ПриватБанк»

Для реалізації мети дослідження доцільно здійснити апробацію моделі оцінки впливу невизначеності на кредитну політику АТ КБ «ПриватБанк» із використанням авторегресійно-розподіленої лагової моделі.

Інформаційна база даних за змінними, визначеними за доцільне для проведення моделювання, наведена в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Вхідні дані для моделювання впливу невизначеності на цільові параметри КПБ («недіючі кредити») за 2012-2023 рр.

	GRP, од.	PSAV, од.	CPI, од.	RQI, од.	WUI, од.	IR, %	FX, грн за долар	UR, %	NPL, %
2012	0,02	-0,09	-1,12	-0,55	0,19	99,80%	7,99	8,10%	15,90%
2013	0,02	-0,78	-1,18	-0,59	0,23	100,50%	7,99	7,70%	20,80%
2014	0,80	-2,02	-1,02	-0,59	0,22	124,90%	11,88	9,70%	15,50%
2015	0,33	-1,96	-1,04	-0,62	0,20	143,30%	21,84	9,50%	12,20%
2016	0,22	-1,85	-0,87	-0,41	0,50	112,40%	25,55	9,70%	14,60%
2017	0,29	-1,87	-0,83	-0,28	0,24	113,70%	26,59	9,90%	76,70%
2018	0,19	-1,87	-0,92	-0,26	0,19	109,80%	27,20	9,10%	87,60%
2019	0,17	-1,43	-0,80	-0,22	0,33	104,10%	25,85	8,60%	83,40%
2020	0,18	-1,16	-0,83	-0,27	0,14	105,00%	26,96	9,90%	78,40%
2021	0,27	-1,13	-0,81	-0,29	0,20	110,00%	27,29	10,30%	74,00%
2022	3,00	-2,00	-0,63	-0,33	0,15	126,60%	32,34	21,20%	69,90%
2023	1,91	-1,13	-0,61	-0,41	0,30	105,10%	36,57	19,00%	69,20%

Джерело: складено автором на основі [18, 19, 95]

Індикатори, включені до моделі, були статистично оброблені для забезпечення їх порівнянності відповідно до розробленого комплексного підходу з застосуванням логарифмічного перетворення, стандартизації та масштабування методом мінімакс (табл. И.1).

Наступним етапом обробки даних є перевірка на наявність мультиколінеарності. Зважаючи на результати аналізу індексу VIF, для

покращення специфікації моделі прийнято рішення використати як незалежні змінні такі індикатори невизначеності, як темпи інфляції (IR) та обмінний курс (FT) як найбільш значущі для пояснення коливань рівня недіючих кредитів (NPL). Їх значення VIF знаходяться в допустимих межах (менше ніж 10), що мінімізує ризик мультиколінеарності та сприяє підвищенню стабільності оцінок. Інші змінні, які демонстрували високі значення VIF, виключені з моделі через ризик завищення стандартних помилок та спотворення коефіцієнтів.

Відповідно до отриманих результатів для наступного етапу дослідження, який передбачає побудову авторегресійно-розподіленої лагової моделі, як змінні включені темпи інфляції (IR) та обмінний курс (FT). Вони забезпечують статистично обґрунтоване моделювання рівня недіючих кредитів в АТ КБ «ПриватБанк».

За допомогою статистичного пакета EViews 12 побудовано базову авторегресійно-розподілену лагову модель. Отримані результати наведено в додатку К (рис. К.1). Характеристика індикаторів, які мають статистично значущий вплив на рівень недіючих кредитів, наведена в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Характеристика впливу індикаторів невизначеності на NPL в рамках базової авторегресійно-розподіленої лагової моделі

Змінна	Коефіцієнт	Стандартна помилка	t-статистика	Значущість (Prob.)	Інтерпретація
$IR(-1)$	-0.409691	0.102957	-3.979241	0.0284	Лаг темпів інфляції має суттєвий негативний вплив на рівень NPL .
FX	1.410058	0.475346	2.966382	0.0592	Зростання обмінного курсу чинить значний позитивний вплив на рівень NPL .

Джерело: розраховано автором з використанням статистичного пакета EViews 12

За результатами аналізу базової авторегресійно-розподіленої лагової моделі було зроблено наступні висновки.

Лаг першого порядку темпів інфляції ($IR(-1)$) має статистично значущий негативний вплив на рівень недіючих кредитів (коефіцієнт = -0.409691, Prob. = 0.0284). Це свідчить про те, що зростання темпів інфляції в попередньому

періоді знижує рівень недіючих кредитів у поточному періоді. Такий тип впливу може бути зумовлений тим, що інфляція короткостроково стимулює зростання доходів позичальників (наприклад, через індексацію заробітних плат або підвищення цін на товари та послуги виробників), що покращує їх кредитоспроможність.

Обмінний курс гривні до долара США (FX) має статистично значущий позитивний вплив на рівень недіючих кредитів (коефіцієнт = 1.410058, Prob. = 0.0592). Відповідно до цих даних девальвація гривні призводить до зростання частки недіючих кредитів. Основною причиною цього може бути те, що позичальники з зобов'язаннями в іноземних валютах стикаються зі значним збільшенням вартості обслуговування боргів, що знижує їх кредитоспроможність.

Отже, отримані результати свідчать про те, що ключовими детермінантами рівня недіючих кредитів є такі індикатори економічної невизначеності, як темпи інфляції IR та обмінний курс FX . У короткостроковій перспективі зниження темпів інфляції в попередньому періоді сприяє підвищенню рівня кредитоспроможності позичальників, тоді як зростання обмінного курсу негативно впливає на виконання боргових зобов'язань, особливо за кредитами в іноземній валюті. Ці доводять необхідність урахування впливу цих факторів при формуванні КПБ та прийнятті рішень щодо перегляду стратегій їх реалізації.

Результати тесту коінтеграції (рис. К.2) та умовної регресії помилок корекції (рис. К.3) свідчать про наявність довгострокового взаємозв'язку між рівнем недіючих кредитів та такими індикаторами економічної невизначеності, як темпи інфляції IR та обмінний курс FX . Тест підтвердив наявність рівноважного зв'язку, оскільки значення F -статистики (29.18847) суттєво перевищує критичні значення на рівні значущості 1 %, що вказує на інтеграцію змінних у довгостроковому контексті (формула 3.5).

$$\text{Довгострокове рівняння рівноваги } NPL = -0.3265 \cdot IR + 2.1097 \cdot FX - 7.4306 \quad (3.5)$$

Аналіз довгострокових ефектів впливу засвідчив, що вплив темпів інфляції на рівень *NPL* є статистично незначущим (Prob.=0.4369), що свідчить про відсутність стійкого зв'язку між ними на цьому часовому горизонті. Натомість обмінний курс виявився ключовим фактором, який впливає на недіючі кредити у довгостроковому вимірі. Позитивний та статистично значущий коефіцієнт *FX* (Coeff.=2.109744, Prob.=0.0045) свідчить про те, що девальвація національної валюти призводить до зростання частки недіючих кредитів в АТ КБ «ПриватБанк».

Довгострокове рівняння рівноваги *NPL* доцільно використовувати для прогнозування рівня недіючих кредитів у довгостроковій перспективі з урахуванням змін обмінного курсу.

Короткострокові ефекти, оцінені за допомогою моделі корекції помилок, свідчать про наявність значущих взаємозв'язків між динамікою *NPL* та індикаторами економічної невизначеності.

Результати моделювання вказують на інерційність змін рівня *NPL*, яка проявляється через позитивний та статистично значущий коефіцієнт попереднього приросту ΔNPL_{t-1} (Coeff.=0.1825, Prob.=0.0289). Цей результат демонструє, що попередні зміни у рівні недіючих кредитів мають схильність до збереження свого впливу в поточному періоді.

Значний вплив обмінного курсу (ΔFX_t) на рівень недіючих кредитів підтверджується його статистично значущим коефіцієнтом (Coeff.=1.4101, Prob.=0.0592). Це свідчить про те, що девальвація національної валюти безпосередньо збільшує приріст *NPL* у короткостроковій перспективі. Таким чином, валютний ризик залишається важливим фактором зростання кредитного ризику, та, як результат, недіючих кредитів, у короткостроковому періоді.

Темпи інфляції (ΔIR_t) та їх лагові значення (ΔIR_{t-1}) продемонстрували негативні коефіцієнти (Coeff.=−0.0758 та Coeff.=−0.2672 відповідно), однак ці впливи є статистично незначущими (Prob.>0.1). Це свідчить про слабкий короткостроковий вплив інфляції на приріст *NPL*, що пояснюється адаптацією позичальників до інфляційного середовища у короткостроковій перспективі.

Таким чином, зміни темпів інфляції не відіграють вирішальної ролі у короткостроковій динаміці недіючих кредитів.

Отже, короткострокові ефекти моделі демонструють, що основним фактором у формуванні приросту *NPL* є динаміка обмінного курсу, тоді як вплив темпів інфляції є менш вираженим. Інерційність змін *NPL* також вказує на необхідність врахування попередніх періодів при оцінці поточного стану якості кредитного портфеля банку.

Коефіцієнт коригувального члена (*CointEq(-1)*) дорівнює -0.668355 і є статистично значущим ($\text{Prob.}=0.0006$). Це означає, що близько 66.8 % відхилення від довгострокової рівноваги усувається за один період (рік), що підтверджує ефективність механізму повернення до рівноважного стану.

Отримані результати, в наочному вигляді систематизовані на рисунку 3.5, підкреслюють критичну роль обмінного курсу у формуванні рівня недіючих кредитів як у короткостроковій, так і у довгостроковій перспективі. Водночас вплив інфляції у довгостроковому вимірі виявився статистично незначущим, що свідчить про слабку залежність кредитного ризику від цього показника. Таким чином, при формуванні та реалізації КПБ важливим є моніторинг динаміки обмінного курсу.

На завершальному етапі проведемо перевірку результатів моделювання відповідно до розробленої системи тестів та статистичних процедур.

Результати тесту на гетероскедастичність за методом Глейзера (рис. К.4) свідчать про відсутність гетероскедастичності у моделі, що підтверджується високими *p*-рівнями для *F*-статистики ($\text{Prob.}=0.7580$), критерію $\text{Obs} \cdot R^2$ ($\text{Prob.}=0.5158$) та *Scaled explained SS* ($\text{Prob.}=0.9534$). Це означає, що залишки моделі мають постійну дисперсію, і стандартні помилки оцінок є коректними.

Аналіз рівняння залишків не виявив статистично значущого впливу незалежних змінних на варіацію залишків, що підтверджується високими *p*-рівнями для всіх змінних.

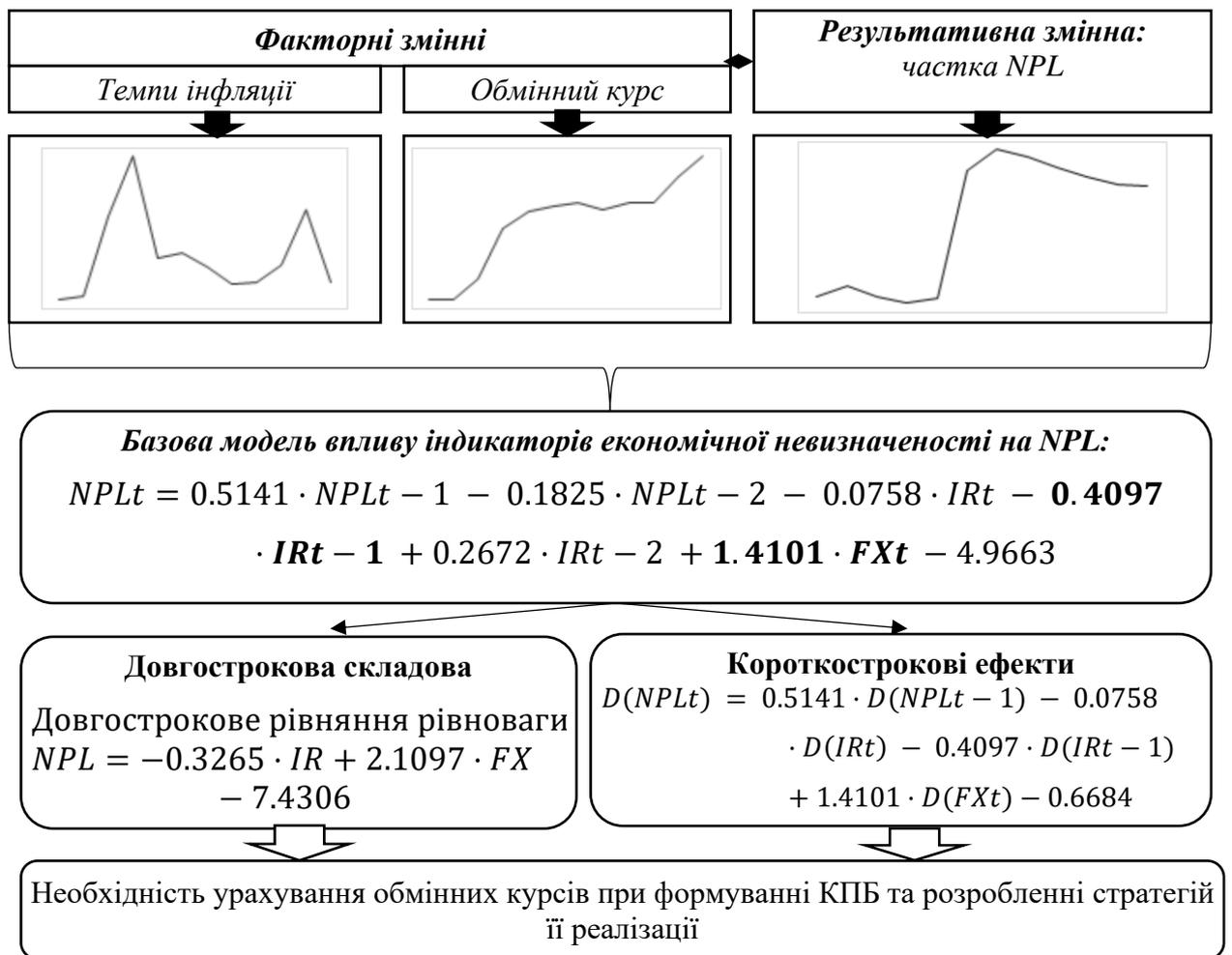

Рис. 3.5. Результати апробації моделі оцінки впливу невизначеності на кредитну політику АТ КБ «ПриватБанк» (цільовий параметр «недіючі кредити»)

Джерело: складено автором

Отже, модель демонструє гомоскедастичність, що дозволяє використовувати ці результати для подальшого аналізу без необхідності корекції стандартних помилок чи застосування альтернативних методів оцінювання. Тест Джарка-Бера (Jarque-Bera=0.176305, Prob.=0.915621), результати якого наведені на рисунку К.5, підтверджує нормальність розподілу залишків, оскільки рівень значущості значно перевищує 0.05. Таким чином, отримані результати свідчать про те, що модель задовольняє припущення нормальності залишків, а, отже, її оцінки є надійними та придатними для подальшого використання.

На основі результатів тесту для перевірки серійної кореляції за методом

Бройша-Годфрі (рис. К.6) встановлено, що залишки моделі не мають серійної кореляції, що є важливим для забезпечення коректності оцінок стандартних помилок та статистичних тестів. Таким чином, модель відповідає ключовому припущенню регресійного аналізу щодо незалежності залишків, що підвищує її надійність для подальшого економетричного аналізу.

Отже, розроблений алгоритм моделювання впливу невизначеності різного походження (геополітичного, політичного, економічного та регуляторного) на ключові параметри КПБ. Цей підхід забезпечує формалізацію взаємозв'язків між індикаторами невизначеності та цільовими параметрами КПБ, використовуючи побудову базової авторегресійно-розподіленої лагової моделі, коригувальної моделі помилок та проведення відповідних статистичних тестів.

Зважаючи на ідентифікований статистично значущий негативний вплив обмінного курсу на виникнення недіючих кредитів, вважаємо за доцільне включити до аналітичного блоку формування та реалізації кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк» блок прогнозування обмінного курсу.

У середньостроковій перспективі прогнозування дозволяє оцінювати динаміку обмінного курсу з урахуванням впливу макроекономічних факторів, таких як інфляція, процентні ставки, зовнішньоторгівельний баланс та зміни у глобальному економічному середовищі. Це сприяє розробці умов кредитування, які враховують потенційні ризики коливань обмінних курсів для позичальників, та мінімізують негативний вплив нестабільності валютного ринку на рівень недіючих кредитів.

Довгострокове прогнозування, своєю чергою, дозволяє враховувати фундаментальні тренди валютного ринку для оптимізації структури кредитного портфеля та стратегічного управління ризиками. Завдяки цьому банк може встановлювати обґрунтовані кредитні ліміти, підвищувати ефективність резервування та забезпечувати досягнення стратегічних цілей діяльності банку на кредитному ринку.

У сучасних умовах наростальної невизначеності на валютному ринку такі прогнози стають основою для розробки адаптивної КПБ, що дозволяє зберігати

конкурентоспроможність та підтримувати фінансову стійкість банку.

Для цього нами розроблений збалансований підхід до прогнозування обмінних курсів (рис. 3.6), який передбачає інтеграцію статистично надійних інструментів кількісного аналізу з якісними індикаторами змін в операційному середовищі. Він забезпечує поєднання переваг структурних методів, водночас зберігаючи гнучкість та оперативність прийняття управлінських рішень.

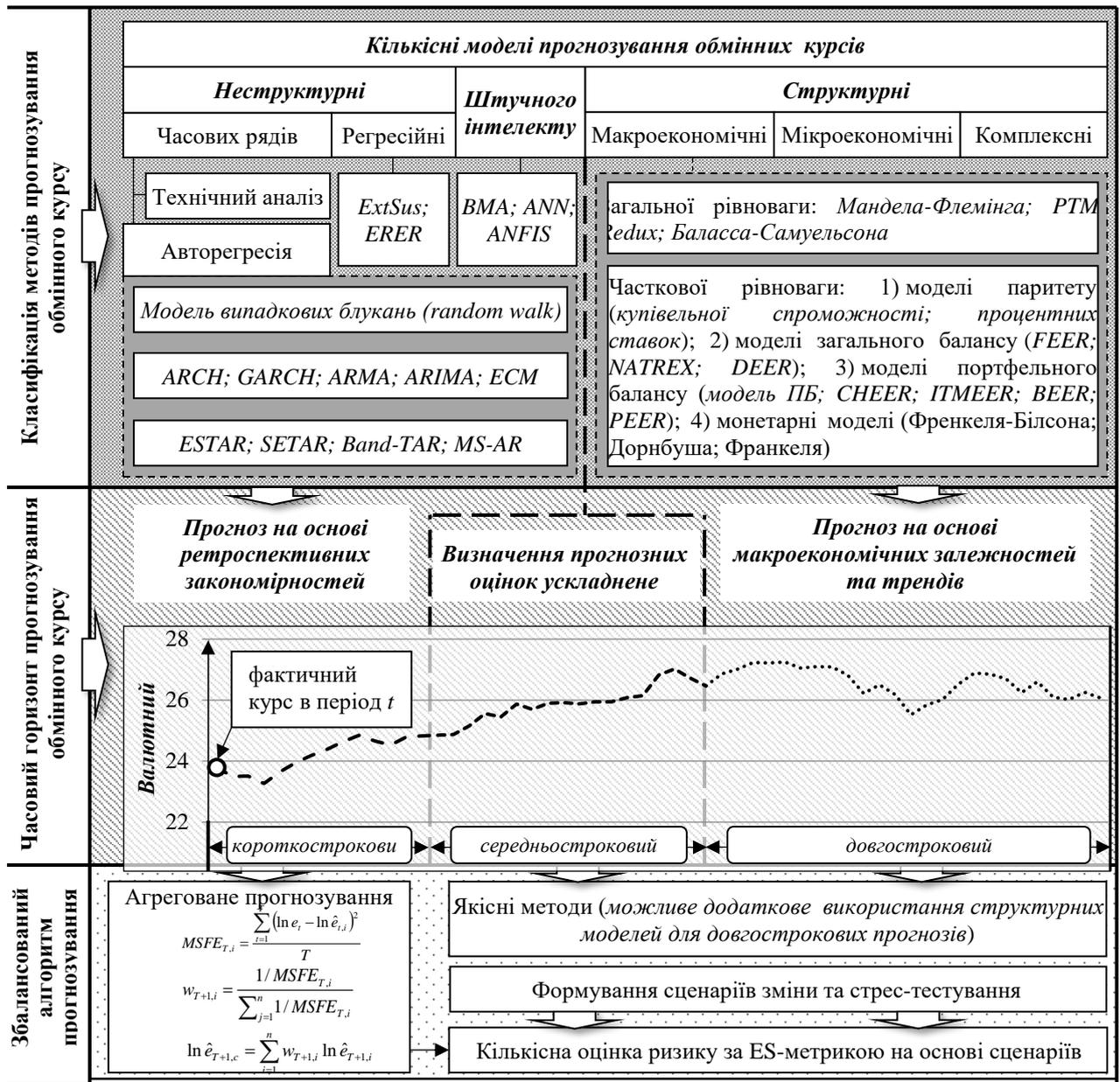

Рис. 3.6. Інтегрований підхід до прогнозування обмінних курсів з урахуванням часових горизонтів

Джерело: складено автором

У межах розробленого підходу кількісне прогнозування обмінних курсів

включає структурні, неструктурні та комбіновані моделі.

Структурні моделі ґрунтуються на макроекономічних взаємозв'язках і дозволяють визначити залежність обмінного курсу від фундаментальних факторів з урахуванням їх інтенсивності на обраному часовому горизонті.

У контексті КПБ структурні моделі формують аналітичне підґрунтя для встановлення обґрунтованих лімітів на видачу кредитів в іноземних валютах, визначення оптимального співвідношення між кредитуванням у національній та іноземній валютах, а також прогнозування потреб у формуванні резервів на покриття втрат від непрямих валютних ризиків (зумовлених зниженням рівня кредитоспроможності позичальника через девальвацію національної валюти).

Неструктурні моделі, до яких належать аналіз часових рядів і регресійні моделі, зосереджені на ретроспективному аналізі динаміки показників. Зокрема, моделі випадкових блукань (*random walk models*) розглядають прогнозовану динаміку як випадковий процес, де майбутні значення обмінного курсу базуються на його минулих значеннях, скоригованих на випадкові похибки.

У процесі формування КПБ неструктурні моделі формують аналітичне підґрунтя для оперативної оцінки ризиків, пов'язаних з обслуговуванням кредитів в іноземних валютах, а також коригування політики ціноутворення залежно від прогнозованих змін обмінного курсу.

Комбіновані підходи, які поєднують структурні та неструктурні моделі, є особливо ефективними для прогнозування обмінного курсу у середньостроковій перспективі. Вони дозволяють інтегрувати довгострокові макроекономічні тенденції з короткостроковими коливаннями, формуючи консенсус-прогнози, які враховують дані з кількох джерел і методів; надаючи точніші оцінки для коригування стратегій реалізації КПБ на період 3–6 місяців, зокрема надаючи аналітичну інформацію для оптимізації валютного ризику в кредитному портфелі.

Отже, використання структурних, неструктурних та комбінованих підходів до прогнозування обмінного курсу є ключовим інструментом для формування адаптивної КПБ. Вони забезпечують комплексну оцінку впливу

валютного ризику, дозволяють банкам своєчасно реагувати на зовнішні загрози та оптимізувати стратегії реалізації КПБ у динамічному операційному середовищі.

Висновки до розділу 3

У роботі розроблений науково-методичний підхід до моделювання впливу невизначеності на КПБ в контексті досягнення її цільових параметрів.

У контексті розроблення КПБ невизначеність трактується як неоднозначність або брак даних щодо політичних, економічних, регуляторних факторів, які можуть суттєво впливати на ефективність функціонування кредитного механізму банку. За джерелами виникнення виділено такі типи невизначеності: геополітична, політична, регуляторна, економічна, а також шоки невизначеності, спричинені екстремальними подіями, такими як стихійні лиха, пандемії, техногенні аварії та геополітичні конфлікти.

Визначено два ключових канали впливу невизначеності на КПБ. Для банків як кредиторів невизначеність змінює їх схильність до ризику, що впливає на обраний тип КПБ, стандарти кредитування, стратегії реалізації та вартість кредитів для компенсації ризиків. Також невизначеність чинить непрямий вплив на КПБ через зміни в поведінці позичальників. Зокрема, вона знижує впевненість щодо стабільності доходів, прогнозованості грошових потоків і вартості застави, що ускладнює оцінку здатності позичальників обслуговувати кредити. Водночас невизначеність може знижувати готовність позичальників брати нові кредити або змушувати їх відкладати рішення щодо збільшення кредитного навантаження.

Зважаючи на це, в роботі розроблено науково-методичний підхід до моделювання впливу невизначеності різного походження (геополітичного, політичного, економічного та регуляторного) на ключові параметри КПБ. Він забезпечує формалізацію взаємозв'язків між індикаторами невизначеності та цільовими параметрами КПБ, використовуючи побудову базової авторегресійно-

розподіленої лагової моделі, коригувальної моделі помилок та проведення відповідних статистичних тестів. Її використання дозволяє враховувати як короткострокові, так і довгострокові аспекти впливу, забезпечуючи базу для прийняття обґрунтованих рішень у сфері формування КПБ.

За результатами апробації моделі на основі даних АТ КБ «ПриватБанк» виявлено статистично значущий вплив таких індикаторів економічної невизначеності, як темпи інфляції та динаміка обмінних курсів. Отримані аналітичні дані підкреслюють критичну роль обмінного курсу у формуванні рівня недіючих кредитів як у короткостроковій, так і у довгостроковій перспективі. Вплив інфляції у довгостроковому вимірі виявився статистично незначущим, що свідчить про слабку залежність кредитного ризику від цього показника. Таким чином, при формуванні та реалізації КПБ важливим є моніторинг динаміки обмінного курсу та його прогнозування.

Для підвищення рівня адаптованості КПБ до динаміки обмінного курсу як ключової детермінанти виникнення недіючих кредитів розроблено збалансований підхід до прогнозування обмінних курсів, який передбачає інтеграцію статистично надійних інструментів кількісного аналізу з якісними індикаторами змін в операційному середовищі. Він забезпечує поєднання переваг структурних методів, водночас зберігаючи гнучкість та оперативність прийняття управлінських рішень. Його застосування дозволяє банкам своєчасно реагувати на зовнішні загрози та оптимізувати цільові параметри, стратегії реалізації КПБ та стратегії управління ризиками у динамічному операційному середовищі.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження зроблено наступні висновки.

Визначено, що КПБ виступає як інструментом для регулювання кредитних операцій, так і дієвим механізмом, що впливає на макроекономічні процеси, поведінку позичальників, інвестиції в сталий розвиток та забезпечення фінансової стійкості банківської системи на мікро- та макрорівнях завдяки ефективному управлінню ризиками.

КПБ запропоновано розглядати як структуровану систему стратегічних та тактичних заходів, що включають планування, контроль і регулювання кредитних операцій, спрямованих на досягнення цілей банку на кредитному ринку, узгоджених зі стратегією діяльності в цілому, для забезпечення фінансової стійкості, ліквідності та конкурентоспроможності на ринку.

Розроблена типологія КПБ охоплює фундаментальні та додаткові ознаки, що забезпечують її адаптацію до умов операційного середовища, ризиків і специфіки суб'єктів кредитування. Фундаментальні ознаки визначають типи КПБ за рівнем дохідності та ризику (консервативна, агресивна, поміркована) і стратегією конкурентної поведінки (наступальна, оборонна, комбінована). Додаткові ознаки дозволяють класифікувати КПБ за типом позичальника, кредитного продукту, видом ринку та географічним охопленням.

Структуровано внутрішні фактори впливу на КПБ з виділенням цільової та ресурсної груп, що узгоджує її цілі зі стратегією банку та враховує фінансові, організаційні, кадрові, технологічні й інформаційні аспекти. Зовнішні фактори розділено на непрямі, що формують операційне середовище діяльності банку та позичальника (PESTEL-аналіз), і прямі, які безпосередньо впливають на кредитну діяльність (монетарна політика, банківське регулювання та нагляд, стан ринку кредитних послуг).

Економічний механізм КПБ охоплює стратегічні та тактичні заходи з планування, контролю й регулювання кредитних операцій, спрямованих на забезпечення фінансової стійкості та конкурентоспроможності банку. Аналіз

включає оцінку внутрішніх та зовнішніх факторів, квантифікацію ризиків, сценарний аналіз і стрес-тестування для прогнозування впливу кризових ситуацій. Планування КПБ базується на системі збалансованих показників та альтернативних сценаріях її реалізації, що підвищує гнучкість політики та її відповідність умовам середовища реалізації. Моніторинг і контроль забезпечують адаптивність КПБ до змін операційного середовища, дозволяючи своєчасно коригувати стратегію її реалізації, умови кредитування та продуктивний портфель.

Розробка та реалізація КПБ є багатоступеневим процесом, що вимагає злагодженої взаємодії керівних органів і функціональних підрозділів. Основна відповідальність покладається на правління банку, яке координує діяльність всіх підрозділів, інтегрує політику у стратегію розвитку та забезпечує контроль за її виконанням. Рада банку затверджує КПБ, встановлюючи стратегічні пріоритети та допустимі межі ризиків, з аналітичною підтримкою комітету з управління ризиками. Підрозділ з управління ризиками відповідає за розробку методологій оцінки ризиків і моніторинг їх дотримання. Операційну функцію, забезпечуючи практичне впровадження положень кредитної політики в діяльність банку, виконують кредитні підрозділи. Основні контрольні функції реалізуються підрозділами комплаєнсу та внутрішнього аудиту.

За результатами аналізу визначено, що АТ КБ «ПриватБанк» характеризується позитивною динамікою ключових фінансових показників, зокрема рівнем капіталізації та ліквідності, що забезпечує його фінансову стійкість у складних економічних умовах. Водночас ідентифіковано загрози, пов'язані з високою волатильністю зобов'язань, зокрема коштів клієнтів, що потребує додаткового вдосконалення стратегій управління ліквідністю. Бізнес-модель банку залишається ефективною, забезпечуючи стабільну прибутковість завдяки диверсифікованій структурі дохідних активів, до яких належать державні боргові цінні папери та депозитні сертифікати НБУ, та низькій витратності джерел фондування. Це дозволяє банку зберігати стабільний розвиток навіть за умов негативного впливу операційного середовища.

Кредитна політика АТ КБ «ПриватБанк» є адаптивною до змін в операційному середовищі та спрямованою на досягнення стабільного зростання в рамках визначених стратегічних цілей. Механізм формування КПБ включає всі необхідні економічні компоненти та організаційні структури, що забезпечують ефективне функціонування банку на кредитному ринку.

Виявлено суттєву трансформацію структури кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк», що включає переорієнтацію з корпоративного сегмента на роздрібне кредитування та кредитування малого й середнього бізнесу, що відповідає засадам стратегії банку. Пріоритетними напрямками кредитування є високомаржинальні продукти для фізичних осіб, такі як кредитні картки та споживчі кредити, а також кредити підприємствам МСБ, які демонструють стабільне зростання обсягів і доходності.

Якість кредитного портфеля банку має неоднозначний характер. З одного боку, портфель кредитів фізичним особам є високоякісним, з чіткою тенденцією до покращення, що підтверджує ефективність стратегічних рішень банку. З іншого боку, корпоративний кредитний портфель характеризується низькою якістю, що спричинено значною часткою кредитів колишніх власників банку, які мають неринковий характер і підлягають врегулюванню через судові процедури.

У роботі розроблений науково-методичний підхід до моделювання впливу невизначеності на КПБ в контексті досягнення її цільових параметрів.

Невизначеність визначено як неоднозначність або недостатність інформації щодо (гео)політичних, економічних та регуляторних факторів, що впливають на ефективність кредитного механізму банку.

Визначено два основні канали впливу невизначеності на КПБ. По-перше, невизначеність змінює ризик-апетит банків, впливаючи на тип КПБ, стандарти кредитування, стратегії реалізації та вартість кредитів. По-друге, вона опосередковано впливає на поведінку позичальників, знижуючи впевненість у стабільності доходів, прогнозованості грошових потоків та вартості застави, що ускладнює оцінку кредитоспроможності. Невизначеність також може знижувати готовність позичальників до залучення нових кредитів або спричиняти

відкладення рішень щодо збільшення кредитного навантаження.

У межах дослідження розроблено науково-методичний підхід до моделювання впливу невизначеності різного характеру (геополітичної, політичної, економічної та регуляторної) на ключові параметри КПБ. Запропонований підхід формалізує взаємозв'язки між індикаторами невизначеності та цільовими параметрами КПБ, використовуючи базову авторегресійно-розподілену лагову модель, модель корекції помилок та статистичні методи перевірки. Його застосування дозволяє враховувати як короткострокові, так і довгострокові ефекти впливу невизначеності, забезпечуючи обґрунтовану основу для прийняття ефективних управлінських рішень у сфері формування та реалізації КПБ.

Апробація моделі на основі даних АТ КБ «ПриватБанк» виявила статистично значущий вплив таких індикаторів економічної невизначеності, як темпи інфляції та динаміка обмінних курсів. Аналіз результатів підкреслив критичну роль обмінного курсу у формуванні рівня недіючих кредитів як у короткостроковій, так і у довгостроковій перспективі. Вплив інфляції у довгостроковому вимірі виявився статистично незначущим, що свідчить про слабку залежність кредитного ризику від цього показника. Отже, при формуванні та реалізації КПБ важливим є моніторинг динаміки обмінного курсу та його прогнозування.

Для підвищення рівня адаптованості КПБ до динаміки обмінного курсу як ключової детермінанти виникнення недіючих кредитів розроблено збалансований підхід до прогнозування обмінних курсів, який передбачає інтеграцію статистично надійних інструментів кількісного аналізу з якісними індикаторами змін в операційному середовищі. Він забезпечує поєднання переваг структурних методів, водночас зберігаючи гнучкість та оперативність прийняття управлінських рішень. Його застосування дозволяє банкам своєчасно реагувати на зовнішні загрози та оптимізувати цільові параметри, стратегії реалізації КПБ та стратегії управління ризиками у динамічному операційному середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ashraf B. N., Shen Y. Economic policy uncertainty and banks' loan pricing. *Journal of Financial Stability*. 2019. № 44. P. 100695.
2. Bordo M. D., Duca J. V., Koch C. Economic Policy Uncertainty and the Credit Channel: Aggregate and Bank Level U.S. Evidence Over Several Decades. *FRB of Dallas Working Paper*. 2016. № 1605. 41 p. URL: <https://ssrn.com/abstract=2810447>.
3. Buch C. M., Buchholz M., Tonzer L. Uncertainty and International Banking. Annual Conference 2015 (Muenster): Economic Development – Theory and Policy 113072, Verein für Socialpolitik. URL: https://www.dnb.nl/en/binaries/paper%20session%205%20Buch%20-%20Buchholz%20-%20Tonzer%20update%20June%206_tcm47-308845.pdf.
4. Chi Q., Li W. Economic policy uncertainty, credit risks and banks' lending decisions: Evidence from Chinese commercial banks. *China Journal of Accounting Research*. 2017. Vol. 10, Issue 1. P. 33-50. URL: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1755309116300466>.
5. Grimme C., Henzel S. R. Uncertainty and credit conditions: Non-linear evidence from firm-level data. *International Review of Economics & Finance*. 2024. <https://doi.org/10.1016/j.iref.2024.03.039>.
6. Dunz N., Hrast Essenfelder A., Mazzocchetti A., Monasterolo I., Raberto M. Compounding COVID-19 and climate risks: The interplay of banks' lending and government's policy in the shock recovery. *Journal of Banking and Finance*. 2023. № 152. <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2021.106306>.
7. Epstein G. Central banks as agents of economic development. The Political Economy of Central Banking: Contested Control and the Power of Finance, Selected Essays of Gerald Epstein. 2019. 412 p.
8. Filardo A.J., Siklos P.L. The cross-border credit channel and lending standards surveys. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*. 2020. Vol . 67, issue C. DOI: 10.1016/j.intfin.2020.101206.

9. Gomez M., Landier A., Sraer D., Thesmar D. Banks' exposure to interest rate risk and the transmission of monetary policy. *Journal of Monetary Economics*. 2021. vol. 117(C). P. 543-570.
10. Hu S., Gong D. Economic policy uncertainty, prudential regulation and bank lending. *Finance Research Letters*. 2019. Vol. 29. Issue C. P.373-378.
11. Ivashina V., Laeven L., Moral-Benito E. Loan types and the bank lending channel. *Journal of Monetary Economics*. 2022. Vol. 126(C). P. 171-187.
12. Le T.D.Q., Nguyen D.T. Bank stability, credit information sharing and a shift toward households' lending: international evidence. *International Journal of Managerial Finance*. 2022. Vol. 18(5). P. 979-996,
13. Lian Y., Gao J., Ye T. How does green credit affect the financial performance of commercial banks? Evidence from China. *Journal of Cleaner Production*. 2022. Volume 344. P. 131069.
14. Lin Z., Lu X. Bank credit and corporate innovation investment: The role of government risk sharing. *Managerial and Decision Economics*. 2023. №44(5). P.2615-2625.
15. Naili M., Lahrichi Y. The determinants of banks' credit risk: Review of the literature and future research agenda. *International Journal of Finance and Economics*. 2022. №27. P.334-360.
16. Orden-Cruz C., Paule-Vianez J., Lobão J. The effect of Economic Policy Uncertainty on the credit risk of US commercial banks. *International Journal of Finance & Economics*. 2023. № 28(3). P. 3420-3436.
17. Syed A. A., Aidyngul Y. Macro economical and bank-specific vulnerabilities of nonperforming loans: A comparative analysis of developed and developing countries. *Journal of Public Affairs*. 2020. 10.1002/pa.2414.
18. World Development Indicators. The World Bank Group official web-site. URL: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>.
19. Worldwide Governance Indicators. The World Bank Group official web-site. URL: <https://databank.worldbank.org/source/worldwide-governance-indicators> (дата звернення: 30.07.2024).

20. Аванесова Н. Е., Вознікова Ю. М. Кредитна політика банківських установ: стратегічні аспекти та ризики. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 8. С. 956-961.

21. Аврамчук Л., Костюк К. Вплив кредитної політики на якість кредитного портфеля банківських установ. *Scientific Collection «InterConf+»*. 2022. № 27 (133). С. 101-107.

22. Аналіз банківської діяльності. Підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко. К.: КНЕУ, 2004. 599 с.

23. Андреева О., Онищенко Д. Аспекти кредитної політики комерційного банку в сучасних умовах. *Збірник наукових праць Державного університету інфраструктури та технологій*. Сер. : Економіка і управління. 2017. Вип. 40. С. 163-169.

24. Астатурян К. В. Напрями вдосконалення управління кредитною діяльністю банку в сучасних економічних умовах. *Розвиток освіти, науки та бізнесу: результати 2020: тези доп. міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 3-4 грудня 2020 р. Україна, Дніпро, 2020. Т. 1. С. 75.*

25. Балансові дані банків. *Національний банк України*. 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1> (дата звернення: 01.08.2024).

26. Банківські операції: Підручник / За ред. д.е.н., проф. О.В. Дзюблюка. Тернопіль: Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2009. 696 с

27. Бітнер І., Коротких О. Кредитна політика комерційного банку в умовах економічної нестабільності. *Економіка та суспільство*. 2023. № 56. С. 17-25.

28. Варцаба В. І. Проблеми та напрями підвищення якості кредитних портфелів українських банків у реаліях часу. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2022. № 1 (59). С. 98-104.

29. Васюренко О.В. Банківський менеджмент: навч. посіб. К.: Академія, 2001. 320 с.

30. Вдовенко Л. О. Кредитна політика системно важливих банків в Україні. *Економіка, фінанси менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 11. С. 73-83.
31. Венглюк А., Батрак О. Вплив невизначеності на кредитну політику банків: теоретичний аналіз. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-83>.
32. Вербовенко І. В., Жарікова О. Б. Управління кредитним портфелем банку. *Матеріали Міжнародного науково-практичного круглого столу «Страховий ринок України: виклики в період дії воєнного стану та перспективи подальшого розвитку»*. 2022. С.11-15.
33. Височина В. В. Управління кредитним портфелем комерційного банку. *Збірник наукових матеріалів міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*. 2022. С. 73.
34. Владика Ю., Турова Л., Тарасенко Т. Адаптація кредитної політики комерційних банків в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-103>.
35. Владиченко Н. В., Совінська І. Ф. Контроль за проблемною заборгованістю банків як основа ефективної кредитної політики. *Бухгалтерський облік, оподаткування та контроль в умовах міжнародної економічної інтеграції: збірник тез доповідей*. 2019. С. 221.
36. Владичин У.В. Банківське кредитування. Київ: Атака, 2008. 648 с.
37. Вовк І. С. Особливості кредитної політики комерційних банків в сучасних умовах. *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ*. 2023. С. 97.
38. Вовчак О.Д., Руцишин Н.М., Андрейків Т.Я. Кредит і банківська справа : підручник. Київ: Знання, 2008. 564 с.
39. Волкова В. В., Власенко О. С. Підвищення якості кредитного портфеля як чинник мінімізації кредитного ризику банку. *Економіка і організація управління*. 2021. С. 76-85.

40. Гече Ф. Е., Мулеса О. Ю., Гриненко В. В., Смоланка В. Ю. Знаходження найвпливовіших факторних ознак при побудові лінійних регресійних моделей. *Technology Audit and Production Reserves*. 2019. 3(2), 47.

41. Гудіма Т. С. Особливості впливу кредитної діяльності фінансових установ на грошово-кредитну політику. *Вчені записки Таврійського національного університету імені ВІ Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2020. №2. С. 126-133.

42. Гуцал І. С. Дієвість кредитного механізму в економіці України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук : спец. 08.04.01. Київ, 2004. 31 с.

43. Д'яконова І. І. Удосконалення банківських операцій і попередження ризиків як умова зміцнення банківської системи України : монографія. Суми : Університетська книга, 2007. 88 с.

44. Дані про обсяги кредитів та частку непрацюючих кредитів у розрізі банків України *Національний банк України*. 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl> (дата звернення: 18.07.2024).

45. Добровольська О. В., Йолтухівський В. М. Ліквідне забезпечення як запорука якісної кредитної політики комерційного банку: практичний аспект. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8762>.

46. Дуброва Н. П., Тріль А.О. Кредитна політика комерційного банку. *Інтернаука*. 2018. № 3(2). С. 59-61.

47. Єрмоменко В., Алілуйко А., Березька К., Мартинюк О. Економетрика. *Видавництво «Підручники і посібники»*. Тернопіль. 2023. 452 с.

48. Запорожець С., Тригуб Ю. Управління якістю кредитного портфеля банку в період воєнного стану. *Фінансовий простір*. 2022. №4 (48). С. 71-77.

49. Зверук Л. А., Лисенко Т. С. Управління кредитною діяльністю банківських установ: сутність, практика, напрями вдосконалення. *Бізнес Інформ*, 2019. № 1. С. 349-357.

50. Значення економічних нормативів в цілому по системі. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442 (дата звернення: 27.08.2023).

51. Значення економічних нормативів у розрізі банків України. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442 (дата звернення: 28.07.2024).

52. Золотарьова О., Півняк Ю., Мартиненко П. Концепція кредитної політики комерційного банку та можливості підвищення її ефективності. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 9. Ч. 2. С. 108–112.

53. Карбівничий І.В. Теоретичні аспекти формування кредитної політики банку. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. Т. 17. Суми: УАБС НБУ, 2006. С. 264–270

54. Коваленко Д. І. Системні чинники формування кредитної політики банків в умовах економічної нестабільності. *Інтернаука*. 2015. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/1451482099728.pdf>.

55. Ковальова О., Іоргачова М. Кредитна політика комерційного банку в умовах невизначеності економічного середовища. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2021. № 5(40). Р. 65–75.

56. Корпанюк Т. М., Цуркан А. О. Кредитна політика комерційного банку та напрями її удосконалення. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2018. №23, Вип. 2. С. 142-146.

57. Корпоративне управління. *АТ КБ «ПриватБанк»*. 2024. URL: <https://privatbank.ua/about/management/corp> (дата звернення: 27.06.2024).

58. Костюк В. А., Чепчак Д. Р. Розвиток кредитної діяльності банків в Україні. *Економіка і суспільство*. 2018. № 18. С. 21-26.

59. Кравчук О. А., Прутська О. О. Удосконалення кредитної політики банку. *Економічна теорія та історія економічної думки*. 2018. С. 78.

60. Кредити.

АТ КБ «ПриватБанк».

2024.

URL: <https://privatbank.ua/business/kredit> (дата звернення: 18.07.2024).

61. Криклій О. А. Фактори, що впливають на формування та реалізацію кредитної політики банків України. *Міжнародна науково-практична конференція: збірник тез VII (18-19 жовтня 2012 р.)*. Черкаси : ЧІБС УБС НБУ, 2012. С. 53-55.

62. Криклій О. А., Крухмаль О. В. Посилення ролі кредитної політики банків у механізмі кредитного забезпечення. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2014. № 3. С. 66-70.

63. Криклій О. А., Мірошниченко О. В. Формування кредитної політики банку. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2013. № 3. С. 165-171.

64. Круш П. В., Бугрім С. І. Напрями підвищення результативності управління кредитною політикою банку в умовах кризи. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2017. Вип. 19. С. 149–158.

65. Кузнецова Л. В., Мороз А. П., Савлук М. І. Кредитна політика та аналіз сучасного стану кредитного ринку України. *Науковий вісник МДУ*. 2018. №1. С. 181.

66. Лагутін В.Д. Кредитування: теорія і практика: навчальний посібник. - 4-е вид. стереот. К.: Знання, 2004. 215 с.

67. Любар О. О. Кредитна політика банків: види та моделі. *Вісник університету банківської справи Національного банку України*. 2010. № 3. С. 9.

68. Малахова О. Л. Кредитний менеджмент: навч. посіб. Тернопіль, Вектор, 2015. 424 с.

69. Малкін В. М. Методика побудови регресійних моделей в умовах ефекту мультиколінеарності. *Сучасні комп'ютерні та інформаційні системи і технології: матер. І Всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конф.* 2020. С. 9-11.

70. Миськів Г. В., Павленчик Н. Ф., Фурсіна О. В. Об'єктивні та суб'єктивні чинники формування кредитної політики банків України. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2018. № 4 (27). С. 61-70.

71. Михайляк Г. В., Михайляк І. В. Кредитна політика банків та шляхи її оптимізації. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 27(2). С. 103–106.

72. Никоненко А. О., Кононенко Г. І. Кредитна політика комерційного банку в ринкових умовах. *Домінанти соціально-економічного розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу*. Київський національний університет технологій та дизайну, 2021. С. 178-180.

73. Омельченко О. В., Король Р. М. Роль кредитної політики банку у забезпеченні надійності його кредитного портфелю. *Подільський науковий вісник*. 2021. № 2. С. 20-23.

74. Оцінка кредитоспроможності агроформувань (теорія та практика): монографія / О. Є. Гудзь, М. Я. Дем'яненко, П. А. Стецюк. К.: ННЦ ІАЕ, 2008. 302 с.

75. Петрушко Я. Р. Кредитна діяльність банку та основні етапи її організації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Випуск 20, частина 2. С.166-170.

76. Подік С. М. Кредитна політика комерційного банку. Теорія і практика : навч. посіб.. К. : ФАДА, ЛТД, 2007. 254 с.

77. Положення про кредитну політику. *АТ КБ «ПриватБанк»*. URL: https://static.privatbank.ua/files/credit-politic-new_14052019.pdf (дата звернення: 18.06.2024).

78. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: Постанова Правління Національного банку України від 11.06.2018 №64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text>.

79. Пріщенко О., Черемська Н., Черногор Т. Побудова математичних моделей за допомогою методів кореляційного і регресійного аналізу. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Серія: Інноваційні дослідження у наукових роботах студентів. 2021. 2: 29-36.

80. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 5-6, ст.30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.

81. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень: Закон України від 18.11.2003 № 1255-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 11, ст.140. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1255-15#Text>.

82. Про заставу: Закон України від 02.10.1992 №2654-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 47, ст.642. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-12#Text>.

83. Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 №898-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 38, ст.313. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-15#Text>.

84. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 № 2664-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 1, ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>.

85. Рибалко О. П. Парадигма розвитку стратегії кредитної політики комерційного банку. *Бізнес-навігатор*. 2018. Вип. 1(2). С. 129-132.

86. Рисін В.В. Реалізація ресурсної політики банків в умовах фінансової нестабільності: монографія. К.: УБС НБУ, 2012. 390 с.

87. Річний звіт за 2018 рік. АТ КБ «ПриватБанк». URL: https://static.privatbank.ua/files/year_zvit_05_05.pdf (дата звернення: 18.06.2024).

88. Річний звіт за 2019 рік. АТ КБ «ПриватБанк». URL: <https://static.privatbank.ua/files/R%D1%96chnij+zv%D1%96t+za+2019rg..pdf> (дата звернення: 18.06.2024).

89. Річний звіт за 2021 рік. АТ КБ «ПриватБанк». URL: https://static.privatbank.ua/files/doc2_09092022.pdf (дата звернення: 18.06.2024).

90. Річний звіт за 2022 рік. АТ КБ «ПриватБанк».
URL: https://static.privatbank.ua/files/doc2_09092022.pdf (дата звернення: 18.06.2024).

91. Річний звіт за 2023 рік. АТ КБ «ПриватБанк».
URL: https://static.privatbank.ua/files/Richnyy_zvit_za_2023.pdf?_gl=1*15ff52n*_gcl_au*MTQ3MzQ1MzYxMS4xNzEzOTUxMzU1*_ga*MTY1MTY4NjMyOC4xNzEzOTUxMzU2*_ga_C7N2L9YCQ9*MTcyMDM1MzI4NS45LjEuMTcyMDM1MzI5My41Mi4wLjA. (дата звернення: 18.06.2024).

92. Росола У. В., Щока Н. І., Ярмолюк М. С. Кредитна політика та аналіз сучасного стану кредитного ринку України. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2018- Випуск 1(9). С.181-188.

93. Семенча І. Є. Ефективне управління кредитною діяльністю банку: системний погляд професійного менеджера. *Інфраструктура ринку*. 2019. №34. С. 291-297.

94. Ситник Н., Мацей К. Основні показники діяльності комерційних банків як основної ланки кредитної політики України в умовах війни. *Scientific Collection «InterConf»*, 2022. №135. С. 72-75.

95. Статистика. *Національний банк України*. 2024.
URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic> (дата звернення: 28.07.2024).

96. Статут АТ КБ «ПриватБанк»: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 05.06.2019 № 594 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 13.01.2023 № 31).
URL: https://static.privatbank.ua/files/statut_11042023.pdf (дата звернення: 18.06.2024).

97. Табенська Ю. Аналіз та оцінка якості кредитного портфелю банку. *Молодий вчений*. 2018. №8 (60). С. 397-399.

98. Ташлай Ю. Ю., Кононенко Г. І. Формування кредитної політики банку в сучасних умовах господарювання. *Інноватика в освіті, науці та бізнесі: виклики та можливості* : матеріали II Всеукраїнської конференції здобувачів

вищої освіти і молодих учених, м. Київ, 18 листопада 2021 року. Т. 2. Київ : КНУТД, 2021. С. 236-240.

99. Ткач В. М. Основні тенденції та особливості кредитної політики комерційних банків. *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ*. 2018. С. 221.

100. Халатур С. М. Менеджмент формування кредитної політики комерційного банку в сучасних умовах. *Інноваційна економіка*. 2022. № 4. С. 40-45.

101. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

102. Череп О. Г., Куц Г. О. Заходи щодо покращення кредитної діяльності комерційних банків України. *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки*. 2019. №3. С. 114-116.

103. Черничко Т. В., Михайляк Г. В., Михайляк І. В. Кредитна політика банків в умовах української моделі монетарного трансмісійного механізму. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер.: Економіка*. 2018. № 1. С. 188-194.

104. Яворський М. Міжнародні індекси і політична стабільність України. URL :<https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/a9dd69ff-60a0-4992-8723-47bfabba51ae/content> (дата звернення: 30.06.2024).

ДОДАТОК А

Інструментарій оцінювання кредитного ризику банку

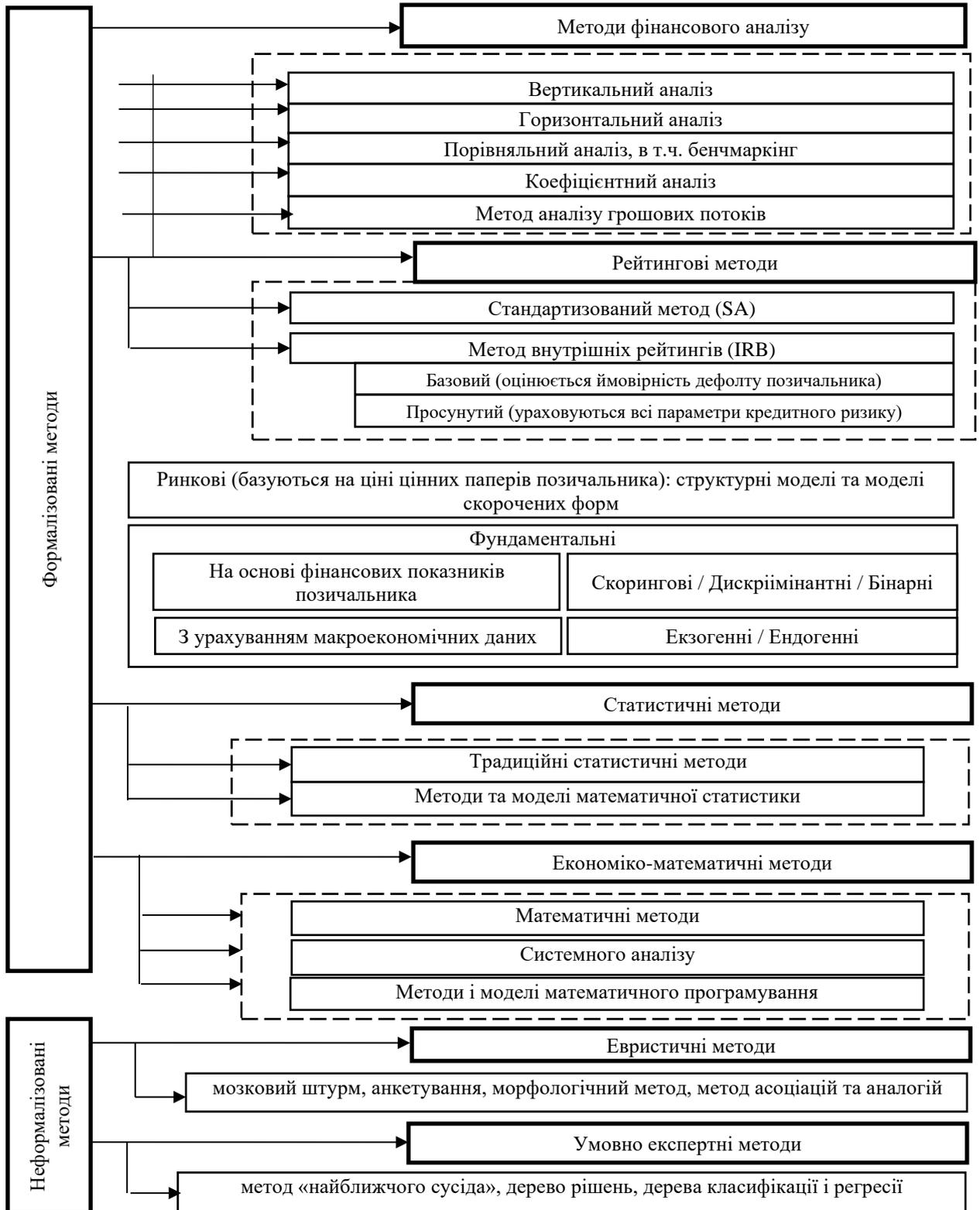

Рис. А.1. Інструментарій оцінки індивідуального кредитного ризику банку

Джерело: складено автором

**Показники, що використовуються для оцінки рівня портфельного
кредитного ризику банку**

Показник	Порядок розрахунку	Умовні позначення
Можлива величина збитків за кредитним портфелем	$S_p = \sum_{i=1}^n S_i p_i(c)$	де W – величина ризику; $p(c)$ – імовірність
Середньозважений кредитний портфельний ризик	$L = \sum_{i=1}^n p_i(c) \cdot \frac{S_i}{S} = \frac{\sum_{i=1}^n p_i(c) S_i}{\sum_{i=1}^n S_i} = \frac{S_p}{S}$	виникнення збитків за кредитною операцією; S – сума кредиту; S_i – сума i -ї кредитної угоди;
Дисперсія (варіація)	$\sigma^2 = Var(p) = \sum_{i=1}^n (p_i(c) - L)^2 \cdot \frac{S_i}{S}$	$p_i(c)$ – рівень
Середньоквадратичне відхилення	$\sigma = \sqrt{Var(p)}$	кредитного ризику i -ї кредитної операції;
Позитивна семіваріація	$PSV = \sum_{i=1}^n t_i^2 \cdot \frac{S_i}{S}$	n – обсяг кредитного портфеля (кількість угод);
Негативна семіваріація	$NSV = \sum_{i=1}^n l_i^2 \cdot \frac{S_i}{S}$	t – додатні відхилення кредитних ризиків угод кредитного портфеля від кредитного портфельного ризику;
Позитивне середнє семіквадратичне відхилення	$psv = \sqrt{PSV}$	
відхилення Негативне середнє семіквадратичне	$nsv = \sqrt{NSV}$	l_i – додатні відхилення кредитних ризиків угод кредитного портфеля від кредитного портфельного ризику
Коефіцієнт асиметрії	$a = \sum_{i=1}^n \frac{S_i}{S} \cdot (p_i(c) - L)^3 / \sqrt{Var^3(p)}$	

Порівняльна характеристика системних комплексів для оцінки рівня портфельного кредитного ризику банку

Характеристика	CreditMetrics	KMV Portfolio Manager	CreditRisk+	Credit Portfolio View
Підхід до моделювання	Знизу вгору	Знизу вгору	Знизу вгору	Зверху вниз
Вид кредитного ризику	Зміна ринкової вартості	Зміна ринкової вартості	Втрати при дефолті	Втрати при дефолті
Фактори кредитного ризику	Вартість активів	Вартість активів	Імовірність дефолту	Макроекономічні фактори
Кредитна подія	Зміна кредитного рейтингу або дефолт	Неперервна імовірність дефолту	Дефолт	Зміна кредитного рейтингу або дефолт
Імовірність дефолту	Безумовна	Безумовна	Безумовна	Умовна
Волатильність	Постійна величина	Постійна величина	Випадкова величина	Випадкова величина
Кореляція між дефолтами	Структурна на основі акцій	Структурна на основі акцій	Спрощена (процес дефолту)	Факторна модель
Рівень відновлення заборгованості	Випадкова величина	Випадкова величина	Постійна величина в межах кожного діапазону	Випадкова величина
Методологія розрахунку	Імітаційне моделювання / аналітичне рішення	Аналітичне рішення	Аналітичне рішення	Імітаційне моделювання

ДОДАТОК Б

Стрес-тестування кредитного ризику банку

Таблиця Б.1

Характеристика основних видів стрес-тестів кредитної діяльності банку

Вид стресу	Характеристика
Однофакторні стрес-тести	Розглядається вплив зміни одного з факторів кредитного ризику на вартість портфеля.
Багатофакторні	Розглядається вплив зміни групи факторів кредитного ризику на вартість портфеля.
Аналіз історичних сценаріїв	Дослідження впливу факторів кредитних ризиків, які вже відбувалися у минулому. Основним недоліком цього методу є те, що не враховуються характеристики ринку й інституційних структур, які з часом змінюються.
Аналіз гіпотетичних сценаріїв	Використовуються, якщо історичний сценарій не відповідає характеристикам даного портфеля або не враховує певні фактори ризику. Перевагою є підвищена гнучкість у формулюванні можливих подій. Недоліком є складність визначення ймовірності подій, які ніколи до цього не відбувалися.
Динамічні гіпотетичні сценарії	Динамічні сценарії виступають основними сценарними моделями розвитку подій за певний історичний проміжок часу. В їх основі – певні зміни (як правило настання криз, дефолтів тощо), що мають визначену послідовність розвитку або настають одразу та призводять до значного погіршення ситуації на світових ринках. Зазвичай, такі сценарії включають динамічні процеси, передбачити які досить складно, але їх наслідки спрогнозувати можливо. Різновидом динамічних моделей є моделі на основі послідовності статичних кроків. Вони дозволяють оцінити ситуацію в цілому, спрогнозувати її наслідки та оцінити ймовірність настання дефолту.
Статичні гіпотетичні сценарії	Дозволяють проводити аналіз ситуації та оцінювати втрати внаслідок погіршення ситуації на певний історичний момент часу (на певну дату). Вони поділяються на «констатаційні», що дають можливість проведення аналізу з виявленням слабких місць у діяльності банку, та «компенсаційні», що дозволяють також приймати компенсаційні та можливі заходи антикризового характеру.

ДОДАТОК В

Ключові показники ефективності кредитної політики банку

Таблиця В.1

Склад та характеристики ключових показників ефективності кредитної політики банку

1	Показник	Методика розрахунку	Рівень втрат за ризиками
1	2	3	4
Фінанси	Рентабельність кредитного портфеля	Чистий прибуток від кредитної діяльності / Середній обсяг кредитного портфеля	Втрати від зниження рентабельності через кредитні ризики
	Частка непрацюючих кредитів	Непрацюючі кредити / Загальний обсяг кредитного портфеля	Втрати через дефолти позичальників
	Частка простроченої заборгованості	Прострочена заборгованість / Загальний обсяг кредитного портфеля	Втрати через затримки у погашенні боргу
	Коефіцієнт покриття резервами	Резерви під кредитні ризики / Непрацюючі кредити	Втрати через недостатність резервів
	Темпи зростання кредитного портфеля	(Обсяг кредитного портфеля на кінець періоду - Обсяг кредитного портфеля на початок періоду) / Обсяг кредитного портфеля на початок періоду	Ризик надмірного зростання без належного контролю
	RAROC (Risk-Adjusted Return on Capital)	(Прибуток - Резерви на покриття ризиків) / Капітал, зважений на ризик	Втрати через незадовільний рівень прибутковості після ризиків
Клієнти	Рівень задоволеності клієнтів	Опитування або відгуки клієнтів	Втрати через незадоволеність клієнтів
	Кількість скарг клієнтів	Загальна кількість скарг / Загальна кількість клієнтів	Втрати через репутаційні ризики та відтік клієнтів
	Середній час розгляду кредитної заявки	Середній час від подання заявки до ухвалення рішення	Втрати через втрату потенційних клієнтів через довгий час розгляду
Бізнес-процеси	Ефективність основних бізнес-процесів	Чистий прибуток від кредитування / Операційні витрати на кредитний процес	Втрати через низьку операційну ефективність

Продовження таблиці В.1

1	2	3	4
	Коефіцієнт операційної ефективності	Операційні витрати / Доходи від кредитної діяльності	Втрати через неефективні операційні витрати
	Кількість впроваджених нових кредитних продуктів	Кількість нових кредитних продуктів за рік	Втрати через відставання від ринкових тенденцій
Персонал	Рівень кваліфікації персоналу	Кількість сертифікатів або тренінгів, пройдених працівниками	Втрати через низьку кваліфікацію та помилки в кредитуванні
	Плинність кадрів	Кількість звільнень / Загальна кількість працівників	Втрати через відтік кваліфікованих кадрів
	Рівень залученості персоналу	Опитування персоналу щодо задоволеності роботою	Втрати через низьку залученість та зниження продуктивності

ДОДАТОК Г

Аналіз зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк»

Таблиця Г.1

Склад та динаміка зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.18 по 01.07.24

	Кошти отримані від НБУ	Кошти банків	Кошти клієнтів	у тому числі кошти суб'єктів господарювання та небанківських фінансових установ	у тому числі кошти на вимогу	у тому числі кошти фізичних осіб	у тому числі кошти на вимогу	Фінансові зобов'язання, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	Боргові цінні папери, емітовані банком	Інші залучені кошти	Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	Відстрочені податкові зобов'язання	Резерви за зобов'язаннями	Інші фінансові зобов'язання	Інші зобов'язання	Субординований борг	Усього зобов'язань
01.01.2018	2393520	233849	208565760	40467784	27744538	168058211	50203337	0	2029	337827	0	107615	2277576	7748144	1425029	362413	233453763
01.01.2019	9817139	194872	224951854	47391950	35956828	177382150	66877530	0	2129	333266	0	152624	2407723	10491908	1992882	230721	250575117
01.01.2020	7720807	201143	231386432	50195106	39550501	181013289	81667279	0	2228	285096	0	139318	2362996	13682046	3599573	197372	259577012
01.01.2021	0	2243	309536166	84236876	69333049	225042942	122470412	0	2327	340323	0	163888	10687483	8591292	4556324	235607	334115653
01.01.2022	0	2532	321705424	95089824	82583290	226373290	136601788	0	2427	328330	0	159146	3650326	10617547	3949108	227304	340642144
01.01.2023	0	329	464871501	130327371	116118269	333937113	243427296	0	2528	567788	2972075	0	5803423	13222380	4140466	304719	491885208
01.01.2024	0	486	549686644	157329253	144632730	391513964	314201681	0	2628	3087561	25790403	0	5437546	13063856	4383015	316500	601768639
01.07.2024	0	1059	549440121	142872468	128498086	405743443	324743770	4874	2667	4977750	3327315	796544	5891922	25983743	4061298	337479	594824772
Абсолютне відхилення	-	-232791	340874361	102404683	100753548	237685231	274540433	4874	638	4639923	3327315	688929	3614346	18235599	2636269	-24934	361371009
Темп приросту	-100,00	-99,55	163,44	253,05	363,15	141,43	546,86		31,46	1373,46		640,18	158,69	235,35	185,00	-6,88	154,79

Структура зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.18 по 01.07.24

	Кошти отримані від НБУ	Кошти банків	Кошти клієнтів	у тому числі кошти суб'єктів господарювання та небанківських фінансових установ	у тому числі кошти на вимогу	у тому числі кошти фізичних осіб	у тому числі кошти на вимогу	Фінансові зобов'язання, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	Боргові цінні папери, емітовані банком	Інші залучені кошти	Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	Відстрочені податкові зобов'язання	Резерви за зобов'язаннями	Інші фінансові зобов'язання	Інші зобов'язання	Субординований борг	Усього зобов'язань
01.01.2018	5,31	0,10	89,34	17,33	11,88	71,99	21,50	0,00	0,00	0,14	0,00	0,05	0,98	3,32	0,61	0,16	100,00
01.01.2019	3,92	0,08	89,77	18,91	14,35	70,79	26,69	0,00	0,00	0,13	0,00	0,06	0,96	4,19	0,80	0,09	100,00
01.01.2020	2,97	0,08	89,14	19,34	15,24	69,73	31,46	0,00	0,00	0,11	0,00	0,05	0,91	5,27	1,39	0,08	100,00
01.01.2021	0,00	0,00	92,64	25,21	20,75	67,35	36,66	0,00	0,00	0,10	0,00	0,05	3,20	2,57	1,36	0,07	100,00
01.01.2022	0,00	0,00	94,44	27,91	24,24	66,45	40,10	0,00	0,00	0,10	0,00	0,05	1,07	3,12	1,16	0,07	100,00
01.01.2023	0,00	0,00	94,51	26,50	23,61	67,89	49,49	0,00	0,00	0,12	0,60	0,00	1,18	2,69	0,84	0,06	100,00
01.01.2024	0,00	0,00	91,35	26,14	24,03	65,06	52,21	0,00	0,00	0,51	4,29	0,00	0,90	2,17	0,73	0,05	100,00
01.07.2024	0,00	0,00	92,37	24,02	21,60	68,21	54,59	0,00	0,00	0,84	0,56	0,13	0,99	4,37	0,68	0,06	100,00

ДОДАТОК Д
Аналіз активів АТ КБ «ПриватБанк»

Таблиця Д.1

Склад та динаміка активів АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.18 по 01.07.24

Дата	Грошові кошти та їх еквіваленти		Цінні папери, що рефінансуються НБУ		Кошти в інших банках		Кредити та заборгованість клієнтів		Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю		Інвестиції		Основні засоби та нематеріальні активи		Інші активи		Загальні активи, усього	Чисті активи, усього
	Сума, тис грн	Частка %	Сума, тис грн	Частка %	Сума, тис грн	Частка %	Сума, тис грн	Частка %	Сума, тис грн	Частка %	Сума, тис грн	Частка %	Сума, тис грн	Частка %	Сума, тис грн	Частка %	Сума, тис грн	Частка %		
01.01.2018	19696688	7,60	34434985	13,29	7936858	3,06	38117628	14,71	90223779	34,83	39174790	15,12	1008492	0,39	3276639	1,26	25191616	9,72	491715950	259061473
01.01.2019	22345331	7,92	86244441	30,58	5069731	1,80	52019975	18,44	79298866	28,12	14537748	5,15	3487221	1,24	3793400	1,34	15240637	5,40	525247759	282037351
01.01.2020	28601098	9,11	84680230	26,96	17803067	5,67	61033321	19,43	66601740	21,20	27918084	8,89	3533531	1,12	6480513	2,06	17454359	5,56	552058120	314105943
01.01.2021	27029630	6,99	100749834	26,04	23653430	6,11	56805053	14,68	119196146	30,80	27417601	7,09	2963446	0,77	7641977	1,97	21482457	5,55	566179320	386939574
01.01.2022	28117656	6,90	93096372	22,86	25839685	6,34	70193030	17,24	129074136	31,69	26319531	6,46	2019273	0,50	7362230	1,81	25234755	6,20	582851091	407256669
01.01.2023	40566774	7,38	95716216	17,41	60233746	10,96	71355251	12,98	143919800	26,18	100242085	18,24	2184990	0,40	6617191	1,20	28837972	5,25	737413904	549674027
01.01.2024	79648102	11,60	100376470	14,62	5061458	10,93	5637763	13,93	171470647	24,97	133798041	19,49	70012	0,35	66895046	0,97	282508004	4,11	879800102	686613291
01.07.2024	92265798	13,63	104351819	15,41	0948297	10,48	04515026	15,44	175182859	25,87	102350970	15,12	59763,8	0,35	66304500	0,98	184805572,73	2,73	872402422	677095539
Абсолютне відхилення	72569110	6,03	69916834	2,12	63011439	7,42	66397398	0,73	84959080	-8,96	63176180	0,00	361271,8	-0,04	3353811	-0,28	6711059,4	-6,99	80686472	418034066
Темп приросту	368,43	79,30	203,04	15,96	793,91	242,43	174,19	4,93	94,16	-25,72	161,27	-0,03	134,98	-10,26	102,36	22,28	-26,64	71,92	77,42	161,36

ДОДАТОК Е

Аналіз кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за типами кредитів

Таблиця Е.1

Склад та динаміка кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за типами кредитів з 01.01.18 по 01.01.23

Показник	Абсолютне значення, станом на 01.01, тис. грн						Питома вага, станом на 01.01, %						Базисне відхилення	
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2019	2020	2021	2022	2023	2024	тис. грн	%
Кредити, що управляються як окремий портфель	212795	210579	164332	163513	167931	170042	72,89	71,13	70,60	67,41	67,04	61,85	-42753	-20,09
Кредити РЕПО юридичним особам	0	0	0	0	0	1 459	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,53	1459	x
Кредити юридичним особам	5648	6250	5509	4091	5340	6386	1,93	2,11	2,37	1,69	2,13	2,32	738	13,07
Кредити фізичним особам – кредитні картки	45314	51890	40609	45314	46593	54500	15,52	17,53	17,45	18,68	18,60	19,82	9186	20,27
Кредити фізичним особам – іпотечні кредити	12923	11467	9566	9858	3912	5618	4,43	3,87	4,11	4,06	1,56	2,04	-7305	-56,53
Кредити фізичним особам – споживчі кредити	4193	4148	3500	5343	3880	9751	1,44	1,40	1,50	2,20	1,55	3,55	5558	132,55
Кредити фізичним особам – кредити на придбання автомобіля	332	250	35	394	328	885	0,11	0,08	0,02	0,16	0,13	0,32	553	166,57
Кредити фізичним особам – інші кредити	672	498	129	83	26	13	0,23	0,17	0,06	0,03	0,01	0,00	-659	-98,07
Кредити підприємствам МСБ	8251	8555	6859	11903	21311	25454	2,83	2,89	2,95	4,91	8,51	9,26	17203	208,50
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом – фізичні особи	654	1152	588	267	162	147	0,22	0,39	0,25	0,11	0,06	0,05	-507	-77,52
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом – юридичні особи	710	742	1052	735	364	102	0,24	0,25	0,45	0,30	0,15	0,04	-608	-85,63
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом - МСБ	248	418	517	1067	649	560	0,08	0,14	0,22	0,44	0,26	0,20	312	125,81
Всього кредитів	291936	296043	232772	242568	250496	274917	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	-17019	-5,83

ДОДАТОК Ж

Аналіз якості кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк»

Таблиця Ж.1

Динаміка кредитного ризику корпоративного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.18 по 01.07.24

Дата	Показник	Абсолютне значення, в розрізі ймовірності дефолту позичальника, тис. грн										Частка ймовірності дефолту, %		
		Клас позичальника										Клас позичальника		
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2-8	9-10
01.01.2019	Сума кредитної заборгованості	1877508	5652870	15589739	17475917	6267841	5407418	1008	402581	6216828	54149586	1,44	2,21	96,35
	Кредитний ризик	6181	78558	433285	529328	291539	5084	00	45636	1079331	38702157	0,12	0,08	99,8
01.01.2020	Сума кредитної заборгованості	3216409	791665	2399272	907800	562940	43119	193903	54875	43188	215882004	1,95	2,53	95,52
	Кредитний ризик	253413	9669	109130	15402	18366	169	28022	1546	23202	214613692	0,15	0,11	99,74
01.01.2021	Сума кредитної заборгованості	4350223	1614652	2224892	1184410	554708	28836	32205	6867	217920	212850775	2,36	3,3	94,35
	Кредитний ризик	321678	44082	106238	58770	12987	3090	1481	1908	66513	212813856	0,16	0,11	99,72
01.01.2022	Сума кредитної заборгованості	4203194	1111458	2646200	1092210	715520	287532	7326	25062	292011	168092369	3,82	3,12	93,06
	Кредитний ризик	274115	10211	136314	15919	16021	7078	557	6197	88231	168020539	0,2	0,12	99,68
01.01.2023	Сума кредитної заборгованості	6758084	1302850	3205491	813728	153961	15519	15574	18886	167094	164628979	8,29	3,99	87,72
	Кредитний ризик	337581	15249	157334	12037	6229	48	87	1096	13445	164592342	0,43	0,21	99,36
01.01.2024	Сума кредитної заборгованості	20 009 589	1 746 295	5 886 728	957 978	403 181	38 644	48 531	00	118 407	171 605 805	9,96	4,52	85,51
	Кредитний ризик	836 593	15 504	290 272	23 704	22 864	4 370	1 809	00	1 065	171 270 887	0,49	0,21	99,31
01.07.2024	Сума кредитної заборгованості	17 929 837	3 190 489	5 506 542	1 011 963	770 686	283 439	156	51 112	248 186	172 619 676	8,89	5,36	85,74
	Кредитний ризик	679 250	35 049	296 095	31 889	21 017	22 272	19	3 135	105 580	172 275 478	0,39	0,24	99,37

Таблиця Ж.2

Динаміка показників кредитного ризику портфеля фізичних осіб АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.18 по 01.07.24

Дата	Показник	Абсолютне значення, в розрізі ймовірності дефолту позичальника, тис. грн					Частка ймовірності дефолту, %				
		Клас позичальника					Клас позичальника				
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
01.01.2019	Сума кредитної заборгованості	39864200	147779	418704	257299	28942284	57,25	0,21	0,60	0,37	41,57
	Кредитний ризик	878 227	21 632	144 998	164 941	26261413	3,20	0,08	0,53	0,60	95,60
01.01.2020	Сума кредитної заборгованості	47 795 923	78 681	359 049	240 805	26345741	63,88	0,11	0,48	0,32	35,21
	Кредитний ризик	916 731	15 445	118 153	148 100	25897873	3,38	0,06	0,44	0,55	95,58
01.01.2021	Сума кредитної заборгованості	45 047 358	68 643	205 608	145 454	13103531	76,91	0,12	0,35	0,25	22,37
	Кредитний ризик	839 591	8 688	66 152	85 518	12717128	6,12	0,06	0,48	0,62	92,71
01.01.2022	Сума кредитної заборгованості	57 752 630	92 187	241 038	154 555	9 904 405	84,75	0,14	0,35	0,23	14,53
	Кредитний ризик	1 046 765	7 256	77 291	88 281	9 622 732	9,65	0,07	0,71	0,81	88,75
01.01.2023	Сума кредитної заборгованості	50 553 058	141 112	580 382	378 479	9373866	82,84	0,23	0,95	0,62	15,36
	Кредитний ризик	924 338	13 454	186 134	232 237	7786679	10,11	0,15	2,04	2,54	85,17
01.01.2024	Сума кредитної заборгованості	69 037 919	622 218	393 426	276 555	8 328 519	87,77	0,79	0,50	0,35	10,59
	Кредитний ризик	1 382 589	21 426	115 341	151 221	7 838 649	14,54	0,23	1,21	1,59	82,43
01.07.2024	Сума кредитної заборгованості	77 221 705	1 203 297	549 822	305 513	8 312 618	88,16	1,37	0,63	0,35	9,49
	Кредитний ризик	1 529 016	33 383	155 227	164 355	7 784 014	15,82	0,35	1,61	1,70	80,53

Джерело: розраховано автором на основі [13]

ДОДАТОК И

Інформаційна база моделювання впливу невизначеності на кредитну політику АТ КБ «ПриватБанк»

Таблиця И.1

Нормалізовані дані для моделювання впливу невизначеності за 2012-2023 рр.

	GRP	PSAV	CPI	RQI	WUI	IR	FX	UR	NPL
2012	-0,66	2,24	0,11	-1,00	-0,49	-1,03	2,08	0,03	-1,84
2013	-0,65	1,10	0,00	-1,27	-0,14	-0,97	2,08	0,00	-1,57
2014	0,21	-0,96	0,28	-1,27	-0,21	0,94	2,47	0,15	-1,86
2015	-0,32	-0,86	0,25	-1,47	-0,45	2,37	3,08	0,13	-2,10
2016	-0,43	-0,68	0,54	-0,06	2,67	-0,04	3,24	0,15	-1,92
2017	-0,36	-0,71	0,61	0,82	-0,02	0,06	3,28	0,16	-0,27
2018	-0,47	-0,71	0,46	0,95	-0,51	-0,24	3,30	0,10	-0,13
2019	-0,49	0,02	0,67	1,22	0,88	-0,69	3,25	0,07	-0,18
2020	-0,48	0,47	0,61	0,88	-0,98	-0,62	3,29	0,16	-0,24
2021	-0,38	0,52	0,65	0,75	-0,42	-0,23	3,31	0,19	-0,30
2022	2,62	-0,93	0,96	0,48	-0,93	1,07	3,48	1,00	-0,36
2023	1,41	0,52	1,00	-0,06	0,59	-0,61	3,60	0,84	-0,37

ДОДАТОК К

**Результати побудови авторегресійно-розподіленої лагової моделі для
показника «недіючі кредити»**

Included observations: 10 after adjustments
 Maximum dependent lags: 2 (Automatic selection)
 Model selection method: Akaike info criterion (AIC)
 Dynamic regressors (2 lags, automatic): IR FX
 Fixed regressors: C
 Number of models evaluated: 18
 Selected Model: ARDL(2, 2, 0)

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.*
NPL(-1)	0.514105	0.220491	2.331636	0.1020
NPL(-2)	-0.182460	0.090355	-2.019377	0.1367
IR	-0.075752	0.108026	-0.701237	0.5337
IR(-1)	-0.409691	0.102957	-3.979241	0.0284
IR(-2)	0.267192	0.136090	1.963347	0.1444
FX	1.410058	0.475346	2.966382	0.0592
C	-4.966284	1.746924	-2.842873	0.0655
R-squared	0.994249	Mean dependent var		-0.774212
Adjusted R-squared	0.982747	S.D. dependent var		0.826253
S.E. of regression	0.108529	Akaike info criterion		-1.407576
Sum squared resid	0.035335	Schwarz criterion		-1.195766
Log likelihood	14.03788	Hannan-Quinn criter.		-1.639930
F-statistic	86.44160	Durbin-Watson stat		2.488779
Prob(F-statistic)	0.001895			

*Note: p-values and any subsequent tests do not account for model selection.

Рис. К.1. Специфікація базової авторегресійно-розподіленої лагової моделі для
показника «недіючі кредити»

Джерело: побудовано автором з використанням статистичного пакета

EViews

Conditional Error Correction Regression				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-4.966284	1.746924	-2.842873	0.0655
NPL(-1)*	-0.668355	0.267626	-2.497349	0.0879
IR(-1)	-0.218250	0.328779	-0.663821	0.5543
FX**	1.410058	0.475346	2.966382	0.0592
D(NPL(-1))	0.182460	0.090355	2.019377	0.1367
D(IR)	-0.075752	0.108026	-0.701237	0.5337
D(IR(-1))	-0.267192	0.136090	-1.963347	0.1444

* p-value incompatible with t-Bounds distribution.

** Variable interpreted as $Z = Z(-1) + D(Z)$.

Levels Equation Case 2: Restricted Constant and No Trend				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
IR	-0.326549	0.365004	-0.894645	0.4369
FX	2.109744	0.273824	7.704753	0.0045
C	-7.430612	0.842565	-8.819032	0.0031

$$EC = NPL - (-0.3265*IR + 2.1097*FX - 7.4306)$$

F-Bounds Test		Null Hypothesis: No levels relationship		
Test Statistic	Value	Signif.	I(0)	I(1)
Asymptotic: n=1000				
F-statistic	29.18847	10%	2.63	3.35
k	2	5%	3.1	3.87
		2.5%	3.55	4.38
		1%	4.13	5
Finite Sample: n=30				
Actual Sample Size	10	10%	2.915	3.695
		5%	3.538	4.428
		1%	5.155	6.265

Рис. К.2. Результати тексту на коінтеграцію

Джерело: побудовано автором з використанням статистичного пакета

EViews

ECM Regression				
Case 2: Restricted Constant and No Trend				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
D(NPL(-1))	0.182460	0.046186	3.950573	0.0289
D(IR)	-0.075752	0.019426	-3.899458	0.0299
D(IR(-1))	-0.267192	0.021813	-12.24915	0.0012
CointEq(-1)*	-0.668355	0.043738	-15.28096	0.0006
R-squared	0.987443	Mean dependent var		0.120205
Adjusted R-squared	0.981165	S.D. dependent var		0.559170
S.E. of regression	0.076741	Akaike info criterion		-2.007576
Sum squared resid	0.035335	Schwarz criterion		-1.886541
Log likelihood	14.03788	Hannan-Quinn criter.		-2.140350
Durbin-Watson stat	2.488779			

* p-value incompatible with t-Bounds distribution.

F-Bounds Test		Null Hypothesis: No levels relationship		
Test Statistic	Value	Signif.	I(0)	I(1)
F-statistic	29.18847	10%	2.63	3.35
k	2	5%	3.1	3.87
		2.5%	3.55	4.38
		1%	4.13	5

Рис. К.3. Результати побудови моделі корекції помилок

Джерело: побудовано автором з використанням статистичного пакета EViews

Heteroskedasticity Test: Glejser
Null hypothesis: Homoskedasticity

F-statistic	0.546155	Prob. F(6,3)	0.7580
Obs*R-squared	5.220594	Prob. Chi-Square(6)	0.5158
Scaled explained SS	1.589147	Prob. Chi-Square(6)	0.9534

Test Equation:
Dependent Variable: ARESID
Method: Least Squares
Date: 11/20/24 Time: 15:50
Sample: 2014 2023
Included observations: 10

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	0.018908	0.733336	0.025784	0.9810
NPL(-1)	-0.029992	0.092559	-0.324025	0.7672
NPL(-2)	0.022958	0.037930	0.605283	0.5877
IR	-0.031576	0.045348	-0.696315	0.5363
IR(-1)	0.005546	0.043220	0.128309	0.9060
IR(-2)	-0.009704	0.057129	-0.169853	0.8759
FX	0.009405	0.199544	0.047132	0.9654
R-squared	0.522059	Mean dependent var	0.047230	
Adjusted R-squared	-0.433822	S.D. dependent var	0.038048	
S.E. of regression	0.045559	Akaike info criterion	-3.143591	
Sum squared resid	0.006227	Schwarz criterion	-2.931781	
Log likelihood	22.71795	Hannan-Quinn criter.	-3.375945	
F-statistic	0.546155	Durbin-Watson stat	3.071671	
Prob(F-statistic)	0.758011			

Рис. К.4. Результати метода Глейзера

Джерело: побудовано автором з використанням статистичного пакета

EViews

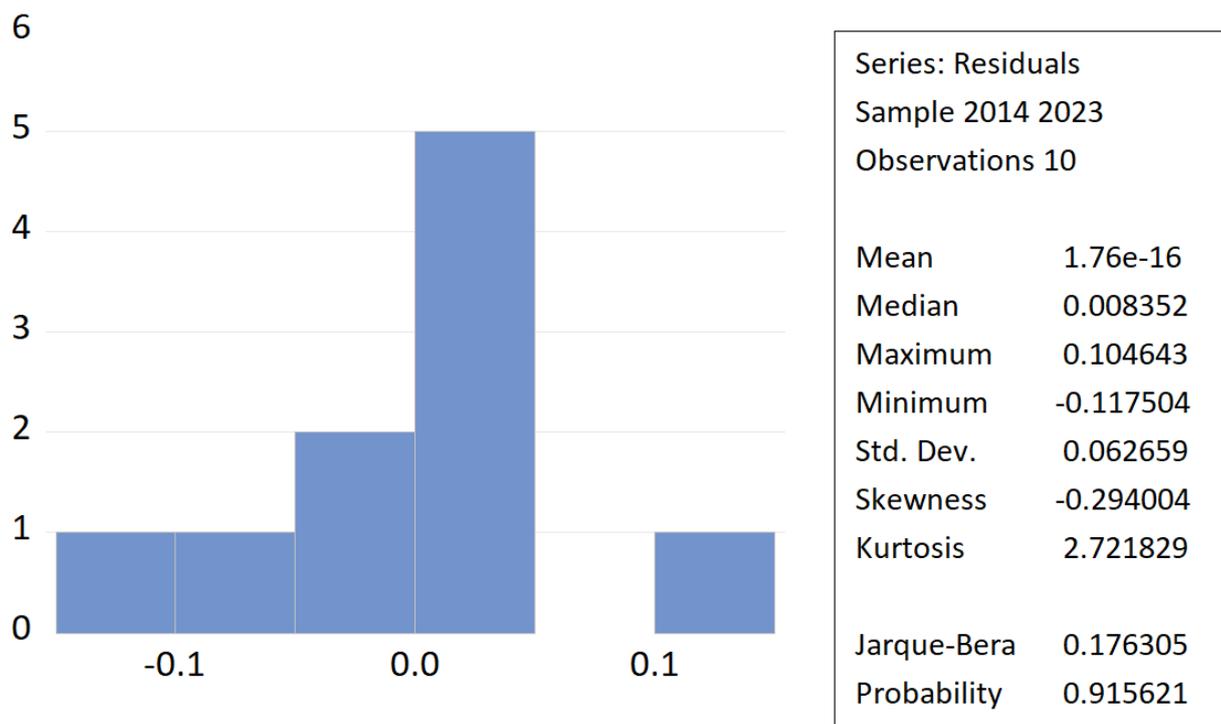

Рис. К.4. Результати теста Джарка-Бера

Джерело: побудовано автором з використанням статистичного пакета EViews

Breusch-Godfrey Serial Correlation LM Test:
Null hypothesis: No serial correlation at up to 2 lags

F-statistic	0.360345	Prob. F(2,1)	0.7623
Obs*R-squared	4.188376	Prob. Chi-Square(2)	0.1232

Test Equation:

Dependent Variable: RESID

Method: ARDL

Date: 11/20/24 Time: 15:52

Sample: 2014 2023

Included observations: 10

Presample missing value lagged residuals set to zero.

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
NPL(-1)	0.133239	0.333633	0.399360	0.7581
NPL(-2)	-0.011929	0.130841	-0.091169	0.9421
IR	0.060232	0.167114	0.360426	0.7798
IR(-1)	0.054995	0.159189	0.345468	0.7882
IR(-2)	0.045758	0.187693	0.243790	0.8478
FX	-0.195707	0.706283	-0.277095	0.8279
C	0.712712	2.559595	0.278447	0.8271
RESID(-1)	-0.875249	1.531959	-0.571327	0.6696
RESID(-2)	0.233977	1.926476	0.121453	0.9231
R-squared	0.418838	Mean dependent var		1.76E-16
Adjusted R-squared	-4.230462	S.D. dependent var		0.062659
S.E. of regression	0.143303	Akaike info criterion		-1.550301
Sum squared resid	0.020536	Schwarz criterion		-1.277974
Log likelihood	16.75150	Hannan-Quinn criter.		-1.849042
F-statistic	0.090086	Durbin-Watson stat		1.586142
Prob(F-statistic)	0.989642			

Рис. К.5. Результати теста Брюша-Годфрі

Джерело: побудовано автором з використанням статистичного пакета EViews

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-83>

УДК 336.71

ВПЛИВ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ НА КРЕДИТНУ ПОЛІТИКУ БАНКІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

IMPACT UNCERTAINTY ON BANK CREDIT POLICY: A THEORETICAL ANALYSIS

Венглюк Антон Вадимович

студент,

Київський національний університет технологій та дизайну

Батрак Ольга Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент,

Київський національний університет технологій та дизайну

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1386-4169>**Venhiuk Anton, Batrak Olha**

Kyiv National University of Technology and Design

У статті розроблено теоретичну модель впливу невизначеності на кредитну політику банків, яка дозволяє не лише розуміти сутність невизначеності, але й враховувати її при розробці стратегій прийняття кредитних рішень та управління кредитними ризиками. Для цього було уточнено сутність поняття «невизначеність» у контексті розроблення кредитної політики. Також у статті розроблена типологія невизначеності за джерелами походження, що враховує різноманітні фактори, які можуть впливати на процес управління кредитами, такі як економічна та політична нестабільність, а також небезпека екстремальних подій, таких як пандемії чи геополітичні конфлікти. Цей аналіз дозволив виокремити як прямий (безпосередній вплив на банк як кредитор), так і непрямий (опосередкований вплив на банк через зміни в діяльності позичальників) способи впливу невизначеності на кредитний механізм та кредитну політику банків.

Ключові слова: банк, невизначеність, кредитна політика, кредитний механізм, кредитний ризик.

The intricate interplay between geopolitical tensions, regulatory changes, economic fluctuations, and unexpected shocks underscores the need for a comprehensive framework to assess and manage uncertainty in credit policy formulation. Considering the above, the article aims to develop a theoretical model of the impact of uncertainty on the bank's credit policy. For this purpose, it explores the essence of «uncertainty» as a scientific category and forms its typology based on sources of origin. The article also describes geopolitical, political, regulatory, and economic uncertainties and uncertainty shocks resulting from extreme events (natural disasters, pandemics, technological catastrophes, geopolitical conflicts, etc.). The study delineates that the indirect influence of uncertainty on credit policy occurs through changes in borrowers' economic behaviour, which can entail uncertainty about income stability, cash flow forecasts, and collateral values, complicating lenders' assessment of their ability to service loans. Moreover, uncertainty can affect borrowers' willingness to undertake new debt obligations (delaying loan decisions or reducing credit exposure) in response to uncertainty about future operating conditions. For banks as lenders, uncertainty may alter risk propensity and tolerance levels, affecting their willingness to lend, set loan terms, and allocate capital. A higher level of uncertainty may prompt banks to adopt a more conservative credit policy, strengthen lending standards, or increase the cost of loans to offset risks. Furthermore, uncertainty complicates credit portfolio management decisions as banks seek to balance risks, optimize asset allocation, and mitigate credit-related losses. Uncertainty regarding future economic conditions, market instability, and regulatory changes can influence lenders' strategies for diversification, asset selection, and risk reduction, including scaling back credit activities. By incorporating insights from this model into decision-making processes, banks can develop more robust risk management strategies, and mitigate the adverse effects of uncertainty on financial stability.

Keywords: bank, uncertainty, credit policy, credit mechanism, credit risk.

Постановка проблеми. В умовах динамічного ландшафту операційного середовища, що характеризується геополітичною напру-

женістю, економічними коливаннями, змінами нормативної бази, банки стикаються з невизначеністю, яка впливає на їх рішення щодо

© Венглюк А.В., Батрак О.В., 2024

економічної політики тісно пов'язана з уповільненням реального зростання кредитів як на загальному рівні, так і в окремих банках США, при цьому встановлено, що вплив значно варіюється залежно від індивідуальних характеристик їх балансів [3].

Чі К. та Лі У. (2017) визначили напрями впливу економічної невизначеності на рішення банків щодо обсягів кредитування та на рівень кредитних ризиків. Науковці виявили наявність позитивної кореляції між рівнем економічної невизначеності та показниками недіючих кредитів, концентрацією кредитної діяльності та міграцією кредитів за якістю. Це дозволяє стверджувати, що вищий рівень невизначеності призводить до зростання кредитних ризиків банків та скорочення обсягів кредитування [4].

Ашраф Б. Н., Шен Ю. (2019) досліджували вплив невизначеності на вартість кредитування та встановили, що невизначеність державної економічної політики, що вимірюється індексом EPU (economic policy uncertainty index), має значний позитивний зв'язок із процентними ставками за кредитами. Отже, невизначеність державної економічної політики підвищує ціни банківських кредитів, тим самим збільшуючи ризик дефолту позичальників [1].

У статті Орден-Крус К., Поле-Віанес Дж. та Лобао Дж. (2023) доведено, що підвищена невизначеність різного походження (економічна, політична, регуляторна) може змусити банки перейти до більш консервативної практики кредитування, включаючи посилення кредитних стандартів та підвищення цін на кредити, щоб зменшити потенційні кредитні ризики, результатом чого буде зменшення обсягів кредитування [6].

Грімме К. та Генцель Ш. Р. (2024) дослідили вплив невизначеності на кредитну політику банків, зосереджуючись на європейському банківському секторі, та використовуючи підхід динамічних панельних даних. Результати, отримані науковцями, показують, що підвищена невизначеність призводить до скорочення пропозиції кредитів, оскільки банки застосовують більш консервативні практики кредитування для управління кредитними ризиками. Крім того, результати дослідження наголошують на негативній ролі регуляторної невизначеності в посиленні кредитних обмежень, підкреслюючи важливість наявності чіткої регуляторної політики та процедур для сприяння доступності кредитів та фінансовій стабільності [5].

Дослідження цієї тематики в Україні знаходяться на початковій стадії, і комплексні теоретичні дослідження впливу невизначеності на кредитну діяльність банку практично відсутні. Так, Ковальова О. та Іоргачова М. (2021) зазначають, що «...в умовах невизначеності банку слід урахувувати фактори зовнішнього і внутрішнього середовища, які мають безпосередній вплив на динаміку процесів кредитування фізичних осіб та бізнесу, і потребують обліку на етапі стратегічного фінансового планування, контролю за виконанням поставлених завдань», але не надають інструментарію, яким чином це може бути забезпечено в практичній діяльності банків [7].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Враховуючи отримані результати, залишаються невирішеними низка теоретичних та прикладних питань, пов'язаних з формуванням кредитної політики банків в умовах високого рівня невизначеності в операційному середовищі. Зокрема, подальшого дослідження потребує теоретичний базис впливу невизначеності та формування на цій основі специфічних механізмів та інструментів, що дають змогу урахувати загрози операційного середовища та його невизначеності при розробці кредитної політики банків.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Зважаючи на зазначене, метою статті є розроблення теоретичної моделі впливу невизначеності на кредитну політику банку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Невизначеність у контексті розроблення кредитної політики банків розглядається як неоднозначність або відсутність достатніх даних щодо різноманітних політичних, економічних, регуляторних, ринкових та специфічних для позичальників факторів, що можуть впливати на ефективність функціонування кредитного механізму. Оцінювання впливу невизначеності має важливе значення для того, щоб банки приймали обґрунтовані рішення про кредитування, ефективно управляли кредитним ризиком та підтримували на цій основі довгострокову фінансову стійкість та конкурентоспроможність.

Для розроблення моделі впливу невизначеності необхідною є її типологія. У рамках цього дослідження вважаємо за доцільне класифікувати типи невизначеності за джерелами їх виникнення.

Геополітична невизначеність характеризує нестабільність, непередбачуваність та ризик, що виникають внаслідок геополітичних факто-

рів та подій, які впливають на міжнародні відносини та глобальну безпеку. Вона охоплює широкий діапазон факторів геополітичної динаміки, включаючи конфлікти, напругу та зміни в геополітичних структурах, які можуть мати значні наслідки для економік, ринків та суспільств у світі.

Політична невизначеність означає стан, що характеризується неоднозначністю, непередбачуваністю та нестабільністю політичного середовища країни, та формується під впливом широкого спектра факторів в її політичному ландшафті, включаючи зміни в керівництві, урядовій політиці, результати виборів, рівень корупції, соціальні заворушення тощо.

Пов'язаною з політичною невизначеністю є регуляторна невизначеність, яка виникає внаслідок змін у нормативних актах, монетарній політиці або використанні інструментів банківського регулювання та нагляду та відсутності чіткого розуміння в учасників ринку, як рішення регуляторів будуть реалізовуватися та впливати на економіку та ринки. Своєю чергою, регуляторна невизначеність підвищує комплаєнс ризик через неоднозначність тлумачення та способів виконання наявних нормативних актів, а також потенційних фінансових та нефінансових наслідків, пов'язаних з їх недотриманням.

Економічна невизначеність означає стан, що характеризується неоднозначністю, непередбачуваністю та нестабільністю економічних умов, результатів або подій в економічних системах на мега-, макро- та мезорівнях. Ця невизначеність може виникати з різних джерел, включаючи коливання ділового циклу, зміни макроекономічних показників (ВВП, рівень інфляції, рівень безробіття тощо), нестабільність ринку та зовнішні шоки.

В окрему категорію вважаємо за доцільне включати шоки невизначеності – непередбачені та, як правило, неконтрольовані події, що приймають різні форми: стихійні лиха (землетруси, урагани, повені); пандемії (наприклад, пандемія COVID-19); техногенні катастрофи; геополітичні конфлікти (війни, терористичні атаки) та ін.

Невизначеність, незалежно від її природи, впливає на кредитний механізм банків двома способами:

- **прямий вплив на кредитну поведінку банків.** Невизначеність може призвести до ускладнення прогнозування банками перспектив економічного розвитку підприємств та платоспроможності фізичних осіб, призводячи до перегляду стандартів кредитування,

вартості кредитів, тим самим зменшуючи масштаби кредитування;

- **непрямий вплив на банк через зміни економічної поведінки позичальників – суб'єктів господарювання та домогосподарств.** Зростання невизначеності призводить до зниження масштабів виробництва, зайнятості та інвестицій суб'єктів господарювання. Підприємства прагнуть збільшити запаси, тим самим знижуючи попит на банківські кредити, що призводить до скорочення масштабів кредитування. Домогосподарства в умовах невизначеності переходять до консервативного підходу до витрат, заощаджень та запозичень, оскільки вони стають невпевненими щодо майбутніх перспектив доходу та економічних умов.

Узагальнивши підходи до сутності, видів та механізмів впливу невизначеності, нами запропонована наступна модель в контексті розроблення кредитної політики банків, представлена на рисунку 3.

Висновки. Отже, невизначеність у контексті розроблення кредитної політики банків стосується неоднозначності або відсутності достатніх даних щодо різноманітних політичних, економічних, регуляторних, ринкових та специфічних для позичальників факторів, що можуть впливати на ефективність функціонування кредитного механізму.

За джерелом походження виділено геополітичну, політичну, регуляторну та економічну невизначеність, а також шоки невизначеності, що виникають внаслідок екстремальних подій (стихійні лиха, пандемії, техногенні катастрофи, геополітичні конфлікти та ін.).

Визначено, що непрямий вплив невизначеності на кредитну політику реалізується через зміни в економічній поведінці позичальників, який може:

- викликати невпевненість щодо стабільності доходів позичальників, прогнозів грошових потоків та вартості забезпечення, ускладнюючи для кредиторів оцінку їх здатності обслуговувати кредити;

- вплинути на готовність позичальників брати на себе нові боргові зобов'язання (відтермінування рішення про отримання кредиту або про зменшення кредитного навантаження) у відповідь на невизначеність щодо майбутніх умов середовища діяльності.

Встановлено, що для банків як кредиторів невизначеність може:

- змінити схильність до ризику та рівні толерантності, впливаючи на готовність надавати кредити, встановлювати умови кредитів

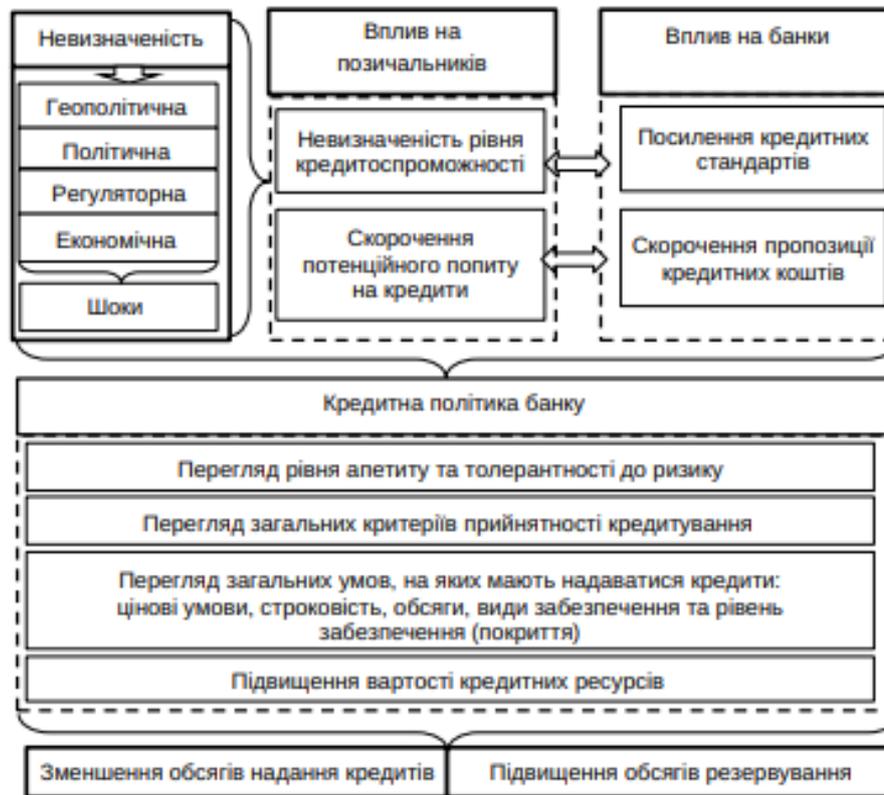

Рис. 3. Модель впливу невизначеності на кредитну політику банку

Джерело: розроблено автором

та розподіляти капітал. Зростання рівня невизначеності може спонукати банки перейти до більш консервативної кредитної політики, посилити стандарти кредитування або підвищити вартість кредитів, щоб компенсувати ризики;

– ускладнити рішення щодо управління кредитним портфелем, оскільки вони пра-

нуть збалансувати ризики, оптимізувати розподіл активів та зменшити втрати. Невизначеність щодо майбутніх економічних умов, нестабільність ринку та регуляторні зміни можуть вплинути на стратегії кредиторів щодо диверсифікації, вибору активів та зменшення ризиків, в тому числі скорочення обсягів кредитної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ashraf B. N., Shen Y. Economic policy uncertainty and banks' loan pricing. *Journal of Financial Stability*. 2019. № 44. P. 100695.
2. Bordo M. D., Duca J. V., Koch C. Economic Policy Uncertainty and the Credit Channel: Aggregate and Bank Level U.S. Evidence Over Several Decades. *FRR of Dallas Working Paper*. 2016. № 1605. 41 p. URL: <https://ssrn.com/abstract=2810447> (дата звернення: 29.03.2024).
3. Buch C. M., Buchholz M., Tonzer L. Uncertainty and International Banking. Annual Conference 2015 (Muenster): Economic Development – Theory and Policy 113072, Verein für Socialpolitik. URL: https://www.dnb.nl/en/binaries/paper%20session%205%20Buch%20-%20Buchholz%20-%20Tonzer%20update%20June%206_tcm47-308845.pdf (дата звернення: 29.03.2024).

4. Chi Q., Li W. Economic policy uncertainty, credit risks and banks' lending decisions: Evidence from Chinese commercial banks. *China Journal of Accounting Research*. 2017. Vol. 10, Issue 1. P. 33–50. URL: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1755309116300466> (дата звернення: 29.03.2024).
5. Grimme C., Henzel S. R. Uncertainty and credit conditions: Non-linear evidence from firm-level data. *International Review of Economics & Finance*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.iref.2024.03.039> (дата звернення: 29.03.2024).
6. Orden-Cruz C., Paule-Vianez J., Lobão J. The effect of Economic Policy Uncertainty on the credit risk of US commercial banks. *International Journal of Finance & Economics*. 2023. № 28(3). P. 3420–3436.
7. Ковальова О., Іорганова М. Кредитна політика комерційного банку в умовах невизначеності економічного середовища. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2021. № 5(40). P. 65–75.

REFERENCES:

1. Ashraf B. N., Shen Y. (2019). Economic policy uncertainty and banks' loan pricing. *Journal of Financial Stability*, no. 44, pp. 100695.
2. Bordo M. D., Duca J. V., Koch C. (2016). Economic Policy Uncertainty and the Credit Channel: Aggregate and Bank Level U.S. Evidence Over Several Decades. *FED of Dallas Working Paper*, no. 1605, 41 p. Available at: <https://ssrn.com/abstract=2810447> (accessed March 29, 2024).
3. Buch C. M., Buchholz M., Tonzer L. (2015). Uncertainty and International Banking. *Economic Development – Theory and Policy : Annual Conference (Muenster)*. Available at: https://www.dnb.nl/en/binaries/paper%20session%205%20Buch%20-%20Buchholz%20-%20Tonzer%20update%20June%206_tcm47-308845.pdf (accessed March 29, 2024).
4. Chi Q., Li W. (2017). Economic policy uncertainty, credit risks and banks' lending decisions: Evidence from Chinese commercial banks. *China Journal of Accounting Research*, vol. 10, Issue 1, pp. 33–50. Available at: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1755309116300466> (accessed March 29, 2024).
5. Grimme C., Henzel S. R. (2024). Uncertainty and credit conditions: Non-linear evidence from firm-level data. *International Review of Economics & Finance*. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.iref.2024.03.039> (accessed March 29, 2024).
6. Orden-Cruz C., Paule-Vianez J., Lobão J. (2023). The effect of Economic Policy Uncertainty on the credit risk of US commercial banks. *International Journal of Finance & Economics*, no. 28(3), pp. 3420–3436.
7. Kovalova O., Iorhachova M. (2021). Kredytna polityka komertsijnogo banku v umovakh nevyznachenost ekonomichnogo sredovyscha [Credit policy of a commercial bank in conditions of uncertainty of the economic environment]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, no. 5(40), pp. 65–75.